

ČASOPIS

pro

KATOLICKÉ DUCHOWENSTWO.

Wydáwan

prispjwáním

mnoha duchownjch a učených mužů

od

Knížecj Arcibiskupské Pražské Konsistoře.

Druhý ročnj běh.

Swazek prwnj.

W Praze, 1829.

W Knížecj Arcibiskupské knihtiskárně.

Πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε.

Προς Θεσσαλ. Α. V. 21.

**Veritas est dulcis et amara; quando dulcis, pascit; quando
amara, curat.**

S. Augustinus.

Quid fortius desiderat anima, quam veritatem?

Leo XII.

Rozesjlagjce prwnj swazek druhého ročnjho běhu českého časopisu pro katolické duchowenstwo, naděj sladkau se kogjme, že wydánjm čtwera potud swazků prwnjho ročnjho běhu, a sice gakože wzhledem důležitosti obsahu gednotliwých pagednánj, tak i wzhledem podařilého gich wypracowánj i mjrnosti dobře šetřené, a posléze wzhledem způsobu psanj čili slohu zadost všemožně učiněno D. c. h. p. odbjratelům; tjm wjce, an dosawáde s překážkami nemalými a newšednjmi zápasiti bylo, tak gakž to wúbec při každém počátečnjm podnikánj, — djlo giž budjž které a gakékoli, — neneobyčegno, i druhdy wjce méně newyhnutelno.

Než bohďá, časopis náš k wyššj a wyššj, až i požehnané dokonalosti přiwedeme, — což pak někde pochybeno aneb nedořečeno, mjstně napravjme a doplnjme; — zwláště, pakli, oč se snažně žádá, klož se k tomu powolánu býti cj-tj, budte giž duchownj, aneb muži swětšj, učenj a nábožnj, gimžto swatá božská prawda a ctnost křesťanská gakož to neywyššj, po čemže člowčenstwu bažiti uloženo, na srdci ležj; wzácnými přjměrnými spisy w češtině aneb němčině dle nawrženého plánu dobrotiwě přispjwati sobě neobtěžj. Wýmjnky, za kterými by snad komu literárnjmi swými pracemi s námi se zdjleti libo bylo, wolno směle a bez rozpaku wysoce welebnému wydawatelstwu, knjžecj arcibiskupské

konsistoři Pražské pod nápisem: „An das hochw. fürsterzbischöfliche Konsistorium für die Redaction der böhm. theologischen Zeitschrift“ prosté poplatku (franco) doznámiti. O wěrné přeloženj došlých pagednánj cizogazyčných do češtiny postará se redakcj.

Přitom všechněm p. p. spisowatelům, gichžto zaslaná pagednánj buď giž tiskem podána w časopisu našem se čtau, anebo w následugjcjch swazcjch čtaucjmu obecenstwu předložena budau, we gměnu weledůstogné knížecj arcibiskupské pražské konsistoře wděchnau šetrnost a uznalost známú činjme a progewugeme, gich spolu k dālšjmu blahému a neywýše užitečnému bawenj se se swatým spisowánjm, a zdjlnolaskawému gegich tudy vzniklých plodů literárnjch — bohoslownjch a pädagogických — uměnjm a zkušenjm wýtečných — zasjlánj z náboženského a vlastenského aumyslu powzbuzugje a nabádagje.

Ostatně zpráva milá se dáwá, že k některémů z následugjcjch swazků znamenitá částka z dwamejtma kněh sw. Augustina, které nadepsal: „O Městě Božjm“, přeložených dle Maurinského předkladného wydánj, přidána bude.

W Praze dne 12. března 1829.

Mikoláš Tomek,

kanownjk hlawnj kapitoly u sw. Wjta,
spoluredaktor.

Wáclaw W. Wáclawjček,

kanownjk hlawnj kapitoly u sw. Wjta,
spoluredaktor.

1. Uwod w knihy biblické nowého zákona.

Od D. Jana Nep. Boh. Körnera.

Přijpravné nauky cestu k weymjnkám srozumitedlnosti a prawdiwosti těchto kněh klestjčj.

(1. Kor. 13. 9. 13.)

§. 1.

Wědomosti, které k srozumitedlnosti každé knihy wůbec a biblických kněh zvlášť potřebné gsau.

Prwnej částka úvodu do něgaké knihy. objrá se udánjm oněch vědomostj, které mimo powědomost gazyka a mrawů w té knize panugjcjch, gakož i obratnost wykladačnj, tedy mimo hermeneutiku a ethiologii (w starožitném nechäologii) k srozumitedlnosti té knihy potřebny gsau. K tomu cjlj patřj vědomost spisowatele a sice dle gména, času, mjsta, powolánj, stawu; vědomost wzdělanosti rozumu a mrawů, tedy vědomost smeyšlenj a úmyslů, kterými se zanášel spisowatel této knihy, vědomost okolnostj, w kterých žiw byl, a lidj, s kterými obcowal, a na které aučinkowati chtěl; gakož i vědomost toho, co buď na zniknutj gistého úmyslu nebo změněnj a twárnost geho působilo; též i vědomost, zdali

gednotliwě a nebo společně s ginými buď předcházegjcjm, buď spoluwěkými gednal.

Aby se nahljželo, gak tyto wýmjnky z ohledu kněh biblických splniti se mohau, potřebj gest na powahu těchto kněh ohled wzjti.

Knihy biblické negsau genom zewnitřnjm způsobem, pokudž w celost nebo w gednu knihu sebrané se nalezagj, nýbrž i wnitřnjm způsobem dle předmětu, směru a obapolného wyswětlenj spogené. Ačkoli tyto knihy w rozličném času, od rozličných mužů, ba w rozličném gazyku a slohu sepsány byly; ačkoli zwláštnj obsah každé knihy od obsahu giné rozdjlen gest; předce předmět všech kněh gedn gest; směr, ku kterému schylugj, gedn; a spogenj, w kterém se nacházegj, takowé, že prwněgšj semeno a počátky, následugcej pučenj a zrůst obsahugj. Knihy tyto negsau pauhým auhrnkem, nýbrž pásmem z členů mezi sebau wespolek spogených záležegjcjm, kteréhož prwnj člen gest: „Na počátku stwořil Bůh nebe i zemi“ poslednj pak w Janowě Zgew. 22, 20. 21. „Prawj ten, kterýž swědectwj wydává o těch věcech: Gistě přigdu brzy. Amen: Přigď Pane Ježjši. Milost Pána našeho Ježjše Krista se všemi wámi, Amen.“

Hlawnj obsah kněh biblických gest: Bůh lidem se zgewugjcj, směr všech kněh gest: wyučowánj a pěstowánj pokolenj lidského k ctnosti a blaženosti, a nebo wzdělánj králowstwj Bo-

žjho na zemi; — poslaupnost w tom wyučowanj takowá, že swětlost pokrokem času roste; — přjštj syna Božjho na swět gest slunce polednj, ano rozděluge we dvě hlawnj částky den swěta, totižto w starý a nowý zákon.

W prwnj částce byl od Boha otce zasljený; w druhé částce w plnosti času od Boha otce seslaný, skrze ducha swatého wtělený, se sláwau gednorozeného zgewený, od apoštoh swětu ohlášený.

Z toho vyplýwá, že nelze smyslu w těchto knihách obsaženému dokonale porozuměti, gestli se nečtau w obapolném spogenj; neboť prwnějšj obsahuj nastjnenj a předznamy, následugcej pak skutečnost a splněnj.

Mimo neyužšj spogenj, která se nacházegj mezi starým a nowým zákonem, gest geště spogenj giné mezi knihami těmito a cirkwemi, gešto knihy ty ctjce chowagj. Knihy biblické nebyly nikdy podjlem gednotliwých osob, nýbrž wždy welikých společnostj, a sice zprwu gednoho, pak wjce národů, kterj tyto knihy, negsaue žádným násiljm přinuceni, žádným klamem pogati, nýbrž opravdě gich přesvědčeni swobodně gsau přigali. Knihy starého zákona byly podjlem cirkwe židowské, knihy nowého zákona gsau podjlem cirkwe křesťanské. Onyť nebyly dřjwe, nežli cirkwe. W cirkwi a pro cirkew sepsány gsau; w záměru a powaze cirkwe gsau prwnj přjčiny k počátku těchto kněh; a protož nelze aučel gich nahljžeti,

gestli se nezná powaha cjrkwě, gestli se newj w gá-
kém poměru cjrkwě k těmto gest knihám a knihy
ke cjrkwě.

Pokud to známe, wede wědomost o spisowa-
teli a ostatnjch okoličnostech k žádanému cji.

§. 2. Obmezenj částek gak z kněh a histo-
rie starého zákona, tak z historie nowo-
zákonné k úvodu do kněh nowého zákona
wzatých.

Ze spogenj, w kterém se knihy starozákonné
s knihami nowozákonnými nacházegj, vyplýwá,
že k porozuměnj kněh nowozákonných potřebj
gest znáti historii a smysl kněh starého zákona.
Má-li tedy úvod do kněh nowozákonných úplný
býti, předcházeti musj úvod do kněh starého
zákona. Práce ta obsjrného úvodu do starozá-
konných kněh ponechána zůstaň ginému — (buď ča-
su, buď spisowateli): — pro rychlegšj přikro-
čenj ku knihám nowozákonným wzato bude ze
starého zákona toliko krátké wyprawovánj, a
nebo raděgi přehled gak učenj, tak spořádanosti
i cjrkwě i historie židowské, pokudž na těchto
wěcech založeno gest učenj, spořádánj a
historie cjrkwě nowozákonné.

Protože historie cjrkwě nowého zákona w
tom ohledu se pogednávati bude, aby tjm přje-
žitost, směr a aučel kněh nowozákonných se na-
hljdnul; bude se tedy genom o částkách z nowé-

ho zákona k cili tomu wyměřenému potřebných gednati.

Galikož neyprwněgšj zpráwy o počátcjch a znenáhlém zrůstu cirkwe w knihách nowozákonných se nacházegj, také odtud bráti se budau s opomenutjm předběžného doličowanj prawdiwosti kněh těchto, gakožto věci dostatečně dokázané,

§. 3. Wlastnosti, od kterých prawdiwost knihy naučné záwisj.

Druhá částka úvodu do něgaké knihy objrá se udlánjm všeho toho, co k důkazu prawdiwosti knihy potřebné gest.

Prawdiwost knihy naučné záwisj od toho, aby gak dle zvláštnjch částek, tak dle celosti pocházela od muže k zdělenj prawdiwého uměnj schopného, t. g. aby kniha authentická a neporušená byla plodem muže wědomostj a přjmostj obdařeného.

Gakož při důležitých zprávách, od kohoby pocházely, se tážeme, a zpráwy, gichž půwoda zwěděti nemůžeme, za negisté powěsti pokládáme; ano zpráwu, něgakým podwodem na ginau než na půwodcowu osobu přenešenau, gako lžiwau powožugeme: tak při knihách obsahu wážného důležitá gest otázka, kdoby spisowatelem byl té neb oné knihy. Nechoť kniha neznámého spiso- watele podobna gest powěsti nemagjcj půwodce; kde se tedy prawdiwost oné powěsti dle vlast-

nostj wyprawugicjhe rozsauditi nedá, zdaliby w u-
dánj spisowatelowě podvodu nebylo, podobna gest
kniha takowá powěsti, kteráž se cizému původu
k potvrzenj něgakého klamu lžiwě přiwlastňuje,
a protož tjm samým w podvodu se stjhá.

Kniha udánjm spisowatele swého opatřená
nazjwá se p r a w á, nebo authentická; kniha gi-
nému mimo prawého spisowatele lžiwě přiwlast-
něná, p o d w r ž e n á slowe. Kniha buď nezná-
mého, buď mylně postaweného spisowatele proto
giž nesmj se za podwrženau wyhlásiti, anož ztráta
wědomosti o spisowateli, anebo pochybenj w udá-
wánj geg, od klamu, w čemž podwrženj záležj,
rozdílné gsau věci. I můžeť kniha, ač wnitřnj
známky gistého času a mjsta do sebe má, beze-
wšj šlepěge něgakého podvodu, z ohledu času a
mjsta za authentickau položena býti.

Při austnjch wyřknutjch nebo průpowědjch,
od swého půwoda ne bezprostředně, nýbrž skrze
giné osoby udělowaných, nehledj se genom na
to, od koho pocházegj; nýbrž gde též o to, aby
we swé neporušenosti, bez všeho přjdawku, wy-
puštěnj nebo přewrácenj zdělowány a zachowány
byly. Každým přjdawkem, každým vypuštěnjm,
každým zkraucenj mēnj se smysl řeči, mēnj se
samo wyřknutj člowěka. Tož samé, co při zdě-
lowánj řeči, i při knihách se žádá; aby totiž,
podlé sepsánj spisowatelowa bez přjdawku, ugmy
a přewrácenj, t. g. n e p o r u š e n ě potomstwa
docházely; neboť každé ugmutj řeč spisowatelowu

porušuge, každé přewrácenj smysl přetwařuge, každý přjdawek, mage słowa a myšlénky cizé prawému spisowateli křiwe se při kládá, a tudy z prawdy gemu nikoli přiwlastněn býti nemůž.

Pjsemnost authentická a neporušená zastupuge austnj mluwu půwodce swého, a protož stegné s nj gest ceny. Gakože ne všecko, co lidé mluwj, prawdiwé gest, a wina toho buď omyl nebo klam gest, totiž nedostatek wědomosti neb upřjmnosti: podobně ne všecky pjsemnosti authentické a neporušené i hned gsau prawdiwé, a tudy hodnowěrné, a sice pro nedostatek gak wědomosti, tak upřjmnosti spisugjcjho. Znatel a milownjk prawdy, t. g. kdo prawdu wj a zatagiti nechce, powj prawdu, a tjm samým býwá hodnowěrným. Tak také kniha pocházegjc od wědomitého a upřjmného muže, prawdu wygewuge, a wjru zasluhugc.

Z toho vyplýwá, že hodnowěrnost knihy authentické a neporušené z uznánj spisowatelowy wědomosti a upřjmnosti dokázána býwá.

§. 4. Způsob poznánj authentičnosti některé knihy.

Známky authentičnosti gsau: 1. buď wnitřnj; 2. buď zewnitřnj, neboli důkazowé; 3. buď smjšené t. g. djlcm na umě, djlcm na zkušenosti základ magjcj.

1. Každý spisowatel gakožto bytnost časná a hmotná žige na gistém mjstě, w gistém času,

wšjm tjm gsa obkljčen, čeho mu okolj geho w tépnž času poskytuje. Udá-li se gemu o věcech swého okolj mluwiti, nemůže gakožto rozumný gináce o nich rozmlauwati, leč gak skutečně spořádaný byly, aniž w giné řeči, než která tenkráté panowala. Wšecky ale tyto věci negenom dle mjsta, nýbrž i dle času rozličné gsau, t. g. každá země a kragina má zvláštnj spořádanost přirozenau, zvláštnj obywatel, zvláštnj města a obydlj, zvláštnj přjběhy historické, zvláštnj gazyk a z ohledu těch věcj od každé giné země téhož času se lišj; může tedy, kdo o zvláštnostech rozličných zemj známost má, z toho, co nĕgaký spisowatel o swém okolj uwecl, na vlast geho uza-wjrat. A poněwadž twárnost a podoba též země w pokroku času se měnj, může znatel takových změn dle toho, co nĕgaký spisowatel z oboru swého času a bytu podotknul, i na wěk geho záwěrek činiti. Poněwadž gedn každý spis gest plod swého půwodce, má také každý spis gisté známky, genž gsau tak řjkage, obrazem osobnjch vlastností geho, gako: učenosti, mrawu, smeyšlenj, způsobu řeči spisowatelowy, a na půwodce, gehož nám známé osobné vlastnosti s vlastnostmi knihy se srownáwagj, ukazuje.

Tak se poznáwagj půwodcowé spisů beze-gmených za našeho a předešlého času sepsaných.*)

*) Tak gest makawé podwrženj oněch dwau drahých ostatků, psanj Abgara a odpovědi Ježjše, w Praze u Endrsá 1828.

Nenj snadno tyto wnitřnj známky authenticnosti položiti do spisu, kterýby podwodnjik některý z gakéhokoli ohledu chtěl podwrhnauti; nebo do starých časů se tak žiwě přenést, a cizj osobu na sebe lžiwě odjti, a sice aby nikdež ani w látce, ani w gazyku šlepěg giž nowěgšjho wěku, giž twárnost giné osoby na sebe beraucjho mimatele se neukázala, sktero wěc gest nemožná; žádný takowý podwod gsa přjsnému saudu podroben, neostal dlauho podtagj.

Wnitřnj známky authenticnosti zachowáwagj se tak dlauho, dokawád se spis bez porušenj udržuge; a protož každý authentický a neporušený spis wnitřnj známky mjti musj, známky totižto na vlast, wěk a powahy spisowatelowy ukazugcj.

2. Zewnitřnj známky gsau swědectwj giných, kterj gakýmkoli způsobem o půwodu toho neb giného spisu swědčj, anebo aspoň zmjnků činj. Kdožkoli něgakau knihu spisuge, činj to pro giné a chce, aby byla čtena; protož gi odewzdáwá giným, a tjm se stáwá, že čtenářowé knihy gsau spolu swědkowé gegj authenticnosti. Swědectwj gich záležj buď w zachowánj knihy samě s nápisem, kterému žádný neodpjřal, buď w nacházenj zpráv o té knize nebo citacj z nj w giných knihách, buď w sepsánj wýkladů knihy takowé. Wše toto skutečným pagednánjm patrno bude. Swědectwj předešlých wěků na authenticnost něgaké

knihy se wztáhugjcj, dosahuge gistoty, skrze opě-
towanj téhož swědectwj w následugjcjch letech.

Onať magj tjm wětšj wáhu a cenu, čjm gsau
we swědcjch hogněgšj, dle gich hodnowěrnosti,
dle obsahu obšjrněgšj, čjm zásobeněgšj a zřeg-
měgšj, čehož nicméně často při knize dosti we-
řegně a užjwané se nedostává, djlem proto, že
čtaucj neměli přjčiny, aby něgakau zmjnkou pj-
semnj o nj učinili, djlem že památky pjsemnj ga-
kaukoli pohromau k zmařenj přišly.

3. Smjšené důkazy, dle kterých mysl z gi-
stých přjpadnostj historických na nemožné pod-
wrženj knihy uzawjrá.

Ugištěnj se w známkách authentičnosti.

1. Kde pauze wnitřnj známky authentičnosti
gsau, tamť dle gich obsahu a hognosti řjdlj se dů-
maěnj o prawotě spisu; gsau-liť takowé wnitřnj
důkazy, že neomylně spisowatele známého uka-
zugj, gistota o authentičnosti gest wšj pochybno-
sti zbawena; ano byloŭby neprawé o authentično-
sti něgaké knihy pochybowati, že o sobě žádného
swědectwj nemá, gelikož zapsánj swědectwj něco
přjpadného gest, a zachowanj gehu mnohým pod-
lěhá nehodám.

2. Swědectwj spogená s wnitřnjmi známka-
mi dogišťugj authentičnost spisu, aniž gest možno,
aby swědectwj prawá w odporu stála s wnitřnjmi
známkami authentičnosti.

3. Smjšené důkazy dodáwagj ostatnjm gistotu s apodikcj spogenau.

§. 5. Způsob, kterým se neporušenost knihy poznává.

1. Gestli něgáká pjsemnost authentická gest půwodnj, čili prwopis (αρχητυπος), buď on samoručnj (αυτογραφον, ιδιογραφον), nebo cizoručnj, tuť neporušenost se gemu we všech pádech přiwlastňuje; protože originál genom zaumyslným podwodem porušen býti může; čehož se nesnadno někdo dopustj při knihách zwláštj naučných, a spjšeby se státi mohlo při wyswědčenjch a peněžitých gistinách.

Pakli pjsemnost nebo kniha gest opisem, nebo otiskem, tuť snadněgi mnohá gegj částka buď přidánjm, buď vypuštěnjm, buď přewrácenjm porušena býti může; a to vše bez úmyslu oklamánj, a sice tjm snadněgi, čjm wjcekrát opisována byla. Každá změna, která se bezděky opisowatelem stala, přičjťá se mu pohřeškem a však se za porušenj nepokládá. Což genom tenkrát se děge, stalo-li se přewrácenj z úmyslu.

Poněwadž zkušenost nám ukazuge, že wesměs w pokolenj lidském tolik prawoty gest, že spisy giných se wšj upřjmaostj opisugj, a že zaumyslné porušenj genom zřjodka a wýmjnkami se stáwá; poněwadž ono s mnohými nesnázemi gest spogeno; nebť něco přidati, aby wetkánj přjdawku

cizjho do půwodnosti hned patrné nebylo; něco wypustiťi, aby mezera tjm powstala se newiděla; něco přewrátiti, aby se zkraucenj neznamenal, není tak snadná věc; ano, nesnadnějšj tenkrátě, když pjsemnost we mnohých otiscjch nebo opisech se nacházj, kde každý neporušený otisk nebo opis swědkem proti porušenému stogj, a gěstoby ten, kdoby swúg klam šťastně prowěsti chtěl, wšecky neporušené otisky zničiti musil: protož tjm samým se pokládá každý spis dotud neporušeným, dokud důvodu není, gěnzby přjrustek, mezeru, neb zkraucenj ukazowal; a neporušenost tedy spisu tjm spjše třeba uznati, čjm wjce opisů starých téhož spisu mezi sebau se srownáwagjcjch se nalezá.

Pro nesnadnost knihu porušiti, a porušenj utagiti, skoro každé takowé usilj se dopadlo, a protož o každé porušenj ač se kdo pokusil, a však nedowedl.

2. Ukazuje-li historie s gaku šetrnostíj někáká pjsemnost po wšecky časy chowána byla, neporušenost spisu negenom na domněnj alebrž i patrna gest. Gestliže staré opisy zewrub se srownáwagj, nazjwá se neporušenost kritická; gestliže tam se nacházegjcj odchýlenost ne z úmyslného přewrácenj, nýbrž z omylu, ba ze snaženj po prawidelnosti pocházj, nazjwá se dogmatická:

§. 6. Kritika textu k zdokonalenju neporušenosti dogmatické napomáhá.

Opisowánjm pjsemnostj a kněh stáwá se, že ačkoli úmysl spisowatelůw nebyl, něco přewrátiti, nebo pokaziti w pjsemnosti opsané, přede rozličné lišiny, kteréby se spjše psaniny nazjwati měly, (nazjwagj se ale rozličná čtenj), mezi opisem a prwopisem se nacházegj. Přjčina gich gest newědomé pohřešenj opisowatelem, pokudž buď chybně opisowal, a nebo domnělé omyly chybně napravowal. Též přihodj se mezi rukopisem a wýtiskem omylem kněh sazeče.

Poznané omyly nebo chyby napravowati, gest chwalitebné snaženj we všech pádech; z ohledu chyb a omylů do opisů neb we wýtisky se wlaudiwšjch newyhnutedlně potřebné, protože změna půwodnj powahy (nazjwá se změna textu) pjsemnosti smysl buď ginaěj, buď zatemňuje. Má-li se pooprawenj s prospěchem státi, nesmj se dle wrtkawosti vlastnjho smyslu, nýbrž dle pravidel gistých a stálých konati, kteráž ohled berauce na pramen, odkud omyly a chyby powstaly, cestu ukazugj, po které odstraněny tak býti mohou, aby prwotnj pauhost a neporušenost se nawrátila.

Prawidla k rozsauzenj všeho toho, nazjwagj se su debná, neboli kritická, a uměnj gich kritika, gegjžto pravidelné prowozovánj k nepo-

rušenosti kritické napomáhá, neprawidelně ale prowozowaná počet omylů a čtenj množj, odgymagjc gim půwodnj pauhosti.

§. 7. Prawdiwost knihy authenticcké a neporušené záwisj na prawdiwosti spisugjcjho, gegjž částka:

a) Upřjmnost.

Prawdiwost záwisj od upřjmnosti a wědomosti spisowatelowy. Předcházj řeč o upřjmnosti, protože částka důwodů o wědomosti na dokázané upřjmnosti záležj.

1. Ačkoli upřjmnost genom všewědaucj zpytatel ledwj a srdcj patrně widj, předc dle obyčegněho smeyšlenj příkládáme upřjmnost každěmu, proti komu nenj důwodů na neupřjmnost ukazugjcjch. Takowé gsau: přjlišné soběctwj (egoismus), nebo přjlišné sebe milowanj a wysokomyslnost, za kterau někdo žádnau wadu neb chybu na sebe wyznati, nebo připustiti nechce. Takowé gest dále oblibowanj si wgistých předsudcjcch a osobách, a nechut k protěgšjm wěcem a ljcjm, a ze smeyšlenj takowěho strannost wyplýwagjcj; odtud uwáděnj samých slawných a šťastných přjběhů o gednom a témž národu, nebo o gistých osobách. Takowé gest wyprawowanj všelikého neštěstj a haněbnostj o druhých. Ukáže-li se tedy wyprawowatel těchto wad negen swobodným sebe býti, nýbrž i naproti tomu ob-

dařeným ctnostmi, jako: střídmau láskau k sobě samému, sprawedliwau náklonnostj k giným předkládage swětu swé a giných ctnosti i wady, swé přjhody i nepřjhody: slušno gest neodpjrati gestu upřjmnosti. Delšj čas, setrwá-li w témž swědectwj, rozmnožuge důwěru w upřjmnost gehu.

2. Upřjmnost spisowatelowa z historie se ztwrzuge, wyprawuge-li přjběhy weřegně celého se týkagjcj národu, w kterém sám žige, a však nikoli sláwě gehu weskrz lahodjcj; kdežto tedy gak pro weřegnost přjběhů wyprawowaných, tak pro množstwj osob, podjl na nich beraucjch gménem i činem swým něco lžiweho mluwiti neb gistiti nemohl; přjgmuj tedy knihy od sawwčkých, magjcjch wědomost o weřegných přjběžjch, gest spolu důkazem upřjmnosti spisujcjh.

3. Upřjmnost dle psychologických (dušeslowných) prawidel gista gest, gestli doswědčowanj přjběhů žádného zisku, žádného prospěchu, a spjše nesnáze, pronásledowanj, potupy ano i trápenj a smrti přinášelo; neboť podlé psychologických prawidel žádný z bohdarma, a pro rozmnoženj swých strastj něčeho neprawého se nedopustj, gelikož nelze mysliti, aby někdo wěc křiwau beze wšeho zisku, ano s welikými nesnázemi oswědčowal.

Důwěra k upřjmnosti se rozmnožuge počtem a rozdjlem swědčjcjch osob, a gich we swědectwj trwánjm; nebť poněwadž sgednocenj wjce osob, rozdjlných od sebe rodem, stawem, smeyšlenjm

w křiwe přjhodě pomysliti se nedá, a byľby snad na okamženj možné bylo, předc po něgakém čase se zmařj; protož gsau-ľi swědkowé maozj a rozmanitj, trwagj-ľi delšjm časem w témž swědectwj, pro ně-ľi pronásledowánj snášegj: swědectwj gegich wšj pochybnosti gest zbaweno.

§. 8.

b) Wědomost.

Z ohledu historické wědomosti potřebj ohled bráti, zdaľi swědek něgakého přjběhu *α)* nepostředečný, aneb *β)* postředečný gest. Nepostředečný swědek pozná se djlem z vlastnjho wyznánj, djlem ze způsobu wyprawowánj, kteréž pro wětšj dogem z bezpostředečného pozorowánj, žiwěšj býwá. Postředečné swědectwj pozná se djlem z gistých známek we wyprawowánj ležjcich, djlem z odwoláwánj se na giné.

α) Z ohledu nepostředečného swědka:

Wědomosti se důwěřugem při každém, kdo wšemi k náležitému poznánj potřebnými vlastnostmi obdařen gsa, pravidelně gich užjwá. Tyto vlastnosti nebo wýmjnky gsau:

1. Zdrawý rozum, nepředpogatý žádnými předsudky neb náružiwostmi zbraňugjcji pokogného pozorowánj a rozwáženj. Takowé předsudky některých přemudřelých byly domněnky o nemožnosti diwů, zázraků, tagemstw a g. Náružiwosti tichému poznánj a přemeyšlenj překážegjcj gsau: bázeň, potřebštilost z wyšinuté

obraznosti pocházegcj. U koho nic podobného, nemůž i zdravý rozum gemu přjn býti. Ano i způsob wyprawowánj ukazuje stupeň spisowatelowy rozumnosti.

2. Zdravé smysly, které zewnitřnj úkazy (phaenomena) náležitě chápagj a wěrně k rozumu přiwáděgj; tyto gsau u sprostých a neučených dokonalegšj, než u lidj přeucených.

3. Předmět (objectum) přiměřený schopností poznáwagcjm buď každého člověka, buď svědectwj wydáwagcjho. Cokoli gest hmotného, co buď w zřitelnici se obrazuge, buď čichu, nebo blánky w uchu, nebo žilen gazyka a těla se dotkne, toho též lze člověku zdravým rozumem a smysly obdařenému poznati; gestliže ginak

4. w takowém položenj nebo postavě k předmětu hmotnému gest, aby skrze něg smyslowé tknuti byli. Wěc-li však newiditedlná buď pro neprohledný obor, buď pro vzdálenost oka se netkne, nelze gi widěti; gestli zwuk pro vzdálenost neb giné přjčiny blánky ušj se netkne, nelze geg slyšeti; a co mázder gazyka nebo nosu nedosáhne, nelze okusiti, nelze čjti; a k čemu ruka neb giný aud tknutjm se nepřibljžj, toho nemůže omakánjm poznati. Když pak smyslowé něgakými zewnitřnjmi předměty tknuti byli,

5. potřeba gest wědomj a pozorliwosti rozumu na dogemy zewnitř na smysly přicházegcj, gakož i gich pamatowánj. Kde wědomj a pozorliwost z gakékoliw přjčiny scházj, tam není

wědomosti. U př. spjcy nemagj wědomosti o tom, co se w gegich snu stalo. Pamatowánj dogemů záwisj od paměti, od pozorliwosti, od zagjma- wosti předmětu; protož věci znamenité pro wětšj zagjma wost swau déle w paměti se udržugj.

Wětšj počet a rozmanitost swědků rozmno- žuge gistotu o gegich wědomosti.

β) Z ohledu postředečného swědka potřebj wěděti předewšjm, zdali swědectwj očitého swědka dobře přegal. Stalo-li se swědectwj odewzdlánjm pjsma, powstane otázka, zdali dobře rozuměl pj- semnosti smyslu. Stalo-li se austně, zdali přigj- matel swrchu wytčenými vlastnostmi obdařen byl. Od wědomosti postředečného swědka přegde se k upřjmnosti a wědomosti bezpostředečného. Z toho se widj, že s w ě d e c t w j bezpostřednj před postřednjmi přednost magj, protože při po- střednjch se ohled na bezpostřednj bráti musj.

§. 9. Způsob dokázánj authentičnosti, ne- porušenosti a prawdiwosti kněh nowo- zákonných.

A. Authentičnost.

Co *Dobmayer* prawj, že mnohé udalosti pře- dešlých wěků samy o sobě swědectwj wydáwagj, platj zwlášt o authentičnosti kněh nowozákon- ných; nebť tyto knihy djlem dokazugj samy o sobě authentičnost, djlem základ k swědectwj ge-

gǵmu, ano k nemožnosti, aby podvrženy byly, obsahuj.

a) Chowagǵt w sobě dosti hogné a patrné známky authentičnosti, podlé kterých negenom vlast a wěk, ano i ráz spisowatelů mnohotwárných čtenáři historie, a w anthropologii zběhlému se wygewuge. Onyť negenom žádného důmněnj podvrženj něgakého w sobě neobsahuj, nýbrž ke každému citem prawdy obdařenému srdci gako authentické se ohlašuj.

b) K těmto známkám authentičnosti připoguj se swědectwj hogněgšj a důležitěgšj při těchto knihách, než při kterékoli giné. Knihy nowozákonné powstaly w cirkwi, od hlasatelů učenj Kristowa, od zakladatelů cirkwj, pro cirkwe sepsány a cirkwj m odewzdány gsauce; což všě patrno z prwnj částky úvodu nowozákonného. Gak důležité swědectwj gak celé cirkwe (pozorována budiž genom gako welká společnost bez ohledu na gegj neomylnost), tak zvláštnjch audů býti musj, kde i zakladatelům cirkwe i audům cirkewnjm neywjce na tom záleželo, aby se nestalo něgakého klamného podvrhnutj! Takowých swědectwj máme hogný počet od počátku kněh až na naše časy.

Neboť hned po odewzdánj kněh těchto cirkwj m, hogně se užjwaly, a sice weřegně i saukromj. Weřegně t. g. při schůzkách cirkewnjch a službách božjch býwaly čteny; podobně se stáwalo saukromj od zvláštnjch audů cirkewnjch,

kterj tyto knihy djlem swými spisy, djlem z nich učenj swé bud' wyswětlowali, bud' dokazowali. Tož se stávalo i od těch, kterj pro gakaukoli přjčinu bud' dobrowolně z cjrkwě se wylaučili, bud' wylaučení byli.

Tjm způsobem powstalo pjsemné odwoláwánj na tyto knihy a nebo citowánj gich, z kterých citát ač mnoho zahynulo, přede gak od pastýřů a audů cjrkwěnjch, tak i od samých odlaučenců, se zachowala tak weliká částka, že dostačuje authenticnost těchto kněh nad wšj pochybnost wywýšiti.

c) Ano z powahy cjrkwě a šměru těchto kněh dá se důwod apodiktický wěsti, že nemožno bylo, tyto knihy podwrhnauti.

B. Prawdiwost.

— S důkazem o authenticnosti těchto kněh gest důkaz o gegich prawdiwosti spogen. Neboť knihy tyto nebyly genom za authentické, nýbrž za prawdiwé, ano gako schránky učenj božského přigaty. Pro tuto uctiwost byly knihy ty, časem a mjstem swého sepsánj, a prwnjho wydánj porůznu se nalezagjce, hned za časů apoštolských sbjrány, sebrané w gednotu a celost spogeny, w takowémto spogenj (což se kanon nazjwá) od giných odděleny, a w tomto oddělenj gako swaté knihy užjwány a chowány. Takj gest historie kanonu potvrzenj negen authenticnosti, nýbrž i

prawdiwosti, ano i uctiwosti, která těmto knihám od časů apoštolských až na naše dny proukázována byla.

C. Neporušenost těchto kněh.

Kteráž vyplývá z uctiwosti, těmto knihám, gakožto schránkám učenj božského z prwopočátku proukazované. Neb z této uctiwosti byly gsau, kdekoli něgaká cirkew založena byla, rozšjrowány, a protož na mnohé gazyky překládány a tjm opisy a wýtisky těchto kněh rozmnoženy; gakož pro tuta uctiwost i všemožná snažnost se wynaložila, aby od pohřešků ne ze zlého úmyslu, nýbrž z lidské nedokonalosti wklauzlych očištěny byly.

Tjm způsobem se stalo, že dosti hogné množství opisů a otisků až na naše časy se udrželo, genž negenom o dogmatické neporušenosti swědčj, ale i cestu k naprawenj pohřešků — ne z aumyslného přewrácenj, nýbrž z lidského poblauzenj powstalých — a protož cestu k hlženj se ku kritické neporušenosti ukazuge.

§. 10. Potřebnost, důležitost a přjgemnost úvodu w knihy biblické nowého zákona.

Uwod w knihy biblické, pokudž se gedná o náležité seznánj aučelů, okolností, a giných poměrů, které k náležitému nahlženj smyslu w těchto knihách ležjcjho napomáhagj, wjce potřebný gest;

nežli pokud se w úvodu o prawdiwosti těchto kněh pogednává; neboť kdokoli uznává cirkew kato-lickau býti ústawem božím, a tjm samým neomylně prawdiwým, přigjmá tyto knihy na slowo cirkwe za prawdiwé, nehledage žádných dálšjch důkazů, kterými by se důwěrnost w ně posilnila. Takowémuť ku náležitému nahlženj smysla w těchto knihách ležjcjho nič giného nescházj, kromě poznánj záměru těchto kněh, který se z úmyslu spisowatelowa a powah čtenářů naskytuge, o čem všem úvod we swém prwnjm oddělenj se objrá.

Powážjme-li ale, že cirkew výkaz swého počátku a swé wáznosti z pjsma bere, a chceme-li, aby naše wjra w cirkwi rozumná t. g. na důwody stawena byla: tuť i ono oddělenj, genž prawdiwost těchto kněh wywinuge, potřebné gest. Onoť gest zwláště kuězi potřebné, který gakožto učitel lidu aud gest cirkwe řjdjcj; on gest wůdcem, on gest swjcj lidu, w maudrost a rozšafnost geho důwěru skládagjcjho: i budiž tedy wůdcem wídjcm a wěrným. Potřebu toho žádagj obzwláště powahy času našeho, an weliký počet těch, kteřj se ku Kristu s opowrhnutjm náměstkyně Kristowy znáti chtěgj, tak dalece poblaudili, že we swém přemudrowánj a odlaučenj se od cirkwe nenahljžegjce celosti oněch důwodů, gež Bůh od počátku těchto kněh až do našjch časů po všech mjstech, po všech časech rozložil, we wjře se wiklagj. Proti tak rozwiklanému wěku neylepšj lék gest rozwážné předloženj všeho, na čem prawdiwost

těchto kněh se zakládá. Ačkoli dle nawrhnutj předešlého paragrafu gak srozumitedlnost tak prawdiwost těchto kněh na cirkwi gest založena, nečinj se tjmtó pogednánjm něgaký okolek, kterýby snad w tom záležel, žeby srozumitedlnost a prawdiwost těchto kněh z powahy a wážnosti cirkwe, a opět dogmatická prawdiwost cirkwe z těchto kněh se wywáděla. Zde podobného okolku nenj, nýbrž w tomto pogednánj úwodném cirkew genom co společnost weřegná se pozoruge, a gakož se žádně společnosti weřegně prawdiwost odeprjti nemůže, tak gi také cirkwi, oně společnosti ze všech lidských nade všecky řjše gak časem tak rozlehlostj wznešenějšj, nikdo odeprjti w stawu nenj. Důležitost vyplýwá z obsahu kněh samých, který gest poučenj o Boha skrze swého wěčného Syna lidem na dosáhnutj swého určenj dané; o čemž w dogmatice. Smysl a prawdiwost těchto kněh poznati, má každému důležito býti. Zde mluwj Bůh, a že mluwj a co mluwj, gest nám otázkau neydůležitějšj.

O přjgemnosti pochybowati nelze tomu, kdo wj, gak sladký gest Pán, gak sladký gest pohled na nesmjrně smilowánj geho nad námi, pohled na zgewenj onoho tagemstwj ođ časů wěčných skrytého, nynj podlé pjsem prorockých z rozkazu wěčného Boha odkrytého (Řjm. 16, 25. 26); gak sladký gest pohled na milost Boha spasitele našeho, která se zgewila všechněm lidem wyučugjci

nás (k Tit. 2, 11, 12.); pohľad na wywinntj. geho poučowánj.

Aniž toto pogednánj s něgakau nedůwěrau nebo bázňj spogeno bude; neb se nepočne se strachem, zdali něgaké důwody naleznem, nýbrž stane se s gístotau dost hogných důwodů, stane se s úmyslem. důwody dosti hogné genom přehlédnauti, a snimi se seznámiti. Gaká to útěcha, když seznáme, že Bůh swau newystihlau maudrostj wšecky okolnosti na tyto knihy se wzťahugj-cj tak spořádal, aby s poslaupnostj času, o gich prawdiwosti i důwodowé rostli. Pohlednutj, kterak postupem wěku praul swědků o prawdiwosti těchto kněh swědčjejch se šjřj, odegme bázeň, že by prawdiwost těchto kněh něgakým wěkem bu-dauc spláknuta zmizeti mohla. Nezmizjřj nikdy, neboť slowo Páně zůstaně na wěky. 1. Petr. 1, 25. „Nebe a země pominau, ale slowa má nepominau.“ Mat. 24, 35.

W Buděgowicjch na den sw. Barnabáše 1829.

2. O bezženstwj katolického duchowen- stwa.

Ođ Dokt. Wáclawa Wiléma Wáclawjčka.

O ceně panenstwj a bezženstwj wynesl swatý wšepłatný a wšeobecný sněm Tridentský w sezenj XXIV. de Sacr. matrimoniū Can. 10. následugjcj wýpowěd:

„Si quis dixerit, statum conjugalem antepo-
nendum esse statui virginitatis et coelibatus, et
non esse melius ac beatius manere in virginitate
aut coelibatu, quam jungi matrimonio, anathema
sit.“

Byli a gsau nastogte! wždy geště lidé hrubě
smyslnj, gimžto požjwánj smyslné rozkoše blahem
neywysšjm, kterj toto welehlasné a swatopraw-
diwé wyřčenj scestně wykládagj i hanliwě zne-
uctugj, rozhlašugjce, že sněm cirkewnj swatý
staw manželstwa zlehčuje, bezženstwj nad něg
wůbec a potahmo na weškeré lidstwo wywýšu-
gjc, a onomu před tjmto přednost bezwýmjneč-
nau dáwagjc. Odtud také gich kulhawě namjtánj:
„Kdyby bezženstwj wesměs a z ohledu na wšecky,
aneb aspoň gen na wětšj djl lidstwa ctnosti a
mrawnosti přiměřeněgšj a prospěšněgšj bylo, nežli
manželstwj, tedyby wšickni téměř lidé neženatj
a bez wdánj zůstati musili, an wšickni tu přiro-
zenau powinnost magj, woliti a sobě obrati, což
neylepšjho gest. Tomuby prý ale ani sám Hilde-

brand (papež Řehoř VII. *) nebyl mohl přiwo-
liti!“ Obrácjme na nás předmět, co Apoštol ná-
rodů za přjčinau owšem ginau napsal k Řjmanům :
„Zle se o nás mluwj **).“ Ach ano! zle se smey-
šlj a mluwj o maudrém, swatém a blahoděgném
zákonu bezženstwj kněžského. Otcům na sněmu
Tridentském shromážděným činěnj bylo s odpad-
lými protestanty, twrdjcmi, že každý člowěk bez
wýminky newyhnutedlně k ženěnj zawázán gest,
a manželstwo w každé přjpadnosti přednost má
před stawem panickým. Wlastně tehdy mjnili
otcowé onýmno usnešenjm (Canone 10.) toliko
určiti: že panenstwja a bezženstwja z ohledu na gisté
osoby pro dosaženj vyššjho dobra a zwelebenj
gistých záměrů a účelů, swatých, wznešených a
wůbec užitečných účelů, na nichžto pokolenj
lidskému mnohem wjce záležj i záležitj musj,
nežli na zlidnatěnj (populacj) etc., daleko lepšj a
blahoslaweněgšj gest nad manželstwja. Neodpj-
ráme owšem, že staw bezmanželský ctnosti mno-
ha lidj nebezpečen býti může. N. př. člowěk
gest ohniwé powahy, tělesná geho žádost účinkuge
silně a prudce, gest mimo to w zewnitřnjch slidmi
postawen okoličnostech, kde náruživost ta stálau
potrawu nalezá a drážděna býwá; a člowěk ten

*) Meidelberský Dr. Paulus píše we swém „Sophronizon“ Djl
VII. swaz. VI. „Papež Řehoř VII jako swatý gest pohoršenj
(skandal)“; aniž pak diwu, wždyť se ruhawec tamtéž tjže, zda-
liž Ježjs u Mat. XVI, 18. o cirkwi řjmské mluwj?

**) III, 8.

samý, gsa neseznámen s křesťanským učenjm o zapřenj sebe samého, neumj nad tělesnau swau žádostj panowati, nechce se nebezpečenstwj wystrjhati, aniž pak užjwati přjhodných proti zdrážděné nárůziwosti prostředků: ba ano, takowémuto člowěku gest bezmanželstwj nebezpečno, a ge mu radno i potřebno se zasnaubiti. *Melius est nubere quam uri!* A však wjme naproti tomu, že člowěk wšeccko může w tom, který geg posilňuje, že udatným sebe samého přemáhánjm čistotu swau panenskau nepoškwřněnau zachowati může; a wjme dále, že gistj wúbec užitečnj a swatj, neywznešenějšj účelové gedině od lidj zwelebeni býwagj, kterjžto w stawu swobodném žigj; wjme též také, že wšickni národové od časů neystaršjch, gako Židě giž za Mogzjše *), a pohané, gako Řjmané hned za Ňumy, i Řekowě **), tedj daleko dřjwe nežli asiačtj a-

*) Židowský kněz nesměl žádné zapuzené, a vysoký kněz ani wdowy za manželku pogmauti; a ačkoli u starých Hěbreůw wjceženstwj dowoleno bylo, kněz však nesměl než gednu mjtí.

**) Livius o Vestálkách, Tacitus zwěčňugjcj sláwu Okcie, wrchnj Vestálky. Vírgil předwodj (we své Aeneidě) na palaucej blažených duchůw kněžj, kteřj gaktěžiwi čistotu panenskau zachowali. Hierofant u Řeků byl k neypřjsnějšj zdrželiwosti zawázán. Nápodobně Vestálky w Řjmě w chrámě Migerwině, w Athenách, w Peruwii (Peru), Mexiku a t. d. „Odkud to — wolá cestugjcj do Pekýnu (Peking) G a i n g e s — že Čjuowé, gešto se za nešťastné pokládagj bez potomstwa umjragjce, nicméně staw panenský tak wysoce ctj a sobě wážj?“ — i odtud, že to mráwnj zgewenj, které sehlasem swědomj a citem mráwnjm známo činj. Consensus omnium naturæ vox est. De quo omnium natura consentit, id verum esse necesse est. Cicero.

sketowé a anachoreté zdrželiwost za cosi nebeského, člověka wywýšugjcjho a božstwj dobroľjbezného pokládali, gj zwláště ode swých kněžj při wykonáwánjch gegich náboženských požádáwagjce; a wjme konečně, gakau wznešenau chwálu andělskau sw. cjrkewnj otcowé při wšj gegich uctiwosti a wážnosti pro swaté zřizenj manželstwa ustanoweného Synem Božjm za swatost udľj a wzdáwagj panenstwj a bezženstwj, gako u př. sw. Ciprián *lib. de lapsis et habitu virg.* sw. Athanas *lib. de virginit.* zwláště ku konci, Chrisostom *lib. de virg. Cap. 11.*, Augustin *lib. de sancta virgin. cap. 13.*, Jeroným *ad Eustoch. ep. 22., in psal. 89., lib. II. cont. Jovin., epist. ad Vigil.* a ginj wšickni.

Toť úwod náš k wolenému pogednánj o bezženstwj katolického duchowenstwa čili cölibátu.

Mat. XIX, 10 — 12.

Učedlnjci Páně uslyšewše rozsudek gehp o nerozwjžitedlnosti swazku manželského proti farizegským tělesným důmyslům o zapuzenj manželek wynesený, a powožugjce mnohonásobných wábenj silných a přjčin důkladných, hned ney důležitěgšjch k rozwedenj, žeby staw panický mnohem pohodlněgšj a bezpečněgšj byl se domysleli; snad i přjsné wyřčenj swého mistra za zwláštňj schwálenj zdrželiwosti, na kteraužto mezi nimi Essenowé cenu tak welikau kladli, drželi. Inewáhaliť gsau tedy gemu swé rozpaky a

pochybności wygwěti, řkauce: „Gestliže gest takowý způsob člověka (t. manžela *) s manželkau,“ totižto gestliže swazek manželský gest nerozlučitelný, a samo rozwedenj gediné pro cizoložstwj, a to gen geště z ohledu pospolitého přebýwánj se powóluge, tak sice že za žiwobyťj propuštěné manželky giné pogmanti nelze — „tedy nenj dobře se ženiti (*ε συμπερεν γαμεσαι*)“, lépegi hned w panickém stawu zůstati; poněwadž žena geštěr býti, a muže omrzeti může, a málo kteřj gsau, kdož zdrželiwost swatě ctjti a panensky žiwu býti uměgj. Načež gim odpověděl Ježjš:

„Non omnes capiunt hoc verbum, sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic facti sunt; et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus; et sunt eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum coelorum. Qui potest capere, capiat!“

(Dle českého přeloženj):

„Ne všickniť chápagj slova toho, ale ti gimž dáno gest. Gsauť zagisté panicowé, kteřjž se tak z žiwota matky zrodili; a gsauť panicowé, kteřjž učiněni gsau od lidj (kleštěnci); a gsau panicowé, kteřjž se sami w panictwj oddali pro králowstwj nebeské. Kdo může pochopiti, pochop!“

Nuž mnedle, který gest prawý a vlastnjmysl této odpovědi Páně?

„Ne všickniť chápagj slova toho,“ totižto toho co apoštolé prawili, žei lépe se neženiti; řecky:

*) *ανδρωπε* místo *ανδρος*, wiz werš 5.

ε χωρσαι, non capiunt, což Origenes (in Math.) a Naziansen (orat. 31. de tribus eunuchorum generibus) překládaj: „ne všickniť gsau způsobni neb schopni,“ pod tau schopnostj přirozenau náklonnost k zdrželiwosti a čistotě rozumějce; kterýžto však výklad nestačj, ačkoli dokládaj, že každému upřímně chtějcejmu schopnost ta od Boha dána býwá. Neboť ti kdož swobodný staw gediné proto sobě oblibugj a wolj, že gegich tělesným náklonnostem a gich powaze krewnj přiměřen gest; giž spolu mezi panice náležej, kterjž se tak ze žiwota matky zrodili. Mjstněgšj gest výklad giných sw. otců, kterj to: „ε χωρσαι, non capiunt,“ literně berau a dáwaj: „ne všickniť pochopugj, uznáwaj slova toho, rozuměj gemu,“ a kterj mu nerozuměj, neřjdj se njm, ženje se. Nepochopugjť blaženosti ustawičné zdrželiwosti, aniž pak se rozmysliti mohau gi zachowáwati; — „ale ti (toliko) gimž gest dáno,“ δεδοται, dolož ex θες, a Deo, od Boha, t. g. kterj zvláštnj mysli powahu magj, gelikož ge s milostj a skrze milost Božj k panictwj způsobné činj; slowem, kterj magj dar zdrželiwosti. „Non dicit Christus, pjše sw. Chrisostom, non omnes possunt, sed: non omnes capiunt, id est, omnes quidem capere possunt, sed tamen non omnes capere volunt.“ — Aby však okázal Kristus, že tento wznešený staw panický w něčemž wyššjm, nežli w pauhé zewnitřnj zdrželiwosti záležj, aniž pak nad sjlu lidskau sáhá, trogj panicůw druh uwodj, narážege na rozdjl, kterýž rabjni mezi kleštěnci činjwali:

„Gsaut zagisté panicowé (podlé řeckého textu a latinského obecného přeložení *ευναχοι*, eunuchi, kleštěnci), kteříž se tak z žiwota matky zrodili,“ t. kteříž giž z přirozenj zdrželiwj gsau, aneb dokonce přirozenau k stawu manželskému neschopnost magj. „A gsaut panicowé (eunuchi), kteříž učinění gsau od lidj“ (kleštěnci vlastnjho gména, arte aut hominum vi castrati). „A gsaut panicowé (eunuchi), kteříž se sami w panictwj oddali,“ qui se ipsos (w mrawnjm smyslu) castrarunt, totiž castos effecerunt, carnem non secando, sed domando, a sice — „pro králowstwj nebeské.“ — Králowstwj nebeské, *regnum coelorum*, ἡ βασιλεια των ουρανων znamená w pjsmech nowého zákona duchownj králowstwj Mesiášowo, králowstwj prawdy a ctnosti, kteréž aby založil Syn Božj na zem staupil, a spolu ono budaucj blahoslawenstwj w nebi, kteréhož se prostředkem křesťanského náboženstwj podosahuge a docházj *).

Panicowé tedy, kteříž se sami w panictwj oddali pro králowstwj nebeské, gsau ti, kdož dobrowolně stawu manželského se odřekli, aby w službě Kristowě, gsauce hlasatelé sw. ewangelium a rozdáváci tagemstwj Božjch, swého wznešeného, k blahu člowěčenstwa směřujcjh powolánj, a swatých swých powinnostj bez méně překážek, s celau swau osobnostj a dokonalau horliwostj zastávali; potom i ti, kdož panictwj zachová-

*) Mat. III. 2.

wagi, aby na swé vlastnj ctnosti a dokonalosti tjm lépegi, pokogněgi a snadněgi pracugjce, s Bohem tjm úžegi se spogili. — „Kdo může pochopiti, póchop!“ Prawda owšem, takowé wznešené, z pauhé lásky k Bohu a lidstwu wolené ctnosti se nemůže odewšech žádati; kdož však w sobě dosti knj sjly a statečnosti cjtj, ten se zdrž! Verba sane exhortantis et excitantis ad heroicam virtutem aequae ac ad praemium illustre, pjše starý zapomenutý Cornelius a Lapide.

Tož grammatikálnj výklad výpovědi Páně! Chtěltě jako řjci:

Známo wám, že dle rabjnůw dwogdruh kleštěnců, tak zrozenj, nazwanj kleštěnci slunce, a pak učiněni od lidj, neboli kleštěnci lidj. Kdybyste dle způsobu těchto ođ manželstwj se zdržowali, nicby to záslužného nebylo; ba při tom při všem byste, gako tito poslednj, kleštěnci učiněni od lidj často býwagi, plni zlých žádostj býti mohli. Chce-li kdo takowý staw panický wywoliti, ten docela k ginému druhu kleštěnců přináležeti musj, ne podlé těla, alebrž podlé ducha, ten musj swé city a žádosti tak uměti skrocowat, že se zdá, gakoby byl nečitedlný (*naturae corporis frigidae et siccae*). A i geho úmysl a důwody geg k tomu nabjzegjci musegj docela čisté a wznešené býti. On se gediné proto takowémuto žitj způsobu podwoliti musj, buď aby gsa můg ućedlnjk mně a službě mé cele a wýhradně se oddage, na neywyššj záležitosti

lidské bez méně překážek, srdcem a horliwostj nerozdělenau pracowal, buď aby sám pro sebe wyššj ctnosti a úžšjho s Bohem spogenj tjm. wjce pilen býti mohl. A pročez takowý člowěk sám sebe zkus, zdaliž k tomu schopen a způsoben gest; cjtj-li se však dosti silen pro onen wyššj aučel čistotu nepoškwrněnau zachowati, gednát dobře, — šlechetně, — welikodušně a — bo-
huljbezně.

Aneb, libo-li, slowa Páně takto sobě wylóž-me!

Ne wšickniť rozuměgj tomu, pokudž lépe gest neženiti nežli ženiti se; k náležitému o tom posauzenj a usudku maudrosti shůry třeba. Ichciť wám kljč k tomu poznánj dáti. Někteřj zůstawagj swobodnj, poněwadž z přirozenj méně neb žádně dokonce k manželstwj schopnosti nemagj; ginj opět, poněwadž kněmu nezpůsobni učiněni býwagj od lidj; ginj posléze poněwadž pro zwelebenj mého náboženstwj a dosaženj wyššj ctnosti sebe sami w panictwj oddali. Dále nic neprawjm, přemeyšlegte nad tjm, a wy si sami na otázku swau odpowjte. Shledáte totižto, že ne ti, kdož skrze překážky s strany přirozenj, aneb skrze učiněné sobě od lidj násilj od stawu manželského se zdržagj, aneb také gen z časných, njzkých přjčej bezženstwj sobě oblibugj, zásluhu gakau magj, nébrž ti toliko, kdož z wyššjch důwodů — pro králowstwj božj — panisowé zůstawagj.

Že slova Ježšowa — w českém přeloženj
 giž wýkladně dána — dle půwodnjho a latinské-
 ho textu dle litery wzata býti nemagj, kdezto znj:
*και εισιν ευνυχολ, οτινες ευνυχεισαν εαυτας δια την βα-
 σιλειαν των θρανων*, et sunt eunuchi, qui se ipsos
 castraverunt propter regnum cœlorum, gakž na-
 stogte! häretikowé Walesiáni smyslili *), a Ori-
 genes sám na sobě skutkem dokázal **), — giž z
 toho patrno, že u Židů wyklešťowánj netoliko
 člověka (5 Mogž. XX, 1.), ale hned i howad (3
 Mogž. XXII, 24.) zapowědjno bylo, tak sice že
 kleštěnec neobdržel práwa městského mezi lidem
 Israelským, nebyl k gegich národu přičtěn, ani
 gednostegných s nimi práv požjwati mohl. Ti
 pak také, kdož se sami mužstwj zbawugj (se ip-
 sos castrant) náležegj giž k druhu kleštěnců, kte-
 řj tak učinění gsau od lidj: a však schwaluge Je-
 žjš takowé zbawenj mužstwj, kteréžto nenj sku-
 tek narozenj aneb přirozenj, ani skutek rukau
 lidských, anobřž ctnostného, wzhůru se wyná-
 šegjcjho smyslu. Posléze gsau onino samokleštěn-
 ci tak málo zlých žádostj a náružiwestj prosti, ga-
 ko násiljm wykleštěnj (in uno et altero neque mi-
 nor libidinis æstus, neque impetus carnis coër-
 cendus). Nicméně doléhá Ježjš předkem a ob-
 zwláštňě na zproštěnj se zlých žádostj, o tako-
 wém wykleštěnj mluwě, kteréž se děge propter

*) apud August. hær. 37. a Epiph. hær. 58. **) a poznaw
 hřjšný omyl swůg, wzal odtud přjčinu k ginotagitelnému pj-
 sem sw. wykládánj.

regnum coelorum *). Kterak pak také sw. apoštolé smyslu slow geho dobře dostjhlí a pochopili, tjm dokázali, že se žádný z nich tělesně newyklestil, dobře však dle rady geho, aby úřadu swému gsauce giž k němu powołání cele a weyhradně žiwi byli, buď panicowé zůstali, buď bywše giž ženatj, powinnosti manželské se zdrželi. „Apostoli vel virgines, vel postnuptias continentes!“ píše sw. Jeroným epist. 50. ad Vigil.

Tuž také příčinu uwáděge sw. Pawel, schwaluge panenstwj a staw swobodný a radj k němu.

I. Kor. VII.

Korintštj položili naň rozličné otázky o stawu manželském a o panictwj; načež gim mezi giným odpowjda: „Prawjm neženatým a wdowám, dobré gest gim, aby tak zůstali, gako i gá.“ w. 8. „Mámě za to, že gest dobré člowěku tak býti,“ totiž w stawu swobodném zůstawati. w. 26. „Ten pak, kdož wdává pañnu swau (dceru) dobře sice činj, ale kdo newdává, lépe činj.“ w. 38. „Blahoslawenějšj bude, zůstane-li křesťan tak (swobodn) podlé rady mé.“ w. 40. Prawda, apoštol to napsal w tehdegšjch časech kře-

*) Skutečně gmenuge Kljment alexandrinský panenskau čistotu zrowna *ευνοχεια*, Verschnittenheit, aniž pak nám na odpor čelj 1 Kor. IX, 5., kde ne o manželkách, něbrž nábožných ženách, sestřách, spolukřesťankách řeč, kteréžto apoštoly po gich cestách doprowázely. Tertul. lib. de monog. Hieron. lib. 1. in Jovin. August. lib. de op. monach. cap. 4.

stánům velmi geště nebezpečných, tak gakž sám dokládá: „Mámě za to, že to dobré (žeť dobrá wěc w stawu swobodném zůstáwati) pro nastáwgjcy potřebu,“ t. bjdu a sauženj, kteréž w brzkém času na křesťany se swalj; gakž se také bohužel bylo stalo. Ukrutné pronásledowánj strblo se proti prwotnjm wyznawačům Ježjšowým, kde manželé buď autěkem buď smrtj od sebe mocně odlaučení, účelu swého sw. stawu nemohli dosáhnauti, a tjm méně djtek swých wychowati. Tuť bylo owšem s powáženjm se zasnaubiti, a ženu zwlášť těhotnau a děti newychowané w nebezpečnstwj osudu neystrašněgšjho wydati. — Nic wšak méně zůstane to, co týž apoštol w témž listu dále pjše, wždycky, we wšech okoličnostech a časech, zwlášť wzhledem na ty, kdož se Pánu cele oddáwagj, na kněžj, gichž powolánj to gest, aby o swau a weškerého lidstwa neywyššj záležitost pečowali, a gediné pro nebe pracowali, wěčně prawdiwé, tak sice že gich giž ten gegich swatý auřad k zdrželiwosti a bezženstwj wjže:

„Volo autem vos sine solitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est.“

„Rádbych chtěl, abyste wy bez pečowánj byli. Kdož ženy nemá, pečuge (suáže) o to což gest Páně, a kterakby se ljbil Bohu. Kdož ale

se ženau, pečuge o to což gest toho swěta, kterakhy se ljbil ženě a rozdělen gest.“ w. 32. 33.

On pak také sám, weliký apoštol Pawel, gakož i sw. Jan, miláček Páně, nezůstali zagisté ze žádně giné přičiny swobodnj, leč gediné poněwadž se hned docela Ježjší Kristu zawěnowali a oddali, a gakožto hospodářowé geho králowstwj w službě geha s celau osobnostj a tak cele a weskrz swému powolánj žiwi býti chtěli. Tolikéž učinili všickni náměstkowé apoštolštj, kterjžto z čistého úmyslu a duchem welikého Pawla a Jana službě Pánowě se zasvětili, hned w prwotnj cirkwi, na to nemysljee, anobrž za neywýše nesrovnalé to pokládajce, aby gsauce gednau s Pánem tak úzce spogeni, w swazky nižšjho způsobu se zapletli, až pak gich w tom všickni biskupowé, kněžj a jáhnnowé gak w latinské tak w řecké cirkwi hyli následowali. Sw. Epiphan, narozen léta Páně 310, píše o tom gako o věci wúbec známé (in expos. fidei cath. n. 21.): „Sacerdotium ex virginum ordine præcipue constat — aut, si minus, e monachorum ordine: ex his creari sacerdotes solent, qui a suis uxoribus continent, aut secundum unas nuptias in uiduitate versantur.“ A sw. Jeronym († 420) epist. 50. ad Vigil.: „Quid faciunt orientis ecclesiæ? quid Aegypti, et sedis apostolicæ? quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes, aut, si uxores habuerint, mariti esse desinunt.“ A tamtéž: „Episcopi, presbyteri, diaconi aut virgines eliguntur, aut uidui,

aut certe post sacerdotium in æternum pudici. Toliko pro uwarovánj horšjch následků poshowěli sw. otcowé a sněmowé obyčegi Řeků, dle kteréhož s pogatými před ordinacj manželkami dále žiwi byli *); nicméně byl-li někdy mezi nimi ženatý za biskupa wywolen, ten slib učiniti musil, že se docela zdržj od obcowánj s manželkou, a slib ten swatoswatě vyplnj. „Post ordinationem suam Episcopi a propriis uxoribus discedant **)!“. W západnj cirkwi byla zdrželiwost giž pořádným zákonem nařjzena w sněmjch Karthaginských od roku 390. Can. 2. a r. 398 Can. 3. a mnoha giných w Africe, we Španihelsku, Francauzsku, Italsku a Anglicku držaných synodech ***). Pozděgi i podjáhnowé onomu zákonu se podrobiť musili ****), a kterýžto zákon w postupu času zwláště w sněmjch 12ho stoletj pro naprawenj kázně cirkewnj zde onde nemálo giž porušené tjm toliko přituzen byl, že kterýby

*) Nov. VI. cap. 1 a 2. Canone 6. conc. Trullani od r. 692, kdež se apoštolské usnešenj (konstitucj) lib. 6. cap. 17 dle słowa wykládá: „Quoniam in apostolicis canonibus dictum est, eorum qui non ducta uxore in clerum promoventur, solos lectores et cantores uxorem posse ducere &c.“ **) Can. 12. téhož synodu; opět geden e canonibus nazwaných: „πεν-
δεκτον“, t. g. quintæ sextæ, quia supplebant vicem harum synodorum, Vtæ et Vltæ, in quibus nulli, aut perpauci Canones editi sunt. ***) in con. Teleptens. od r. 418. can. 4. Tolet. r. 400. can. 1. Araus. r. 441. Can. 22. Arelat. r. 442. Can. 2. Turon. r. 461. Can. 1. Rom. r. 402. Can. 3. Venet. r. 465. can. 11. Wiz též epist. ad Him. Tarrac. n. 7. 8. papeže Siricia. ****) Lew. welik. ep. 84. cap. 4. Řehoř wel. Mor. lib. I. epist. 42.

koli klerikowé, přigawše wyššj swěcenj, a ustanowených trestů na ženaté z duchowenstwa, totiž ssazenj s úřadu a hodnosti &c. nic nedbagjce, w staw manželský wstaupili, manželstwj to gegich negen gako kdy prwé za nedowolené, anobřz za neplatné wyhlášeno gest bylo. A toto usnešenj, tento zákon bezženstwj weškeré katolické duchowenstwo wjzjcy obnowil a potwrdil swatý, wšeplatný a wšeobecný sněm Tridentský Sess. XXIV de sacr. matr. Can. 9. *).

Toťhle ten základ, půwod a běh kněžského bezženstwj neboli cölibatu, který, gakž z řečeného wýše vyplýwá, tak starý gest, gako samo křesťanstwj. Přánj a záměr sw. cirkwe katolické gest ten swrchowaný, aby duchowenstwo gegj wšj lopoty a starosti prosto bylo, a gediné o to pěci wedlo, což Páně gest; aby gsauc sproštěno nepřirozeného rozdwogenj swé vlastnj bytosti, se celé swobodně we swém wyššjm působenij pohybowalo, a toliko neywyššj záležitosti člowěčenstwa žiwa bylo. Za tau přjčinau chce a prikazuget, aby duchownj přjpadného ustaupili práwa, kteréhož se sic ginák nemalá část lidj, železnau gsauc k tomu potřebau donucena, odřjci musj; aneb vlastně, aby toliko práwo to za

*) Buď to tedy hrubá w letopisech cirkewujch newědomost, buď přirodila nekřesťanská potupugicnost, že protestanti wždy gestě papeži Řehoři VII. tyranského půwoda cölibatu spjlagj; wždyť mezi njm a sw. Jeronymem swědkem staré cirkewnj kázně plných 700 let mezičasj! ? — aut vidui — aut certe post sacerdotium — in æternum — pudici &c. &c.

poklad wyššj wyměnili. Ostatně nenutj ona žádného k stawu duchownjmu, anobrž wzkładagje ruce swé, dj gednomu každému, gako druhdy choť gegj, Syn Božj: „Qui potest capere, capiat!“ Kdož se však gednau w službu gegj pustil a dal, dokázaltě skutkem, že pochopil, což bylo k pochopenj, a cirkew může zagisté, aby služba gegj dle hodnosti, srdcem čistým a nerozdělným konána byla, obět zdrželiwosti právem od něho požadowati.

Z té také přičiny nalezá každý opravdowý kněz u wědomj swého vysokého powolánj, a w žiwé wjře w zasljbenj božj hognau za všeliké sebe samého přemáhánj náhradu, kteréž geg snad z lásky k Bohu a bližnjmu wolený cölibat, stogj; a radosti, kterých on při wěrném swatých swých powinnostj plněnj požjwá, wynahražugj mu. všelagaké giné, bez kterýchž býti musj, poněwadž onyno, čisté, nadsmyslné a trwagjci gsau. — „Kněz nemá arci žádné zdjlné po boku manželky, kteráby radosti, starosti a nesnáze žiwota s nym dělila!“ — A však on, stogj w středu swěřené sobě osady gakožto gegj přítel a wídkce, zdělugě wšecky gegich obtjže a starosti, poučuge newědomé, napravuge bludné, podporuge slabé, potěšuge sklčené a utištěné, a pracuge gediné na upewněnj prawého pokřidu srdce a trwánliwého štěstj swých bližnjch. Třebas mnohý newděčnjk geho zdjlného a účinnliwého přátelstwj neuznáwal, gesti wždy djgich neywětšj, genžto geho. Přičiněnj poznáwagj a sobě wážj, wděčným uča-

stenstwj, dětinnau důwěrnostj a láskau, a ucti-
 wostj srdečnau gemu splacuge, což na nich uči-
 nil. — „Kněz pohřešuge radostj čelednjch; vlastnj
 dům geho gest proň samého osamělý a prázdný
 (!?)“ — A však on učj tak mnohé giné, tiché a
 wzácné radosti w okresu, domácjm hledati a grch
 náležitě poźjwati. Ubjhať-li manželé na bezcestj,
 kde w nebezpečenstwj gsau, manželského swého
 štěstj pozbyti, nenj-li to kněz, gehož bđjcj láska
 gich napómjná a střeže, a wiklawé giž štěstj u-
 pewňuje? kněz-li to nenj, který mnohému usau-
 ženému manželj geho zblaudilau manželku, a
 mnohé sklččené manželce gegjho nepořádného
 manžela polepšeného w náručj uwodj a zpět dává?
 mučjcj žárliwost, nedorozuměnj, swádu, nepokog,
 a gak se wšecky ty muky domácjho žiwobyťj gme-
 nugj, zaplašuge? kněz-li to nenj, který starostli-
 wým rodičům břemene pěstowánj ulehčuje, a ge-
 gich stařecjmu wěku srdečnau potěchu a podpo-
 ru pewnau na gegich dĵtkách wzděláwá? který
 nepořádkům čeledi w cestu kráčj a zabraňuje, čjmž
 hospodářstwj prospěchu docházj? O gak často po-
 dařj se gemu, že gako seraf žehnaťj do domu
 nepokoge a strasti mjr, potěchu a radost přinášj!
 A když pak on ode swého božského zaměstnánj,
 požehnán od tolikerých potěšených, domů se na-
 wracuge, ō budeťi gemu geho tichý, osamělý
 pokogjk w společnosti swého neyblaženěgšjho
 wědomj geště osamělý, pustý a prázdný? —
 „Kněz pohřešuge radostj rodičowských (!?)“ —

A wšak gemu to daleko wěc důležitějšj a hodnějšj na swém a swých bližnjch neyužšjm s Bohem spogenj silau nerozdělenau pracowati, nežli rodiťelēm býti; gemu to méně rozkošné, přjstěrek člowěka na swět zploditi, nežli to, co tento přjstěrek kryge, duši nesmrťedlnau k připodobněnj se Bohu wzdláwati. K němu přiwodj rodičowé swé maličké s neysrdečnějšj prosbau, by gim byl učitelem, pěstauem, byl otcem; a ti sami maličtj negsau neuznalj pečliwé lásky swého druhého otce a wychowatele, lnau k němu zanjmatelnau srdečností, wše činjce, seč gich slabost a nuznost gest, aby progewili a gemu okázali, gak welice geg milugj. A když po čase negeden z nich, gsa giž muž cjrkwí a státu užitečný, před něho přistaupj, ruku geho wděčně stiskne, řka wzhledem i slowem: Co gsem, skrze wás gsem; pžitek, který swětu přinášjm, skrze wás přinášjm; wy gste působce mého štěstj a půwod požehnánj, kteréž w okresu swém rozšiřugi! — ne, co zde pjšeme, nenj obraz fantazie, gest skutečnost wzatá ze zkušnosti! — ptáme se toliko, zdaliž knězi, který děti miluge, gsa od nich milowán odměnně, radosti otcowské docela cizé gsau, a gemu to tak těžko zapomēnauti a ožeti, že sám — otcem — rodiťelēm nenj? — „Kněz nemá žádného, kdožby mu na geho nemocném loži poslaužil upřjmně bez zisknosti (!?)“ — Wždyť ale posluhuge on tak mnohým giným na gegich boleštné posteli, kam geg powolánj geho wede; vždyť požjwá on té radosti,

že bližnjm swým poslednj trpké hodiny oslazuje a gegich wykročenj ze swěta ulehčuje. Když wšecko utjká, gestič on ten přitel setrwálý při umjragjcjm, tesknau gehu bázeň před buďaucjm saudem slowem wjry zaháněge, hnětliwé gehu swědomj upokoguge, swjragjcj starosti o pozůstaté uskrownuge, aneb pakli s to, cele odnjmage. Ontě ten poslednj přitel, poslednj těšitel a laskawý doprowoditel umjragjcich na cestě do wěčnosti. Gest pak také ten prwnj, který oblehčugjcj útěchu lige do sewřeného srdce osiřelých, a gim buď vlastnj pomocj, buď laskawau přjmluwau w gegich opuštěnosti přispjwá. I neměl-liby muž, který stým, tisjcjm na gegich umjragjcjm loži posilněnj a útěchu sláskau poskytl, při swém umjránj a umrtj žádného wděčného srdce nalezti, genžtoby pro něho cjtílo, a srdečně taužilo, gemu poslednj gehu hodiny osladiti? O kdož newj, gak wřele zdjlné srdce našeho lidu pro swého duchownjho pastýře tluče; newj, gak laskawě on na swém bolestném lůžku želen, a při swém skonánj srdečně oplakáwán býwá, kdežto naproti tomu mnohá neswědomitá manželka manžele swého wnemoci a poslednjm potýkánj zanedbáwá, a s patrnau studenostj k hrobu doprowázj: to kdo newj, ten wj wěru málo welmi. I po letech widěti geště, an wděčnj křesťané plni saucitu, aučastnosti a wděčnosti u hrobky, genž kryge pozůstatky milowaného pastýře, klečj, památku gehu žehnagjce a zaň se modljce.

Než, takowý wúbec milowaný, srdečně želený a oplakáwaný duchownj byl zagisté se ženami nepoškrvněný; a kněz, který s to nenj, podle předpisu, cjrkewnjho čistotu panenskau nepoškrvněnou zachowati, ten sotwa také dosti sjly mji bude všelikým powinnostem katolického duchownjho pastýře zadost učiniti, a swému powolánj všecy ty oběti přiněsti, gakowých toto nezřjodka žádá. A však potřebj, abychom kněze netoliko pauze gako kněze a učitele, ale spolu gako duchownjho pastýře wedle auřadu a všelikých geho wykonáwanj šetřili a pozorowali.

Ženatého člověka powinnost to přirozená o manželku a djetky se starati; on se musj uprázdniť a pozornost swau na wychowánj obrátiti; on wstúpuge w poměry a wztahy s přjbuzenstwem manželčiným, bera tudy všelígaké nowé na se powinnosti; on musj na swé gměnj, swé hospodářstwj wětšj pilnost wynaložiti, aby dětem tjm spáze spomohl. Stane-li se pak, že tyto dorostau a se zasnaubj, powstáwagj nowé s lidmi zápletky, kterýchž se nikoli sprostiti nemůže. Tudy býwá on wjce swazky na žiwot wjžen, poněwadž netoliko pro sebe, nébrž pro celau rodinu žige, gegjžto blaho s geho zachowánjm bezpostředčně úzce spogeno gest: — i kolikero to nepřestupitedlných překážek u vyplňowánj rozmaňitých powinnostj pastýřských! A ay, tuť býwá také kněz k nemocným, nakažliwým nemocným wolán! Mnedle, což učinj, mage on ženu a djetky?

Pospjšj, poletj-li, gsa tak túžebně žádán, a z newyhnutelné potreby očekáwán? Zwěčnělý S a m b u g a *), genž přježitost měl pozorowati, co ženatj protestantštj duchownj w těchto důtkliwých případnostech činjawj, mohl zagisté wěděti, že ten stokrát woláný nepřišel, že giž smrtedlné bledosti nemocných se ostýchal a štjil, gegich pohledu se warowal, gegich promluwě wyhýbal, snimi gen gako cizinec mluwil a nakládal etc. etc. To všecko mohl welecenný S a m b u g a z dlauhé zkušenosti wěděti; a však dočkal-li se také, že ženatý farář protestantský s kazatelny wýslovně zapowětlěl, aby ho k nakažliwým nemocným nepowoláwali, a že sami protestantštj duchownj úřadowé to schwalugj, an nemocný ode swého duchownjho pastýře zanedbán býwá? Paměti-hodné o tom přjlohy čteme w „Rechtfertigung der Betrachtung über das Schreiben Sr. Majestät des Königs von Preussen etc. gegen die Krug'sche Apologie,“ kde se na str. 35 wyprawuge: když léta 1813 — 14 w Schleflenzském údolj obecnj mor panowal, známo učinil kalwinský kazatel Jakub Wilkens w Grosseichelsheimu s weřegné kazatelny, aby ho k nemocným newolali, an swau panj, a děti nemůže wdowau a sirotky učiniti! Rowněž tak zanedbal tehdegšj dohlédač Geiger nemocných, ačkoli

*) Schutzrede für den Cölibat der katholischen Geistlichen. Druhé wydánj, w Mnichowě 1827.

mornj nákaza w obogich farách wjc gak dvě stě lidj pochwátıla. Na též stránce zpráva se dá-wá, že swědečnost o spogenj lutheránských a kalwinských obcj pag. 18. §. 10. takto zawj-rá: „Privat - Kommunionen liegen nicht in dem Sinn und Zweck der Stiftung des Abend-mals etc. Die noch häufig herrschenden Meinungen über die Kommunionen todtkranker Personen werden die Geistlichen durch angemessene Be-lehrung bei schicklichen Anlässen allmählich zu berichtigen suchen.“ I tuť cjtiti makawě, co cō-libat gest! — Za wálky 1776 byl wykázán palác kráľowský winšesterský w Anglicku francauzským zagatým za wězenj. Strašliwá zimnice morowá wynikla mezi nimi, na kterauž také weliký djł byl umřel. Oni byli téměř všickni katoljci, a dwa nebo třj kněžj gegich wyznánj, obýwagcj w městě, přisluhowali gim w hodince smrti. Mezi nimi byli ale také protestanti, kterj zase swých kazatelů žádali, a však ani gedíný netěšil gich w poslednjm tomto okamženj; čjmže se stalo, že negedni z těchto nešťastných opuštěných w náruč katolických kněžj se uwrhli, a umřeli katolicky. Dr. Milner připomjnage we swých listech na Dra Strugesu tuto okoličnost, dj: „Načez odpowěděli protestantštj kazatelé: gako gednotliwj lidé nebogjme se smrti, rowně gako katoličtj kněžj; ale my nesmjme nakažliwého gedu wněsti do našich rodin.“ Ba ěrci!?

Než, na tom nenj geště dosti. Powinnost,

také po swé smrti ženu a djtky zaopatřiti, donutj ženatého kněze, aby se swými přjgmy přjliš hospodařil, a gich na každý možný způsob rozmnožowal. Gak mnohá wyřinau odtud pokušenj, aby při sháněnj swých důchodů přjsněgi nakládal, nežli na geho staw slušj a náležj? Gak málo bude on wolen, gak málo w stawu, pro školu, pro chudé, pro nemocné swé osady něco znamenitého učiniti? Gestli pak on bez rodiny; můžeť giž tak zcela, wýhradně, se srdcem nerozděleným swým neyswětěgšjm powinnostem se zawěnit; on sám pro sebe, třebas částku swého gměnj ztratil, třebas všecko, čehož přes swau vlastnj potřebu ustrádal a nachowal, na dobré a lidomilenské skutky obrátil a wynaložil, a při swé smrti ničehéhož nezanechal: neučinjť žádnému křiwdy, tak gakž také skutečně naši dobročinnj ústawowé a založenj wětšjm djlem od lidj pocházegj, genžto bez přirozených dědiců swět byli opustili. „Kdyby byl biskup Wilém z Wykhámu ženatý byl, protestantštj kazatelé by až podnes žádného kollege we Winšestru a druhého w Oxfordě, a množstwj giných welikomyslných nadánj neměli; aniž pak také kollegj Etonských, Westminsterských, giných Oxfordských, Katrabrigenských, kdyby biskupowé za ónoho času ženy byli mjwali *).“ I tu widěti opět, seč cölibat gest!

*) Des Protestanten William Kobbett's Brief über den Cölibat und das Klosterleben. w „Katoliku,“ VII. Jahrgang — IV. Heft — April str. 18. 19.

A cirkew by geg měla wyzdwihnauti? — Owšem! na to dolehá duch náš časowý; my však gsme toho zdánj, že ona na swém setrwá až do swého skonánj.

Staré bědy a nářky proti cölibatu slyšeti odtud i odtud. Podezřelý *Hesperus* podává nám od r. 1825 Nr. 221: „*Leichtes Mittel, gebildete katholische Geistliche zu bekommen, *)*“ a r. 1826 Nr. 151: „Oft gehörte, nie erhörte Klage-töne von einem katholischen Geistlichen.“ Nápodobně horlj proti bezženstwj katolického duchowenstwa zlopowěstné cirkewnj nowiny Darmstädtské od r. 1826 Nr. 60. a 63., ačkoli ty samy nowiny r. 1825 Nr. 7. požehnánj, kteréz wyzdwiženj bezženstwj nad cirkwj protestantskau rozprostřelo, takto wyobrazuj: „Na gednom farském synodu přečtěno a schwáleno bylo pogednánj o nuzném stawu duchowenstwa následujcjhо obsahu: že se najiti nelze, aby důmyslnj

*) I což pak gich nemáme, wzdělaných duchownjch? Necht se newědomý spisowatel poradj se spisem: „*Das literarische Konversationsblatt, pod nápisem: Zeichen der Zeit.*“ 1826. Nr. 125. str. 498, a pogednawatel lutheránský magister mu powj, gak weliká wzdělanost a učenost Jesuitů a Ultramontanistů, t. g. naprosto katolických theologů, tak síce že gemu a geho kolegům s nj welmi auzko!! A deymě, že mnohý wzdělaný a naděge pluý ginoch pro zákon bezženstwj od stawu duchownjho se odstrašuge: i nu! cirkew chce raděgi gednoho a druhého potřebného člověka oželeti, než liby tento swůg disciplinárnj zákon wyzdwihla, poněwadž při geho platnosti pro neyvyššj záležitosti lidstwa newyrovnane wjce zjská.

ginochowé k stawu duchownjmu se odhodlali; nebo kdož se starostmi o wyžiwenj zápasiti musj; kdo na neynewyhnutedlnějšich potřebách gak pro sebe, tak pro swau rodinu nedostatek trpj; kdo gsa otcem četné rodiny, žádné naděge nemá, djtky swé zaopatřiti; kdo umře-li záhy nešťastné wdowě nic než djtky, knihy a bjdný něgaký plat wdowský zanechať může: — odkud mnedle má ten takowý radostné mysli nabýti, která newyhnutedlná k požehnánj plnému účinkowánj? — — Každé pohleděnj na naše děti prohánj často gako meč dwogostrý srdce, obstjňugje ducha zasmušilau těžkomyslnostj. Kalnau myslj wiďme, an maličtj naši wyrůstaj, nebť chceme i máme ge stawu přiměrně wychowati a vzdělati. Pryč mizj nynj všeecka chuť a radost žiwota, a lepsi člowěk gest w nebezpečenstwj zahynatj. Gako na moři tonaucj po každém dřewě lapá, aby se před utonutjm ochránil, nápodobně béře mnohý duchownj we swém přenuzném stawu k zafalým prostředkům (?) swé útočiště; aneb abych se mjrněgi wygádřil: on se topj *)? !“

— Giž starý anglický básnjř, Jan Owén, pěge:

Vae nobis ! inquit conjux : at vae mihi ! coelebs.

Vae nostrum simplex ergo, tuumque duplex.

Vae soli ! sapiens rex non sine conjuge dixit :

Nil melius vita coelibe, Paulus ait !

*) Literaturzeitung für die katholische Geistlichkeit, von Franz v. Besnard, XVII. Jahrg. VIII. Heft — August, str. 202 a d.

Ale medle, odkud to wzteklé newvráženj, sočenj a wřenj proti blahoděgnému bezženstwj kněžskému? — Swobodný staw katolických duchownjch čpj gistý druh lidj w oči, proto že neženatj kněžj neyzpůsobnějšj gsau, gim w gegich předsewzetj překaziti; a ne gedem gegich plánu, gestli ne docela zničiti, aspoň geg z částky a djlem neaučinliwým učiniti. Duch náš časowý smejšlj: Pakli gednau duchownj ženu dostanau a djtky, gisté že změknau i okrotnau, a na mnohém přestanau, čjmž nynj hrdě opomjtagj. Wždyť žiwu býti musjme, bude pak řeč gegich; ubohé děti chtějg zaopatřeny býti. Tudjž z potřeby ctnost učinj, třeba neprawost z toho pošla *). Wídauce však, že ojrkew ode swých starých, swatých nařizenj tak snadno neustaupj, hulákagjť, že „státu práwo náležj, cölibat wyzdwhnauti!“

A však nás srdce zaboluge, a oči se kalj ljtostiwě nad tjm, že i katoličtj zženčilj duchownj, gednotliwj nehodnjci **), a to geště w časech tak kritických, kde bez toho všeligaká mjněnj

*) Beiträge zu einem Lexikon, aus dem man die Sprache und den Werth unsers Zeitgeistes möge kennen lernen; von Joh. Georg Pfister, Pfarrer zu Oberleiterchabach (w Bawořjch). Würzburg 1825. str. 32.

**) S těmito nám pauze činěnj, nic dokonce s weleslawkau prawokřestanskau wládu a welebným katolickým duchowenstwem Brazilianským; a my nechceme, a nemůžeme pochybowati, že onen attentat sučmowý w Riú - Janeiru 10. řjgna 1827 giž zase dobře wyrownán.

zawedených dušj w stálém kvašenj lidu křížugj, co zástupcowé weškerého kněžstwa wystupugj, nestydatými a bjdnými ruhatelnými spisy (paskwily) tu fanatickau powěru podporugjee :

„že cölibat tyranské a nesprawedliwé zamezenj přirozeného pudu, který swého upökogenj tak mocně žádá, že kdo anděl wtělený nenj, genu chtěg nechtěg podlehnauti musj;“

„že i proto hřjchové bezženstwj kněžského tak welicj, hroznj a všeobecnj gsau, an o pomstu do nebe wolagj;“

„že manželstwj katolického duchowenstwa hlawnj, radikálnj prostředek, swět w mrawjch polepšiti a ošlechtiti.“ —

Že člověku nemožno nenj, náklonnost swau k druhému pohlawj w uzdu pogmanti, a čistotu panenskau nepoškwrněnou zachowati, tak gakž ejrkew předpisuge, toť dokazugj příkladové bezčjslnj giž za časů neystaršjch pohanských, a tjm četněgi, stkwělegi a slawněgi hned od 1ho křesťanského až do našeho nyněgšjho 19ho (chaulostiwého!) stoletj. Arciř nenj zachowánj této powinnosti každému člověku stegně možné. Powaha krewnj, předešlý žiwota způsob, lektura a t. d. mohau pútku proti tělu owšem welmi přitjžiti; a kdož z takových příčin slabým býti se cjtj, tomu radno i potřebno, newstupowati do stawu, ku kterémuž neschopen gest, aneb sám se stal nezpůsoben. Když však ale muž dobromyslný, (a žádný giný nemá knězem býti), ne-

bezpečenstwí se waruge, když on w obcowání opatrný a prozřetelný gest, swau obrazotvor-nau moc na uzdu pogjmá, čtením oplzlých kněh romantických se neobjrá; když přjhodných pro-středků k skrocení tělesných pudů užjwá, w gj-dle a pitj, zwlášť w horkých nápojů požjwánj z mezej střjdmosti newybjhá; když zahálce mřsta nedáwá, swých powinnostj swatých swědomitě hledj, swé tělesné i dušewné mocnosti řádně za-městknáwá a cwičj, swé dobré úmysly častěgi obnowuge, pobožně medituge a mōdlj se, wzne-šenosti swěho powolánj, swatosti swých powin-nostj, slawné účinky z gegich zewrubnjho vypl-něnj, a záhubné následky z gich zanedbánj po-cházegj, čas od času rozgjmá a powážuge a t. d. — gisto a dokázáno, že on s pomocj toho, který geg posilňuje wšeho mocen bude, gako kdy Pawel, že také při žiwé památce na Boha dosti mřti bude na gehu milosti; že milost shůry w gehu slabosti silná, dokonalá se ukáže. „Suf-ficit tibi gratia mea, — Deus non denegat gra-tiam.“ *) „*Δεδοται γαρ κεινοις τοις βελομενοις, da-tur quiis qui volunt.*“ (Chrisost. in Math. 19.) „His datum est, qui petierunt, qui voluerunt, qui ut acciperent, laboraverunt.“ (Jeronym). Bez pŭtky nenj žádně ctnosti, aniž w manželstwí. Mrawnj dokonalostinelze ginak nežli přičiněnjm se a sebe saměho přemáhánjm dostihnauti.

*) Filip. IV, 13. 1 Kor. XII, 9.

Aniž pak také pochopiti můžeme, pokudž a kterakby wyzdwiženj cölibatu všeobecné mrawnosti prospěti mělo i mohlo, an očitě widjme, že manželstwo s to nenj, všecku nemrawnost a chlipnost zapuditi. Aneb gak mnoho na tomto podlunárnjm světě nemrawných, výstupných manželů? Protestantštj duchownj se ženj a směgj se ženiti, nicméně wj „*chronique scandaleuse*“ také o nich hanebné příklady pohoršlivé newěrnosti manželské wyprawowati! — Oprawdowě, zlotá panugjej nemrawnosti, genž národy osedlala a těsnj, tkwj a wězj hlaubě, nežli naši bezpráwnj reformatoři we swém úzkosrdečném okresu se domnjwagj a we swých powětrných ideáljch malugj. Myšlénka — swět, člowěčenstwo prostředkem wyzdwiženj bezženstwj kněžského chtjti polepšiti a napraviti, gest sen pauhý, sen nešťastný, šjlenost hrozná; gest omylnost a klam churawé fantazie, k ničemu menšjmu newedaucj, nežli lid křesťanský pohoršiti, a geg o všecku lásku a důwěrnost k geho duchowenstwu připrawiti. Kdo swých náklonnostj opanowati se neučj, kdo se w zapřenj sebe samého pilně neewičj; ten také w manželstwj výstupně sobě počjnati bude, tak gakž tomu smutná zkušenost učj. „*Non est probabile — napsal k senátu w Bazilegi Erasmus — sacerdotem in matrimonio fore contentum unica uxore; metuendum, ne impuro coelibatui succedat impurius matrimonium!*“

Ale mnedle, což s těmi do nebe wolagjcmi hřjehy neženatého kněžstwa proti šestému přikázanj? O lidé! nesudtež hned tak kwapně wedlé nedůwodných řečj a mylného zdánj; neposuzujtež wedlé smutné zkušenosti, kterau gste snad sami na sobě učinili, každé giné srdce. Djky Bohu! přestaupenj tato negsau tak častá, aniž tak weliká, gakž snad protestanti a wůbec swět tušj, a usudek ten hrubě nedůwodný a nelaskawý gest, prowiněnj gednotliwých duchownjch na celý staw, aneb gen také na giné téhož stawu audy wztahowati. Ostatně máme, kteréž Duch swatý postawil biskupy sprawowati cjrkew božj, nábožné, oswjcené i swaté biskupy, kteřížto chrám Páně gako proti každé wnitřnj, tak také proti všeli-gaké wněšnj neboli zewnitřnj profanacj znagj hágiti; biskupy máme, kteříž otroky tělesných nárůžiwostj wedrawšj se gako zloděgi a wlci do swatého owčince, tak dobře gako ty, genž se po čase stali pacholky nowotné maudrosti znagj a uměgj dle příkladu Syna Božjho ze swatyně vyháněti a odstraňowati, aby draze wykaupnému lidu božjmu nebyli k pohoršenj a zkáze. „Et cum fecisset Jesus flagellum de funibus, omnes eiecit de templo, et his qui columbas (?) vendebant, dixit: Auferte ista hinc, et nolite facere domum patris mei, domum negotiationis (publicae profanationis ac scandali).“ Jan II. 15. 16.

3. O hlawnjch ctnostech kázanj.

Od W. Z.

Kázanj gest nepřetržená, w gednom běhu plynaucj řeč, kterauž kněz o něgaké částce náboženstwj k dospělým posluchačům činj. Každý kněz vzdělaného ducha a ušlechtilého srdce s welikým potěšenjm kazatelský úřad swug koná, gist gsa tjm, že lidu od Boha sobě swěřenému, nižádným giným způsobem tak prospěšen býti nemůže, gako kázanjm. Wzácné a drahé mu každé okamženj, kteréž mu gest na kazatelně stráwiti, a protož se s welikau péčj a starostj na každé kázanj připravuge. Nemáť na tom dosti, že se sám uставиčně uěj, a to, což kázati má, neyprw sám we vlastnj hlavu a srdce wnášj; nýbrž na každé kázanj swé s obzwláštnj péčj se oddává. Wjť zagisté, že bez péčliwé přjprawy žádné kázanj swé tak dokonale wyhotowiti nemůže, aby swědomj swému úplné zjskal spokojenosti.

Aby však i přjprawa geho prawá byla, a dobře se zwedla, často sobě hlawnj dokonalosti kázanj před oči klade. S těmito pak dobře sobě powědomými dokonalostmi každé kázanj swé srownává; na ně myslj, když kázanj w hlavě swé počjná a na papjr klade; podlé nich i tištěných kázanj cenu wážj.

O wšech, i o neymenšjch ctnostech kázanj geduá homiletika, a sice zewrubně, důwodně a

s dokonalým rozebráním každé zvláštnj částky. Přjtomné homiletické pogednánj se toliko na některé, a sice na neyhlavnějšj stránky dokonalého kázanj wztahuge, a krátkau řečj všecky zawjrá.

Poněwadž pak při každém wyučowánj patera článků znamenati slušj; totiž a) wěc, o kterau učiteli gest mluwiti; b) částky, w které wěc samu rozkládá a rozwodj; c) zewnitřnj formu, w kterau wěc oblačj; d) způsob řeči, kteréž užjwá; a konečně e) ústnj všeho předkládánj: tehdy i w tomto gednánj o hlawnjch etnostech kázanj podle patera nawržených článků mluwiti se bude.

I.

Kždé dokonalé kázanj o něgaké hlawnj věci gedná; kteráž položenj řeči, prawidlo (thema), předszewzetj, aumysl, zamjnněnj (propositio), aneb aukol (thesis) slowe, stogjc celému kázanj zákładem, a duchownj řečnj k nj vše, což mluwj, gako paprsky k středu swému, obracj a wztahuge. Nemohau-li posluchači po kázanj gmenowati to, o čemž vlastně kazatel mluwil: marné bylo kázanj, a zlatá chwjle na kazatelně bez prospěchu uběhla.

Žeby pak kazatel ne o polnjm hospodářstwj, ne o uměnj přirozených wěcj, ne o lékách a hogenj ran, a těm podobných wěcech, nýbrž toliko o tom mluwiti měl, což k náboženstwj náležj: wěc gest tak gistá a wůbec wědomá; žeby se kazatel směšným učinil, kdýby u přjkladu o chowánj wčel w řeči swé pogednáwal. Kazatel gest sluha Cj-

kwe swaté, cjrkew ale ničemu ginému kromě wjry od Ježjše Krista štipené neučj.

Máť giž weškeré náboženstwj dwa hlavnj djly, theoretický a praktický, dogmatiku a uměnj počestných, křesťanských mrawů. Protož také kazatel o ničem giném mluwiti nemůže, leč gediné o tom, což křesťan buď toliko wěřiti aneb k čemu spolu i wůli i skutek má přiložiti. Gedná-li wždy toliko o věcech z dogmatiky wzatých; rowně tak chybuge, gako ten, kterýž na cjrkew, biblj, Boha, trojici božj, angely, pád prwnjch rodičů, wtělenj Syna Božjho, milost Ducha swatého, saud, očistec, mši, swátosti a giné dogmatické věci zapomjnage, wždy toliko o tom neb onom hřjchu, o té neb oné ctnosti a powinnosti řečňuje.

A wšak k dogmatice a k uměnj křesťanského smeyslenj a gednánj mnoho set a tisjc věcj náležj. Protož dokonalé kázanj gest toliko to, gehož položenj s rozwahau bylo obráno a wywoleno, a kteréž gako na čele poznamenáno má, že kazatel dobře rozmyslil, o čemžby gednati měl, a že na nic nezapomenul, k čemuž při objránj základu řeči má prohledáno býti. Nedokonaléť bylo kázanj, o tom-li se posluchači prosluchugj, že kazatel wěc, o kteréž wůbec mluwil, raděgi na giný přjhodněgšj čas zůstawiti měl, anebo že ta wěc schopnost rozumu gegich přesahuge, gegich mrawů nic se netýče, a owšem giným posluchačům předkládána býti by mohla.

Nápodobně nedokonalé gest kázanj, genž na weyročnj něgaký swátek neb ginau slawnost připadá, a wšak s tjmto swátkem, aneb slawnostj nic se nesrownáwagjc, na každu ginau obecnj neděli činiti rowněby se dalo.

Podlé starobylého, maudrého a pobožného obyčege před každým kázanjm částka biblická se čjtá, z přečtené částky něgaká zwláštnj slowa, gešto textem nazjwáme, se wybjrągj. Z té přjčiny žádné kázanj dokonalé nenj, kteréž s přečtenau částkau psaného slowa božjho nikterakž se nespoguge, tak že posluchači wěděti nemohau, proč gim neyprw něco z biblj swaté přečteno bylo, nebo proč kazatel něgaký zwláštnj biblický text opět i opět přiwedl.

Dobrý kazatel wěc za prawidlo neb aukol řeči swé obranau z celé přečtené biblické částky přirozeným během wywinuge, a slowy obraného textu posluchačům swým giž před oznámenjm základu řeči swé na rozum podáwá, o čem wlastně gednati mjnj.

Někdy dobrý kazatel z přečteného ewangelium neb giné biblické stránky gednu toliko wěc wážj, učiniw gi základem řeči swé, někdy ale celau stránku tu biblickau wyswětluge, a we zwláštnj částky gi rozbjrage, o tolika wěcech mluwj, kolik gich tatěž biblická stránka w sobě zawjrá. Prwnj způsob kázanj synthetický slowe, druhý zas analitický, čili homilie; a gak toho, tak i onoho s prospěchem užjwati se dá, a celé kázanj

wysokého stupně dokonalosti dosahuge, gestliže kazatel swaté čtenj, řeči swé předeslané, rozumem swým dobře pronikl, a na wšeliké strany důmyslně obracetj přiwyknuł.

Prawda sice gěst, že takowé položenj kazatelské řeči, kteréž aby gak přečténé biblické částce, tak připadagjcj slawnosti, potřebě posluchačů, mjestu, času, osobě kazatelowě, zwláštnjmu nařizenj duchownj wrchnosti a giným okoličností úplně přiměřeno bylo, newšednj a gakauž takauž hlawau, nýbrž wýbornau ostrowtipnostj a hlubokostj ducha nalezeno býwá: a wšak w čem bystrosti přirozených darů se nedostává, dá se wětšj pilnostj a pracj dosáhnuti; buď tedy každá mdlegšj mysl tjm samým bedliwěšj a pracowitěšj.

Z ohledu základu swého kázanj wůbec tjm dokonalešj býwá, čjm vlastněgi to, o čemž kazateli mluwiti náležj, w přečténé částce biblické, a w předoznámeném textu ležj, a čjm pěkněgi se předmět srownává se wšjm tjm, čeho posluchači z ust kazatelowých očekawagi. Měg tedy gakožto prozřetedlný, umělý a dobrý muž zwláštnj zřetel na tuto dokonalost we swém kázanj, kteraužto nábožnj posluchači gistotně ucjtj, a které běz wělikého úsilj dosáhneš, budeš-li se pilně sám sebe tázati: „Proč prawě o té, a ne raděgi o giné věci kázati? Zdalizby žádným giným položenjm řeči swé mjmo toto wětšj djł posluchačů nespokogil? Gakau zpráwu

dáš chtěgjcjmu tě tupiti, žes o něčem giném w kázanj swém nemluwil?“

I toho nelze mlčenjm pominauti, že ani možná ani potřeba nenj, by kazatel na každý swátek, na každau slawnost, na každé swaté čtenj, na každau příležitost a pro tytéž posluchače wždy něco giného k mluwenj objral. Pročby u př. w swátky Marie Panny nemohl a neměl častěgi kázati o čistotě panenské? Nenj-li potřeba, aby o některých dobrých skutcjch a o tom neb giném učenj wjry častěgi w roce kázal? Nenj-liž tolikéž možná, o gedné a též věci giným a giným způsobem mluwiti? Maudrý a powážliwý posluchač gisté za dobré uznáwá, slyšj-li kazatele kteraukoli důležitau a welice potřebnau prawdu častěgi hlásati; nemaudrého a nerozumného posluchače, tupj-li potřebnau wěc w kázanjch častěgi předkládanau, hodný kazatel wlastnj gehu potupau odbude.

II.

Co se týče dokonalosti kázanj, na základnj wěc čili záměr gehu se wztahugjcj, mámť za to, že se dokonalost ta wětšjm djlem w řečech kazatelů nalezá. Přistupugi tedj k druhému způsobu ctnostj každého kázanj, upřímně wyznáwage, že se práwě ten w málo kterém kázanj w příslušné mjře nacházj.

Nenjť na tom dosti, sama-li wěc, kterau kazatel za základ řeči swé ustanowil, giž sebau důležitá, a s dobrým uwáženjm obrána gest:

wšeckoť záležj na tom, gak o té wěci mluwj, w gaké prameny gi rozwádj, gak gi rozprostjrá, a s gakým aučinkem to, co gako w gaděrku zawřeno gest, k žádanému kljčenj a zřůstu přiwodj.

Prohljžjm-li toliko k wywedenj wěci, kázanj za základ položené, potřebné ctnosti při něm shledáwám, když gest: swětlé, důwodné, ljbé, w citu bohaté, pohnutedlné, snadné k zachowánj w žiwobyťj, přjhodné k udrženj w paměti, a hledjš-li na celost gehu neb wěcnatost wůbec, když gest úplné, rozmanité, dowěcné a pak dobře srownané a sestawené.

1. Dokonalé kázanj gest neyprw swětlé, t. g. vlastnost do sebe takowau magicj, že cokoli z ust dobrého kazatele wychodj; tomu i hned posluchatelstwo rozumj, a práwě to sobě na myšli předstawuge, což kazatel mjnj.

Z té přjčiny mluwjme, aby druhý naše myšlenj, cjtěnj, žádosti a chtěnj myslj swau rychle postihl. Řeč nesrozumitelná sama sebau marná gest.

Wjme-li něco dobrého či pěkného: toliko tehďáž giným to ku prospěchu slaužj, když znánj, ono z hlavy swé w gegich hlavy wtipně a přjležitě přenášeti umjme.

Kázanj bez gasného swětla tjm giž nedokonalé se stáwá, an ostatnj ctnosti swé gako we tmu stawj a zahlazuge. Pročež kazateli wždy

tak swětle gest mluwiti, aby posluchačům nebylo gednák ani možná řeči gehu nerozuměti. Má mluwiti tak, aby do myšlenj gehu posluchači hned a beze wšj těžkosti se wprawiti, a wšecko gak náležj prohlédnauti mohli.

Prawda sice gest, že wjra naše má také tagemstwj, a že kazatel i o těch řečniti musj. Ale i o tom, což rozum náš přesáhá, swětle a srozumitelně se mluwiti může; nebylaiby nám owšem tagemstwj wjry k žádnému prospěchu, a Bůh by ge byl zbytečně a na odpor swé neskončené maudrosti a swatosti zgewil, kdybychom gim rozuměti nemohli. Tagemstwj wjry, u p. že Bůh člowěčenstwj na se přigal, proto gediné tagemstwj gest, žebychom bez zgewenj božjho k poznánj této prawdy nikdy nebyli přišli, a že prawdu tuto rozum náš, sám sobě gsa zůstawen, nigak ze sebe wážiti, nemůže. Než i této nepostižitelné, toliko ze slowa božjho nám známé prawdě dokonale rozuměti můžeme, gakož pak každý dobrý bohoslowec pěkně gi wyswětliti umj.

I tomu mjsto dáváw, že často wěc gednomu posluchači dosti swětlá a gasná, ginému zas k pochopenj obtjžněgšj býti může: a wšak z toho toliko vyplýwá, aby kazatel tjm wjce mjru swětla, řeči swé potřebného, podlé wětšjho djlu posluchačů swých šetřil.

Giz pak swětlost a zřetedlnost kázanj nezáležj tak we slowjch, gako we wěcech prosłowe-

ných, a myšlénky-li kazatelowy z oboru pocho-
pitedlnosti posluchačů se vyšinugj: nebudauť i
řeči gehu tak snadně rozuměti, gako když k ná-
bytku hlavy gegich bljzko přistupuge. Z té přj-
činy kazatel, chce-li hodně mnoho swětla na celé
kázanj swé wyljti, o to se snaž, aby gako z hlavy
posluchačů swých mluwil. Tudy wyučowánj ge-
ho stane se srozumitedlné, bude-li pilně užjwati
přjkladů, obrazů a podobenstwj, a přičinj-li se
o to, aby neznámé poslauchagjcjm věci známými
a gim powědomými nadswětlowal.

Leč mluwě o swětlosti kázanj, gakožto o
ctnosti wšecky giné přewýšugjcj, spolu i toho
widj se mi připomenauti, že může w kázanj i
zbytečné a marné swětlo býti. Nestogjť kněz tak
dlauho na kazatelně, aby wšecko dokonce sa-
mým wyswětlowánjm wywážiti mohl. Mnohěť
nenj důležitě, aniž wyswětlenj žádá, a mnohému
opět posluchači giž sami ze sebe rozuměgcje ne-
libě nesau, gestliže řečnjk přjliš neumělými
a slabého rozumu ge pokládá, a o wyswětlowánj
dosti známých a zřetedlných věcj se snažj.

2. Druhá a sice neypotřebněgšj dokonalost
kázanj, kteráž se wywedenj základu gehu týče,
gest důw o d n o s t. Gestjť pak kázanj důwodné,
když kazatel, o čem mluwj, dobře ustanowuge,
a což gistj a twrdj, věcj býti ukazuge w skutku
s prawdau se srownáwagjcj.

Že na důwodnosti kázanj přemnoho záležj, a

* *

že žádná řeč kazatelská bez určenj smyslu, w slo-
wch zawřeného, a bez dostatečných důkazů do-
konalá nenj: každý snadno pochopiti může.

Chce-li kdo o pokoře mluwiti, a nenj-li si
dobře powědom, w koliku podstatných částek
ctnost tato záležj, a gaky rozum se wůbec slo-
wem pokora znamená: nenj owšem možná, aby
njstně ukázal, že pokora w skutku gest přewý-
borná ctnost, a že ten neb onen prostředek k
dosázenj této ctnosti slaužj. Oblásjť poslucha-
čům swým, že o pokoře gednati chce, an zatjm
proti umjnně swému o něčem naprosto giném
mluwiti bude, a posluchači geho po kázanj o
pokoře vlastně nic wěděti nebudau. Gak gest
možná, by o prwopočátečnjm hřjchu, o wtěle-
nj syna božjho, odpustejch, swědomj, o čistotě
srdce, dobrotiwosti, bázní a t. d. dokonale a s
žádaným prospěchem mluwil ten, kdo dřjwe
neustanowil, w čemby tyto věci vlastně zále-
žely, a sám newěda, gak nad njmi rozmysly a
rozwahy činiti náležj?

O věci, gegjžto vlastnost a podstata nenj
tak určitá, by snadno od každé giné i přjbuzné
a podobné věci se dala rozeznati, nižádným bě-
hem dokonale gednati nelze. O takowé věci
byť weliké knihy přečetl, předce ničemu se ne-
naučj, a wegde-li co o věci takowé do twé
hlawy, gistě nepořádné, zmatené a gako na pj-
sku postaweno bude. Protož, o čem mau psáti,

každý dobrý spisowatel tak neyprw stanowj a obmezuge, že žádná wjce pochybnost nenj, kam by vlastně gednánj geho směrowale.

Rozbjránj každé wěci w podstatné částky neb zewrubné wytknutj toho, což každé slowo w sobě obsahuge, gest sice těžká práce, a zaměstknánj s neywětšjm namáhánjm hlavy spogené. Co u př. o sprawedlnosti předložiti chceš, wše rychlegi a snáze se podá a přdestře, nežli důkladné ustanowenj, w čem vlastně sprawedlnost záležj. A však práce ta newyhnutedlně potřebná gest, tak, že kdo gi podniknauti nechce, o ničem gádrně negedná, a wětšjm djlem gako u wjtr mluwj.

I tomu připauštjm, že nenj potřeba, obsah každičkého slowa skaumati, a každé wěci gegj vlastnj stanowiti okres. Nicméně w každém kázanj alespoň několik wěcj se nalezá, gichž gádro neb podstata žewrubně gmenowána chce býti. Tak u př. kazatéli, genž, o osmeru blahoslawenstwj gednati sobě umjniť, newyhnutedlně byloby určiti, kdo gest vlastně ehud duchem, kdo tich, kdo slašně smuten, kdo sprawedlnosti lačnégj, kdo miłosrden, kdo čistého srdce, kdo pokogný, kdo pro sprawedlnost trápený; byloby mu též wygádríti, co znamená: králowstwj nebeského dosjci, zemj włádnauti, Boha widěti a synem božjm slauti.

Chtěge cenu tištěných kázanj wyskaumati, neyprwe na to hledjm, zdali spisowatel gegich

hlawnj věci, o nichž gedná, ostrowtipně wygá-
druge. Widjm-li pak, že na takowé wygádřenj
ani nemyslj, a u př. o potupě swěta rozprávěge,
dřjwe neukázal, coby potupa swěta w úplné
wlastnosti swé byla: tudjž kázanj geho z rukau
kladu, gist gsa, že čtenjm gich rozumu swého
neoswjtm, ani gakau nowau zásobjm wědomostj.

Tak nápodobně welice potřeba gest, aby
kazatel byl milownjk dostatečných a mnohostran-
ných důwodů. Neb poznána toliko prawda w
mysli se usazuje, a gako w tuk a krew duše se
obracj; poznána pak prawda býwá toliko tehďáz,
když očitě widjme, gak z giných gistých a ne-
pochybných prawd přirozeným během vyplýwá,
a s nimi gako spřjzněná a spogena gest. Praw-
dy, kazatelem předkládané, k potěšenj, k pole-
pšenj a k zwelebenj celého žiwota slaužitj magj,
čemuz přjčinau gest, že naše těch a takowých
prawd drženj nikdý dosti pewné nenj. Srdce člo-
wěka s žádostmi a wášněmi swými welmi často
powinnostem na odpor čelj; a pokušenj, genž
z husta na nás připadagj, i neyswětěgšj prawdy
nám z mysli zapuzugj a w pochybnost uwáděgj.
Protož máme-li to, což zákonctnosti welj, wždy
horliwě a s náležitau ochotnostj plniti, i tenkrá-
te plniti, když těžké gest a odporné: cele a pl-
ně tjm ugištění býti musjme, že powinnost tako-
wá w skutku dobrá, slušná a od Boha přikázaná
gest.

Kázanj důwodů prázdné, tjm samým nedokonalé gest, a sice tjm nedokonalejšj, gelikož téměř w každém gedna neb druhá wětšj částka nic giného nenj, nežli důkaz o prawosti, dobrotě a užitku některé věci.

Gsauť pak důwodowé, kterých kazatel užjwati má, dwogjho rozdjlů. Má totiž prokázati, že se ta neb ona wěc buď s rozumem, aneb s božským zgewenjím srównáwá, buď w přirozeném každého rozumu se zakládá, a nebo také swědectwjm božjm se potwrzue.

Co se prwnjho způsobil dokazowánj týče, dokonalý kazatel k tomu bedliwě prohlédá, aby přjliš mnoho a subtilně nemudrowal, w metafizické, nebezpečné výše se nepauštěl; nýbrž zdrawého, obecného rozumu se přidržel, zwlášť ale na wlastnj zkušenosť gednoho každého poukazowal. Chce-li z rozumu tu neb onu powinnosť naši dokazowati, pamatugž na to, že důwody sem náležegjej, byť se gich sebe wjce napočjtati dalo, wždy rodu gsau gednoho a téhož. Ctnosť totiž gediné to od nás žádá, což we všech bljkých a wzdlálených swých aučincjch pokolenj lidskému něgak prospěšno a užitečno býwá, aneb dobru k rozmáhánj obecného dobrého náchylnosť naši sjlj a ztwrzue. Ukaž welikau škodliwosť zloděgowu některým lidem i celé obci, a kterak wlastnj mrawy swé kazj, a wůli swau wůbec k zlému nakloňuje: a ukázal gsj, že zloděgstwj gest weliká, hrozných trestů hodná neprawosť.

Chce-li však kazatel dowěsti, že to neb ono učenj Bůh zvláštnjm swědectwjm swým potwrdil; dey wýklad poslauchagjcjm lidu, kterak učenj takowé rozumu neodporuge, kterak samo w sobě utěšené, dobré, spasitedlné a swaté gest, a pak že ge swatá, katolická ejrkew předkládá, že alespoň poněkud w biblj kořen má, a nebo že zaznamenané se čte w spisech swatých otců a w giných knihách ústnj apoštolská podánj a smysl ejrkwe obsahujcjh. Aby pak posluchači snáze pochopili, proč spasitedlnau wěc, od ejrkwe předloženau a w pjsmě swatém základ magjcj za wěc od samého Boha ztwrzenau a dosvědčenau držíme, často gim ukazug, že Bůh, ačnewiditedlný, předce nám rozkaz a wůli swau na wědomj dáti může. Neopomiň též podotknauti, že biblj swatá kniha gest, zázračným způsobem učiněná, a že obsah gegj, neb což ejrkew katolická gednosworně za prawé drží, patrným a od samého Boha nám daným znamenjm gest, že to neb ono w skutku wěřiti a činiti máme.

Nenjt sice třeba, by kazatel weskrz wšecky prawdy důwody potwřizowal, poněwadž některé samy sebau w oči bigj, a každý beze wšeho mysli rozpáčenj ge přigjmá. Pakliž ale hlawnj něgakau wěc w skutku dokazuje, důwodowé od něho přiwedenj budte prawj a k podpoře prawdy postačitedlnj. Někteřj kazatelowé důwody swými toliko chudobu ducha swého a nedospělost w potřebném uměnj dokazugj, a prawdě sa-

mé nemálo škodj, na bjdné a chatrné důwody gi stawjce. — Nápodobně nenj třeba, aby kazatel všecky možné důwody k potvrzenj prawdy přiwozowal. Pamatowati má, že druhdy gediný důkladný a mnohowázný důwod wjce potwzrže, nežli deset giných spolu wzatých, a že se wůbec důwodowé ne tak počjtati, gako wážiti magj.

Přibjranj odporů proti něgaké prawdě, a sráženj gich někdy toliko k prospěchu se hodj. Dokonalý kazatel polemiky, zwlášť kyselé a gizliwé, nemiluge, a za pravidlo mu stogj, že prawda, dostatečnými důwody opatřená, sama sebau odbognjky porážj, a že odporowé proti nj wedenj obyčegně w zlé wůli a w náruživých ctiwostech kořen magj a nižádným krozumu mluwenjm wywrátiti se nedagj.

3. Dokonalé kázanj též ljbé buď a přijemné. Žádný sice pro pauhau rozkoš na kázanj choditi nemá, gelikož diwadlo k obweselenj slaužj; a však možná-li, poučiti posluchače a spolu také newinnau něgakau radost gim způsobiti, nebuď opominuto. Newinná-liž nenj radost, pěkným kázanjm w srdci poslauchagjejch wzbuzená? Pěkná kázanj posluchače wábj a táhnau; a čemužby nebylo dowořeno, sladkost w kázanj dáwati, aby se rozhogňowal počet lidu i pozorliwost geho? I toho powážiti máme, že každá prawda, pěkným přioděnjm spjše přjstupu k duši nalezá. Způsobená u lidu ljbost množj geho pozornost, napomáhá k snadnějšmu srozuměnj a

přesvědčenj, a kazatel takto hlaub w pamět a srdce swých shromážděných zasahá.

Budeť pak kázanj libé, pěkné a wábne, bude-li swětlé a důwodné, a bude-li do sebe wšecky ostatnj dokonalosti mji, o kterýchž w pogednánj tomto i dále zmjnit se hodlám. Nebo pěknost a půwah věci něgaké záležj w slaučenj neboh w spolku wšech zvláštnjch dokonalostj geđiný cit w duši wzbuzugjch. Budeť kázanj pěkné a libé, budau-li z ust kázjeho wycházeti věci, o nichž posluchači geště nikdy neslyšeli; věci, které welikostj a wysokostj swau celau duši naplňugj; které gako oblakem přikryty gsauce toliko ostrému oku k spatřenj se dáwagj; kteréž negsau wšednj, nýbrž wýtečného půwodu; kteréž neležj powrchu, ale z hlubokosti wynikagj; kteréž blešku gsau podobny, temnost rychle oswěcugjcmu; kteréž obraznost posluchačů zaměstknáwagj, giž w tom, giž w onom widu se představugje.

Zaljbj se též kázanj posluchačům, nebude-li přjliš dlahé; ani w přjlišné hany a tupenj se pauštegjoj; nebude-li zrcadlo tuposti a neumělosti, a srdce náruživostmi zkormauceného. Každý kazatel tak mluwj, že z řeči geho wzdělaný rozum, hognost wšelikého wěđenj, spanilá mysl, dobrotiwé, přátelské a pobožné srdce gako paprsky něgaké wyrázegj: posluchačům swým tak welice se zaljbj, že se řečj geho takměř nasytiti nemohau, a rádiby ho, bylo-liby možná, geště prodlenau chwjlj poslauchali.

4. K potřebným dokonalostem kázanj náležj také, aby bylo bohaté w citu, tkliwé a duši pronikagjcj. Náboženstwj o to se snažj, aby zarmaucené těšilo, a každé lidské srdce zwláštnj útěchau a radostj naplnilo; giž tedy z této přčiny dobrý kazatel ne toliko k rozumu a obraznosti, nýbrž upřjmo také k srdci slova swá obraceti, a o to pečowati bude, aby srdce rozehřál, oblomil a potěšil. Křesťan má mji srdce plné lásky a důwěrnosti k Bohu, plné synowské bázně, plné naděge, plné autrpnosti a lásky k bližnjmu, plné radosti, spatřuge-li něco dobrého, plné oškliwosti a zámutku, zlě-li a nepravě pozoruge: gakž tedy může kazatel, newšjmage si srdce posluchačů swých, a newzbuzuge w něm prospěšných citů, dokonale slovo Páně hlásati? Prawdy wjry neyprw poznány, potom i cjtěny býti chtěgj; neb z citů pocházegj žádosti, a člověk netoliko podlé známostj, nýbrž i podlé žádostj swých gedná; a gednát owšem právě a dokonale, spolu-li také žádá, což byl za dobré uznal.

Gakých citů by kazatel w srdei poslauchagjcjch budit, chowati a obžiwowati měl, nenj třeba wýkládati; každému gest mjmo to dobře wědomo, že každý cit, duši marně a zbytečně trápjcj, neb dokonce wůli k zlému nachylugjcj, rychle se potlačowati musj, a žeby kazatel hřešil, kdyby ty a takové city do srdce posluchačů wluzowal. City tedy gen přjgemné, potěšitedlné,

mrawné, k ohtěnj a činěnj dobrého wábjoj, w duši shromážděných powzbuzugž. Z té přjčiny welice chybugj, kdož při každé přjležitosti o ubohých sirotecjch a opuštěných widowách mluwjoe srdce pro nic a za nic obměkčugj, a marnau, ne- užitečnan wodau oči owlažugj. Z toho také každý usauditi může, až na gaky stupeň kazatel cty posluchačů swých pozdwihowati. Šetri mjry u wzbuzowánj citů, a nikdy w takowé prudkosti čitedlnost nerozpalug, ažby rozum zatemněn byl a mocnostem duše w působenij gegich překážka se děla. Srdce wůbec rozumu podrobano, rozum ale wždy pánem nad srdcem zůstaň.

Táže-li se kdo, měl-li by kazatelwjce k myslj, nežli k rozumu mluwiti; odpowjdam, že oběma na službu hleděti, a kázanj swému podlé přjležitosti buď wjce swětla, nebo wjce tepla dáwati potřeba. Wůbec dobrý kazatel wždy dřjwe rozum oswěcuge a pak teprw srdce zagjmá, na oswěcowánj rozumu ale wždy wjce sobě záležeti dáwage.

Kazatel oswjcený lehyčce i rozum posluchačů oswěcuge, a podobně kazatel citedlného srdce duši těch, ku kterýmž mluwj, řečj swau proniká. Kázanj z chladného srdce wychodjčj, byť by obraznost kazatelowa na wšecko žiwost lila, posluchačů předce nezahřege, rovně též pokrytci možná nenj, pobožná hnutj w mysli posluchačů wzbuditi.

5. Giná dokonalost kázanj gest pohnute-
dlnost. Gestj pak pohnutedlné kázanj, kteréž
wůl ku chtěnj a obránj dobrého pohybuje. Gak
welice této dokonalosti u kázanj potřebj gest, sna-
dno nahlédnauti, rozvážjme-li, že člověk ne
wždycky, což rozum geho za prawé a dobré u-
znává, w umysl bere. Častoť býwá srdce naše
na odporu s rozumem, že owšem porozuměw-
še zákonu ctnosti, nicméně za žádostmi srdce
swého se ženeme, a podlé nich skutky swézpra-
wugeme. Při pauhé známosti dobrého wůle na-
še často z mjsta se nehýbe. Pakli ale w chtěnj
a činěnj dobrého spatřugeme rozkoš něgakau a
wlastnj zisk swůg: tehdy se rychle wůle naše k
dobrému skloňuje, ano, ani gj možná nenj by se
na něčem zlém stanovila. Všickni zlj lidé by se
tudjž w předobré lidi proměnili, kdyby nabyli
dokonalé známosti, že swrchowaná maudrost wla-
stnj gednoho každého blaho we ctnau a šlechet-
nau wůli, to gest, w opravdowé chtěnj a wy-
hledáwanj obecného dobrého gest wetkala. Ka-
zatel tedy, což dobrého, slušného a chwalmého
gest, netoliko rozumu předkládati, nýbrž i žá-
dost k tomu w srdci zaněcowati, a tjm prostřed-
kem také wůli k tomu ochotnau a hotowau uči-
niti w swau snažnost obrátj.

Důwodowé pro ukázanj powinnosti některé
naprosto rozdljnj gsau od důwodů na rozum dá-
wagjcch, že naplněnjm powinnosti swé blaže-
nost wlastnj rozmnožugeme. Protož se onino

důwodowé z awazugjcy, tito ale pohybugjcy, čili pohnůtky gmenugj. Důwodowé prwnjho způsobu ukazugj, že to neb ono k rozmnoženj obecného dobrého slaužj, důwodowé druhého způsobu ale nás přesvědčugj, že ctným gednánjm sami swau blaženost upravugeme.

Dokonalý kazatel však neužjwá ledagakých pohnůtek, nýbrž gen takových, které wždycky a neomylně wůli k dobrému nakloňugj. Mluwj totiž toliko o těch a takových rozkošných, milých a dobrých věcech, gichžto šlechetný člowěk wždycky a w skutku dosahuge; mluwj o sladkosti čistého swědomj a o pokogi čistého srdce; mluwj o wážnosti a lásce, gimíž se ginj lidé k dobrému člowěku nesau; mluwj o tom, že prawý křesťan Boha za přjtele swého má, nebeským duchům se ljbj, a Ježjší Kristu podobným se stáwá; mluwj o nebeském blahoslawenstwj gemu připraweném; mluwj ne tak o tělesných gako o duchownjch radostech, kterýchž zde na zemi požjwá.

6. Dokonalé kázanj gestiť dále ono, které snadné gest k zachowánj. Wědj-li posluchači, čeho gim věřiti, čeho činiti, agsau-li hotowi podlé nabyté nowé wědomosti žiwot swůg zprawowati, geště potřeba žádlá, aby kazatel dokonale ukázal, gakby poznané prawdy, w smeyšlenj a gednánj swém užjwati, a gakými zwláštjnými skutky by gi na gewo dławati měli. Nenjť dosti křesťanu na pauhém poznánj prawdy

některé přestávati: sama ona w owoce šlecht-
ných úmyslů a skutků wyzráwey. Gak to ale
gest možná, neukazuj-li hlasatelowé slova bo-
žho, co dobrý křesťan w každém pádu myslj,
cjtj, žádá, chce a činj.

Dogmatické knihy naše w tom zagisté nedo-
statek mjwagj, že mnohonásobný užitek každého
článku wjry w nich wyložen nebýwá, neb ale-
spoň příliš obecně se nastiňuje. I pravidla mra-
wů w obyčejných morálnjch knihách toliko tak
wykládána býwagj, že málo kdo wj, gakby ge
měl na city, žádosti a úmysly, gak ke každoden-
njmu obcowánj obraceti. Protož dokonalý ka-
zatel zvláštnj o to péči wede, aby nemluwil
příliš obecně, nýbrž i maličkosti w smeyšlenj a
gednánj prawého křesťana všem posluchačům
swým živými malowal barwami. Žiwěť uwodj
k mysli swé staw, wěk, obchod, pokušenj,
šťastné i nešťastné přjhody a všecky giné příle-
žitosti posluchačů swých, aby každému gak náležj
powěděti mohl, gak mu na mjestě tom zvláštnjm
se chowati, na kteréž geg we světě řizenj božj
postavilo.

7. Řádný kazatel i k tomu zřetel obracj,
aby sobě posluchači dobře pamatowali,
což jim bylo přednášeno; anoť zagisté, prawdy
neydůležitějšj gako ztraceny gsau, pamět-li gich
neschraňuje a nestawj-li se při každé příležitosti
samy od sebe před oči. Protož aby marné řeči

newydláwal, mluwj tak, aby posluchačům neli celé kázanj, aspoň hlawnj částky geho w paměti se zadržely, a ze schránky mysli kdykoli třeba lehce a rychle se namanuly.

Aby však posluchatelé hlawnj věci kázanj pewně w paměti své zachowali, nekáže přjliš mnoho, řeč swau w několiko částek logicky dělj, gedno z druhého přirozeně wywinuge, všeccko zdravým, dospělým saudem pořádl, a na čemž zwlášť mu záleženo, buď stegnými, buď ginými a ginými slowy opakuge.

8. Až posud gsem mluwil o zwláštnjch věcech, w kteréž kazatel položenj, prawidlo, neb aukol řeči své rozbjrá. Nynj geště w krátká slowa zawru, gaké dokonalosti wúbec kázanj do sebe mji má, gelikož na všeccky ty věci ohled se běře.

Dokonalému kázanj ze strany věcj, pospolitě a auhrnkem wzatých, neyprw a uplnost potřebná. Auplněť pak gest kázanj, obsahuge-li ač ne všeccko napořád, coby se o zwoleném předmětu powědjti dalo, předc walněgšj a potřebněgšj částku; tak aby kazatel vše to o základnj věci shromážděnj swému w známost uwedl, čeho o nj wěděti neywjce gest potřeba, a čeho každý tu z rozumněgšjch giž gako z'tušenj očekáwá. Nic protiwněgšjho, gako kázanj necelé, kusé a klasu odpoly prázdnému podobné. Čemuž slibuge kazatel snad z počátku, že o tom neb onom gednati hodlá, nechce-li státi k slowu swému?

Nenj-liž potupy hoden, powzbudiw žádost we swých posluchačjch, že důkladem aneb w dostatek o některé věci nabudau známosti, a pak pěknau tuto a sprawedliwau dychtiwost neuspokogiw? A gest i možno kazateli auplnosti šetřiti; neboť swobodno gest mu, toliko to základem neb předmětem řeči swé činiti, o čem w propůgčené chwjli k hlásánj všeco potřebné powěděti může. Nemá se též při každé maličkosti nad potřebu zdržowati, nemá si cestu k záměru swému zbytečně dlaužiti, dobře wěda, gak všeco, což mysljčj moc duše wytwořj, beze wšj ztráty stručně a důkladně též od sebe dáti může. Schopný a cwičený kazatel o věci swé za čtwrt hodiny wjce dobrého předložiti umj, než neumělý za hodinu celau.

Rowně tak dobrý kazatel netoliko na slušné množstw, alebrž i na rozmanitost wěcj w řeči swé hledj. Tak-tě na snad u wýmluwnost geho, že posluchači nemagj za giné, než že ustawičně něco giného slyšj. Gako kragina, kteráž stromů, luk, polj, zahrad, lesů, údolj, pahrbků, wesnic a ze všech stran giných a giných wěcj patřjčjmu nepodává, gednostegnostj swau se zneljbj: podobně kázanj, w kterémž gedna wěc od druhé znamenitě rozdljna nenj, nemalau částku ljbznosti swé potracuge, činjc posluchače mdlé a dřjmawé. Zdá-li se však kazatel pořád něco giného přiwozowati, i posluchače swé při žiwém a ochotném poslauchánj udržuge.

Nenjť také duchownjmu řečníku nic snadnějšjho, gako slušnými proměnami obžiwowati řeč swau; anť potřeba toho nekáže, aby mysl posluchačů swých dlauho k gedné a též věci gako připjal. Wěci, o kterýchž gemu mluwiti, rozdljny gsau, a dost málo-li chod gegich powažuge, wždy se mu udá posluchačům swým sněčjm nowým whod přigjti.

Leč kázanj, w němž nic potřebného se neopominulo, a w kterém rozkošná proměnnost se nalezá, nenj geště naprosto dokonalé, také-li w něm spolu gednota nepanuge, nenj-li každá zvláštnj věc s hlawnj a základnj věcj w takowém úzkém spogenj, aby skutečně k nj náležela, aneb aspoň poněkud pogednáwanému předmětu do duše posluchačů přjstupu wolnějšjho připrawowala. Předkládá-li kazatel wjce, než k záměru a konci řeči gehu náležj: w zbytečnost se paušť, byť rozkladové gehu gakkoli o sobě wýbornj byli, a protož takowýmto nemjstným gednánjm celotě kázanj swého na ugmu pokračuge. Kdo každau pěknau myšlénku, naskytnuwsj se w běhu řeči, přjliš rozprostjrá: z upřjmé cesty sobě uložené ustawičně daleko w zápolj se chýlj, a zawjrage řeč swau widj, kterak přjliš mnoho gednak powěděl, gednak ničeho. Rozwlačné kázanj i mysl poslauchagjcjch rozptyluge, i mnohým pravidelně mysliti uwyklým welmi odporné, a takměř nesnesitedlné býwá. Čjm pak se wjce wšecká rozprávka naše w pěknau gednotu sbjhá, a k ge-

dnomu a témuž konci směřuje: tjm wjce swětla a zřetelnosti docházj, tjm snáze a důkladněgi býwá rozumjna, a s wětšj také silau na duši působuge.

Posléze pozorugeme-li kázanj w celosti swé, potřebj gest, aby věci, w plném počtě přiwe-
dené, rozmanité a k gednomu a témuž konci
směřugjcj i také přirozeným během spo-
geny a w přj slušné pořadj sestaweny
byly. Zagisté mnohá myšlénka tratj přjgemnost
a důkladnost swau, na swém-li nestogj mjstě;
nebud' tedy ničeho mluweno, kde přjčina toho
udati by se nemohla, a kdežby toho rozumný
člowěk neočekáwal. Čemuž obecny lid dobře po-
rozuměti, a co celau dušj má obsáhnauti, stůg w
takowém pořádku, aby geg každé i mdlé oko
lehyčce přehljdnuło. Gakby ale kazatel to, což
posluchačům w mysl a w srdce wložiti chce,
spořádal, zůstaweno budiž vlastnjmu saudu a u-
znánj gehu. Wůbec každá prűpowěď tu určité
si osobuge mjsto, kdež neywjce vyniká, w oči
rážj, mocj duše se dotýká a ge obžiwuge. Tak
také přirozeným během wýklad něgaké věci před
důwody gegjmi, důwodowé před pohnůtkami, po-
hnůtky před wzbuzowánjm citu mjsto mjwey.

Zawjrage tuto částku pógednánj šwého do-
kládám, že podotknuté tuto vlastnosti spolu
hlawnjmi gsau ctnostmi dobrého kázanj, které
gakkoli nesnadné k dosaženj býwagj, nicméně
pohřešugj-li se, žádnau ginau i sebe wý-

**

bornějšj vlastnostj nahraditi se nedagj. Z obecného zkušenj dobře vědomo gest, že špatná kázanj proto gediné špatná gsau, že při rozwedenj prawidel neb základů swých giž swětla, giž důwodnosti, giž krásy, giž citu a pohybné moci nemagj; ginak zas, že málo praktická a nesnadná k pamatowánj gsau, aneb že auplnosti, gednoty a přirozeného pořádku gim se nedostává.

III.

Zewnitřnj forma we vyučowánj lidu gest trogj, totiž wyprawowánj, rozmławánj a řeč (oratio.) Katecheta weškeré učenj wjry a mrawů buď w pěkné powjdky zawinuge, neb sokratickým obýčegem o nich sdjtkami rozmławwá; kazatel ale nemůž než řečniti.

Řeč, nenj-li pauhé rozgjmánj neb parenetické napomenutj, ze třj djlů sestawena gest: z počátku, z pogednánj obraného předmětu a z krátkého závěrku, o čemž, gakožto o věci wůbec známé, gen málem podotknu.

1. By zwláštnj částka pjsmaswatého při počátku kázanj čtěna byla, přechwalné a maudré gest ustanowenj. Pročby ale mimo obecnj text geště gedno biblické powěděnj opět pronášjno býti mělo, nestává-li se to s něgakým užitkem, (u př. nenj-li w přigaté biblické průpowědi weškeren aukol řeči, gako w gaděrku zawřený), naprosto nenahljžjm.

⁂ Gakým wěcem giž při počátku kázanj mjsto se dáwá? Obyčegně takowým, které lid k pozornému poslauchánj wzbuzugj, k ohlášenj základu a předsewzetj řeči přjstup připrawugj, patrné činje, že kazatel, gestliže wšecko náležitě a podlé zdrawého saudu wáží, z přjčiny textu, slawného hodu, potreby času a giných přjležitosti o ničem giném mluwiti nemůže, leč gediné o tom, což w skutku sobě obral a wywolil. W sprosté neděle se obyčegně ewangelium wykládá, tak, aby zřegmé bylo, že obraný základ řeči buď cele aneb po částkách snjmi se srownáwá.

Počátek řeči nebuď přjliš dlauhý, a což se wněm koli mluwj, wážně a s středmau srdečností krozumu se ozjwey, tak aby posluchači důwěrnosti křečnjku nabudauce patrně widěli, žeť owšem wýborné věci předkládage hoděn gest poslauchánj. Hlawnj wěc při počátku kázanj gest zřetelnné ohlášenj předmětu, o němž mluwěno bude, a wětšjm djlom také ohlášenj wětšjch částek celé řeči.

Oznámenj hlawnjch djlů kázanj giž proto s prospěchem se děge, poněwadž tjm obyčegem posluchači zwjdagj, čehoby očekáwati, nač neywjce pozorliwosti obraceti, a co zwláště w pamět wštjpi by náleželo.

Neywjce wšak na tom záležj, aby rozdělenj řeči proti logice nečelilo a částky gegj tak rozdjlny byly, aby gedna druhau giž nezahrnowala.

Zléby u p. bylo rozdělenj: „Ukáži předně, že swatý kříž gest naše radost, a pak, že swatý kříž gest naše útěcha w trápenj.“

Wětšjm djlem se celé kázanj we dvě částky rozwodj, a každá z nich opět w několiko podřizených menšjch djlů. Můžeť nicméně čtyry, šest i wjce djlů mjeti, kterjž ač se zwlášť neoznamuj, od posluchačů však předce dobře znamenány býti mohau. Tuhle toho příklad: „Rodičowé powinni gsau djtky swé křesťansky wychowáwati, neb: Gaký gest člověk w mladosti swé, takowý zůstává w stárj; djtky obzwlášťe a wlastně od rodičů swých pěstowány býti magj; na dobrém wedenj djtek celému pokolenj lidskému přemnoho záležj; žádné wětšj dobrodinj od rodičů dětem prokázáno býti nemůže nadmaudré wychowánj; křesťanské wedenj djtek i rodiče lepšj a dokonalejšj činj; rozmnožuge toliké zwláštnj blahoslawenstwj rodičů; Bůh sám k pečlívému wedenj djtek rodiče w swatém slowu swém zřetelnými rozkazy a důtkliwými příklady wzbuzuge!“

W doğmatickém kázanj se obyčegně w prwnjm djlu prawda za základ neb aukol wzatá neyprw wyswětluge; pak důwody z rozumu wywáženyými twrdj; na to od Boha zgewenau býti se ukazuge, a konečně k smeyšlenj, cjtěnj a gednánj člověka obracj. W mrawnj pak řeči se obyčegně w prwnjm djlu ukazuge, w čemby zákon, powinnost, ctnost neb hřjch něgaký podlé wlastnosti swé záležel; w druhém se podlé rozumu a zge-

wenj božjho toho neb onoho powinnost a slušnost předkládá; w třetjm ale se podáwagj platná lékařstwj pro tu neb onu neprawost a prostředkowé k zachowánj ponawržené powinnosti.

Kdo se naučil pravidelně mysliti, žádného rozdělenj neučinj, w kterémžby celé kázanj obsaženo nebylo. Aby pak částky řeči auplny byly, a nic proti nim nawrženo býti nemohlo: při ohlášenj základu řeči neobecné opatrnosti užívati a ne všeho napořád slibowati dobré gest; nýbrž toliko neyhlawněgšj a neypotřebněgšj stránka o té neb oné věci buď předložena.

Při počátku kázanj posluchače zvláštnjmi slowy k pozornému poslauchánj napomjuati, někdy toliko prospěch, nikdy však potřeba newelj; neb kdyby se w každém kázanj napominánj toho užjwalo, posluchačiby tomu tak uwykli, žeby konečně zobečnělo a bez aučinku zůstalo. S wětšjm prospěchem se na počátku řeči srdečné wzdechnutj k Bohu a kratičká prosba o dar oswjcenj připoguge. Slova: „A gá počj nám we gměnu Páně“ některými w každém kázanj užjwaná, zbytečná gsau a nepodobná; neboť kazatel otwjrage usta swá giž we gměnu Páně počj ná.

2. Zewrubné mluwenj o věci, kterauž kazatel základem řeči swé býti ohlásil, wúbec potwřenj neb pogeďnánj se nazjwá. Potwřenj toto gest wždy neywětšj djl, ano podstata každé kazatelské řeči; onoť sice hlawnj a neytěžšj práce kazatelowa, ale dobře uzpůsobené znamenjm gest

wtipu, saudu a umělosti, anobřž mistróvský kus gehó. Nebo w takowémto rozebránj věci, o kteréž že řečniti bude, oznámil, všecky swětlé, dowozugěj, ljbé, citu a pohnútek plné myšlénky w slušné mjře, plnosti, rozmanitosti, gednotě a prawém sestawenj se nalezeyte a tak pronášeny budte, aby posluchači všeco dobře pamatowati a w skutečném gednánj swém zachowáwati w stawu byli.

3. Záwěrek kázanj obyčegně sám se dělá. Tu giž kazatel prodleným mluwenjm žiwosti nabył, rozum otewřel, srdce zanjtil, a všeco jinak nesnadné snadným učinil.

Obyčegně se na konci kázanj některé nehlawněgšj věci, o kterýchž dřjwe šjře bylo mluweno, w krátká leč mocná a dotkliwá slowa pogmagj, a s mjrným ohněm w paměť a srdce posluchačů tisknau. Druhdy kázanj něgakým přjhodným, mocným powěděnjm z pjsma swatého přepěkně se zawjrá. Někdj také geště o hlawnj věci důkladného cosi se připomjná, a sice nazwjce pokud se to we wlastnjm pogednánj předložiti, aneb s gehó částkami spogiti nedalo.

Gelikož pak naši dobřj a pobožnj Čechowé obyčeg magj, že uslyšewše Amen: — „To nám rač dáti Pán Bůh náš!“ hlasitě přikládagj: protož kazatel i toho neopomine, aby se poslednj slowa gehó s oněmi slowy posluchačů dobře srownáwala; u přjkladu: „Wěřme, a wěrně zachowáweyme vše, čemu gsem dnes těčil, a budme

wúbec dobrj, nábožnj lidé; neb tauto cestau spokojeně a w swaté radosti žiwot na zemi protráwjme a po smrti wěčně se w nebi radowati budeme.“ —

IV.

Nynj giž přistupugi k gednánj o ctnostech řeči kazatelem užjwané. Nenjt pak řeč nic giného, než gednokaždé uchem neb okem pochopitedlné znamenj, njmž wedlé společného usnešenj a obyčge myšlenj swá na gewo dáwáme. Při oemž pilně znamenati slušj, že myšlénky a řeč naše nikoliwěk sobě na odporu negsau, a spjše tak úzce spolu spogeny, že kdo špatně myslj, podobně i špatně mluwj a pjše. Myšlénka tělo; mluwa ale, w kteréž se gewj, oděw gest. Gakož však tělo hlawněgšj gest wěc nežli oděw: tak i myšlénky nad gakékoli způsoby mluwenj předčj. Nicméně gako oděw lidský, ač sám w sobě nic přednjho a hlawnjho nenj, předce rozenau krásu těla podnášj a strogné pěknosti mu přidáwá: rowně i řeč wšecky zdárné myšlénky zdárněgšj a dokonalegšj činj. Čistau a pěknau řečj začasté i obecněgšj myšlénky wázněgšjho aneb přjgemněgšjho pohledu nabýwagj. I kazatel tedy pilnost k tomu příkládey, aby dobré věci dobře naznamenáwal, a což slušně wymyslił, také w slušný oděw oblékal.

Co se řeči dotýče, giž swrchu gsem napowěděł, kterak wšecká dokonalost gegj w tom záležj, by se s myšlenjmi našemi úplně srownáwala, a gak w čistém zrcadle wlastnj podobu neb twárnost gegich wyrażela. Zatmělá řeč i my-

šlénky temné činj, gakož i za swau rozwlačnostj, mdlobau, dźsnatostj a nezwučnau stegnotau myšlenj z rozumu do rozumu dosti zřetedlně newnášj. Mluwj-m-li a pjši-li krátce, gádrně a we stkwau-cjch obrazjch; může gedna myšlénka má snáze od druhé rozeznána býti, a tjm-samým wšecky naprosto gasny a zřetedlny se stáwagj.

Snažj-li se tedy kazatel wýborné myšlénky swé na neyvyššj stupeň zřetedlnosti přiwésti: řeč gehu wšemi možnými ctnostmi se opatřuge. Wikj mi se nicméně některých zwláštñjch dokonalostj řeči zde krátce wyswětliti; a poněwadž řeč vlastně tolik ctnostj má, kolik gest způsobů zamyšlenj našich; protož wycjtage ctnosti řeči k tomu, což gsem swrchu o rozwedenj základu neb prawidla kázanj a o wěcnatosti gehu podobtnu, zřenj swé obrátjm.

1. Dokonalý kazatel z wětšjho dñlu k rozu-mu mluwj, a protož i we způsobu řeči gehu ney-prwé logické ctnosti se pohledáwagj. Z těchto pak upředu prawdiwost. Co samø w sobě křiwé nebo mylné, i neylepšjmi słowy se zpřjmiti a prawdau učiniti nedá. Nádherná a z wysoka braná řeč gen mámj, a neywjce u mdlých a tupých hlaw podiwenj docházj. Ale tudjž se omyl, který myšlénku podešel, znamená; a pak se také i pěkná, žiwá barwa řeči, čjmž w skutku gest, šalbau hýti poznáwá. Řeč gest prawdiwá, newynášj-li wjce. neb méně, než prawě w mysli swé chowám.

Kdo pak giž prawdiwě mluwiti chce, mluwiž vlastně, a ne tropickým obyčejem. Každý tropus čili newlastnj způsob mluwenj dává owšem věci ohmyšlené drahně swětla, ale stawj gi také podlé něčeho, čjmž se posluchač snadno zmeyliti může. Chei-li bezpečnau cestau giti a zámyslů swých čistě, bez přimjšenj přjbuzných myšlének druhému na wědomj podati: nesmjmt užjwati newlastnjch slow. Hogněgšj tropičtj a obraznj způsobowé mluwenj, ať tak djm, duši opogugj, anať neywjce má střjzliwa býti k poznánj prawdy přistupugjc.

K prawdiwé řeči tolikéž náležj, aby byla pauhá, prostá, bez tkaniny a zapletenin; aby byla určená a odměřená, nemožné činjc i skrowné pochybowánj; aby byla krátká, stručná, wšeho zbytečného sprostěná, a tak řjkage nahá. Každý nadplněk (pleonasmus), každé totoženj (tautologia) a slow rozwlačnost, a neb, wondnatost wždy poněkud w negistotu a pochybnost stawj předmět řeči našj. Šetřjce však krátké, prosté řeči i na to hleděti máme, abychom gi potřebných známek neugjmali. Nebo giž Horacius napsal: *Brevis esse laboro, obscurus fio.*

2. K logickým dokonalostem kázanj náležj také gasnost. Kdo mluwj, chce rozuměn býti. A práwě napsal Cicero: *Satius est, mutum esse, quam quod nemo intelligat, dicere.* (Phil. III. 9.) Nelzež někoho poučiti, obweseliti, rozhorliti a pohnauti, temná-li gsau znamenj slaužjcj k obgewenj myšlének našjch. Zatmělá řeč ani o zblo

lepšj nenj nežli řeč smyslu nemagjcy. Kazatel wúbec k sprostému, newzdělanému lidu mluwě tak swětle mluwiti musj, aby ani možná nebylo řeči geho nerozuměti.

Gestiř pak neyprw řeč swětlá, když prawi-
delnosti a čistoty gegj šetřjme. Zylášť pak češť
kazatelowé na to hleděti magj, aby řeč gegich
české grammatice a duchu neb powaze češtiny
neodporowala. Přemnohoť gich, bohužel! (a
hanba wěku našemu!) genž w gazyku mateřském
nedospěli, aniž o to se snažj: gednak českých slow
neužjwagj, gednak česká slowa německým oby-
čegem tak potworně pletau a sestawugj, že čjm
kdo lepšj Čech, tjm méně gim rozumj. Někteřj
slowa dělaj, nehledjce na prawé české kořeny
a prawidla, podlé kterých se tworiti magj, u
př.: měšťanosta, Bürgermeister; dobrozwěsta
Evangelist; zástog, Gegenstand (lépe před-
mět); přesazowati, übersetzen (lépe překládati)
a g. Ginj prawá sice nowá česká slowa tworj,
ale tak nestředně gich užjwagj, že i neypozor-
něgšj chwjlku ge poslauchage zemdljwá, a mlu-
wenj gegich sotwa odpoly rozumj. Nalézagj se
i ginj, genžto nenžjwagj staré, dobré češtiny, ný-
brž ze staré češtiny toliko to wybjragj a za-
hrnugj, čemuž wětšj djl nyněgšjch Čechů nerozu-
mj, u p.: Zášťita (ochrana), rozpor (rozepře),
ruče (rychle), nerođiti (nechtjti), a t. d. Ginj
opět přjdaowná, neb vlastnostj gměna od statných

gmen odtrhugj *), a nekladauce slow tak, gakž sebe přirozeně následugj, průpowědlém swětla ugjmaj; u př. *Plný wonného natrhal košjček kwjtj zahradnj milý. Ač dobřeby bylo u př. Upřjmný přispěge-li nám přjtel w těžkostech našjch a t. d.*

Čeština, gakž užjwal Weleslawjna, Kocjn, Plácel z Elbingu, Sixt z Ottersdorfu, Huber z Rýsenbachu, Straněský, Abraham z Ginterodu, Koldjn, Komenský a ginj stařj spisowatelé češtj, a gakž se w bratrské biblj nalézá, přewýborná, zlatá gest čeština, a práwě té všickni naprosto Čechowé dokonale rozuměgj. Pročež takowau češtinau každý dokonalý kazatel mluwj, a aby si gi učinil snadnau a úplně sobě gi osobil, pilně čjtá biblj swatau, pilně čjtá staré, klassické knihy české. Tjm obyčegem se učj i neynesnadněgšj věci a všecko napořád, což ginj národowé pjšj, tak swětle a gádrně českým gazykem wykládati, že každě djtě rozum řeči geho postihnauti může.

Dobrý kazatel wždy přecistě mluwj, ale spolu tak, že se od obyčegného způsobu mluwenj takměř nic neuchyluge. Slow negeden rozum magjcjch užjwá w takowém spolku s ginými

*) Což však, pokud srozumitelnosti není na ugmu, nikoli chybněby nebylo; gelikož i naši lepšj spisowatelé toho nám příklady dāwaj, aniž powaze gazyka českého takowěto stawenj se protiwj.

slowy, že rozum, w kterémž gich užjwá, wždy gako powrchu ležj. Tak nápodobně netoliko technických, nýbrž ani takowých slow neužjwá, kteráž něco přjliš obecného znamenagje do metafysiky zasahugj a k poznamenánj wěcj zcela netělesných nalezena gsau, u př. podstata, gsaučnost, nicota, widka á t. p. On raděgi některé myšlénky šjře rozwodj ginými a ginými známými slowy ge pronášege, nežby ge we tmách a gako pod rauškau zústawil. Slowu nepowědomému podobnými slowy swětla přidáwá.

Český kazatel raděgi myšlenj swá skrze přj-dawná gména, slowesa (verba) a od těch pochodjčj slowesná gména, u př. utrhánj, pitj, řjzenj, — wyswětluge. Tak neřekne snadno: „Zdrawj člowěka gest obyčegný následek střjdmosti a weselosti mysli,“ a spjše: „Střjdmý, a dobromyslný člowěk obyčegně dobrého zdrawj požjwá.“ A poněwadž český gazyk nenj tak filosofický gako básnický, a tauto vlastnostj swau od němčiny naprosto se rozděluge: tudy dokonalý český duchownj řečnjc hogně způsobů mluwenj na obraznost působjčjch užjwá, wšecko rád sesmyslňuje, a gako žiwé a hmotné před oči klade.

Rowně též kázanj gest swětlé, negsau-li w něm dlauhé, spletené a přjliš nasnowané peridy. Sprostý člowěk za myšlénkami dlauhau periodau se winaucjmi postačiti nemůže, a negednau se stáwá, že kazatel sám, zawjratj chtěge

natlačenau, širokau periodu, začátek gegj z paměti wypusti w nesmysl se wydává.

Znamenám geště gednu cestu k gasnému rozpráwěnj. Některé myšlěny naše naprosto spogeny gsau, giné se wespolek méně dotýkaj, některé ale nic k sobě nenáležj, nýbrž na odporné strany patřj. I toho tedy kazatel šetřiti má, aby přjbužnost, společenstwj a odporowánj sobě myšlének i také řečj swau patrně wyznamenáwal, a což úplně k sobě patřj, gednjm powěděnjm neb gednau periodau pronášel.

3. Dále mluwa kazatelská buď ozdobná a sljčná. Chceť každý kazatel pozorně a s chutj slyšán býti; krásná a ljbezná řeč ale welice k tomu napomáhá. Nicméně nemá kazatel na ozdobnosti řeči přjliš mnoho zakládati, dobře wěda, že ozdoby takowé negsau hlavnj aučel kázanj, nýbrž toliko pomoc k lepšjmu a platněgšjmu wyučowánj lidu křesťanského. Toliko básnj k pauhému obweselenj směřuge, ač i ten, geli sic z dokonalegšjch přewýborným wtipem wyučowati umj. I to poznamenati slušj, že přjlišné ljčenj a ozdobowánj rozené pěknosti a čisté kráse čelj na odpor.

Tytoť pak gsau neyhlavněgšj ozdoby mluwenj: Wzdělaná přirozenost, když řeč nic teskliwě hledaného, nic krauceného a nutkaného negewj, a posluchači se zdě, gakoby se slowa kazateli sama a bez práce a zwláštnjho pozoru do ust podáwala; plnost a gádrnost, když

se s přednj a hlawnj myšlénkau spolu také giná přjhodná myšlénka wyslowuge, řeč ale předce nic nenabjhá a zřetedlnosti netratj; nowost, když kazatel s dobrým powáženjm a beze wšj škody, slow a způsobů mluwenj užjwá nepřjliš známých, obyčegných a gako zpotřebowaných; autlost, když kazatel s mjrau prawě sice, ale spolu tak subtilně mluwj, že mu wtipnj toliko a zwláště pozornj posluchači rozuměgj, u př. „Břj-mě mé lehké gest, a gho mé sladké;“ hodnost neb wzácnost, když nemluwj přjliš sprostě, wšedně a obyčegem luzy a chátry lidu: mluw kazatel sprostě, ale ne sprostácky; wážnost, když neužjwá slow směšných, a swatosti wjry křesťanské odporných; welikost a wznešenost, když weliké a wznešené prawdy slowy gim přiměřenými wyslowuge, a tak mluwj, že druhdy swatý gakýsi úžas duši pogjmá; žiwost, když řeč nenj suchá a chladná, nýbrž skrze tak řečené figury, obrazy a kwjtj mjrně wtrausené gako paprsky wyrážj a rozkošně se pohybuge; libozwučnost, když wšecka slowa tak sestawena gsau, že řeč, gelikož se ucha dotýká, nenj prázdná, drsnatá, těžká a roztrhaná, nýbrž lehyčce plynaucj a w uchu plně a rozkošně zwučjčj.

4. Poněwadž dokonalé kázanj i takowé věci obsahuge, které duši gjmagj, neb city budj a zaněcugj: měg také řeč kazatelowa utěšenau gakausi prostosrdečnost do sebe. Nicméně nikdý nehodj se kazateli bez maudré přjči-

ny srdce obměkčowati a rozpausťeti, poněwadž přiľiř sladá, měkká a duři krozplynutj se nutkagcj řeč gednak směřná gest, gednak něchutenstwj působj. Kde toho gest potřeby, aby se citowé mocněgi zaněcowali a hnutj zbuzena byla: tu také řeč pathetická bud. Pathetická pak řeč pro gakeři nahnutj rozličných myšlének gest mocná, wznešených figur milowná, plná žiwých obrazů a krátkých, nespogených průpowědj, při čemž se však žádná práce a nucenost neukazug.

5. Při věcech k pohnutj wůle slaužjcjch, hled aby se řeč s vlastnjm gegich přirozenjm srownávala. Někdj se k wynešenj gich neyswětlegšj, někdy neymocněgšj, někdy ale takowj způsobowé mluwenj užjwagj, kteříž celau takměř duřj potřásagj. Obecně však každá pohnůtka k pauhému rozumu patj, a toľiko oděwem swým na srdce narážj.

6. Co z kázanj w paměti zachowáno býti má, gsau gedno takowé věci, kteréž se k rozumu wztaugj; totiž hlavnj něgaké prawdy, výklady, důwody, pohnůtky a wůbec každé naučenj. K wyslōwenj těch a takowých věcj neyurčitěgšj a neywyše swětlá řeč slaužj. Magj se také k wyznamenánj gich užjwati figury, genž pozorliwost obžiwugj a mysl w některé zwláštnj věci pohřizugj u př. opětowánj, stupňowánj, a inwersj, neh postawenj věci něgaké právě na to mjesto, na němž neywjce do očí swjtj. Tak také k wyznamenánj důležitěgšjch věcj, kteréž w paměti a

srdci wáznauti magj, maličko širšj a rozložitějšj mluwenj přjhodné gest.

7. Wěci, kteréž ktomu napomáhagj, by posluchači podlé něgaké prawdy cjtili, podlé nj úmysl a skutky swé zprawowali, tolikěž gen k rozumu obráceny gsau, a protož toliko neygašnějšj řeč k wypowiedánj gegich slaužj. Při mluwenj o těchto věcech se také užjwati mohau figury celek w podrobnosti rozwrhugcj, a wšeckò hmotně a smyslně, neboli w smyslném obrazu popisugcj.

8. Z posud přiwezeného o zvláštnjch způsobech mluwenj poznati se může, gakáby řeč kazatelowa w celosti swé býti měla. Nemá totiž býti ani řeč pauze didaktická, ani pauze básnická; nýbrž podlé přirozenj myšlének giž k té giž k oné se přibližug. I toho kazatel šetřiti bude, aby dlauhá a krátká powěděnj, periody a figury přjhodně šly po sobě, aby bez nucenosti gedna částka řeči k druhé přistupowala, aby se wšeckò způsobně obracelo, a celá řeč w přirozeném toku rozkošně plynula. Končně připomjnam, že celá kazatelowa řeč, tak gako řeč giž Kristus Pán užjwal, negednau krátkau gádrnau obecnu prűpowědj neb sentencj opatřena býti by měla. Důležité obecné prawdy, w krátké, stkwostné maximy oblečené, přepěkně zněgj w ustech kazatelowých anenj-li gieh přjliš mnoho, celau gehu řeč ozdóbugj, sjlj a zmocňugj.

9. Řeč dobrého kazatele se naposledy i podlé zewnitřnj formy kázanj zprawuge. Při počátku vážně a periodicky plyne. Položenj a rozdělenj kázanj, co neywlastněgi a neyswětlegi býti může, se wypowjdá. W rozwedenj základnj věci všickni způsobowé mluwenj mjesto magj. Čjm wjce pak kázanj k závěrku se nachyluge, tjm wjce řeči hbitosti a žiwosti přibýwey. Na závěrku kázanj wúbec mjrného ohně platně se užjwá.

V.

Pozůstává geště, bych o ústnjm přednášenj kazatelowě, k čemuž i hnutj těla geho náležj, rozprávěl.

1. Myšlénky učitelowy toliko žiwým hlasem do duše poslauehagjcjch přicházegj, a byt třeba wšecky ctnosti do sebe měly, tehdy předce z částky ztraceny, z částky zatemněny a zemdleny gsau, nenj-li hlasité mluwenj geho náležité.

Žádný wlastnjho hlasu swého nacele změnit nemůže, a nenj-li z přirozenj swého čistý, ohebný a libozwučný, ač mnohým cwičenjm sjly a zwuku se mu přidati může, předce wadu takowau zahladiti gedwa se podařj. A však kazatelowé wětšjm dílem dobrý, přirozený hlas magj. Kdyby ho gen také dobře a platně užjwati uměli. Známoť však, že neyswětlegšj a neypěkněgšj myšlénky w ustech některých kazatelů swětla a krásy swé tratj. Wěci, kteréž předkládagj, častokráte gak samy w sobě tak z strany zewnitřnj formy a řeči wšecky ctnosti swrchu položené do

* *

sebe mjawg; a předce neučj, netěšj, neoblomugj a nepronikagj duši, nýbrž posluchače ospalé, mdlé, mrzuté a netrpěliwé činj. Naproti tomu obecné skušenj učj, že dokonalé ústnj předkládánj kazatelowo i wšednj myšlénky zdokonaluge a nimi mocně na duši posluchačů působj. Že mnozj kazatelowé, wýborný hlas z přirozenj swého magjce, předce nemluwj gako oswjcenj, maudřj, wzdělanj lidé, nýbrž křičj, zpjawg, a giž tuze spěšně, giž zase příliš wáhawě mluwj, anobř tak rozprávěgj, gakoby potřeštěného byli mozku: tjm wjce kpolitowanj gest, poněwadž nic nenj tak snadné, gako právě a slušně mluwiti. Neb každý tomu, což mluwj, dobře rozuměti může, a mluwé, mysliti může gediné na to, což mluwj. Právě pak w tom gediném wšecky ctnosti hlasitého mluwenj založeny gsau.

Wšecky myšlénky we vlastnj swé gasnosti, wáze, moci, kráse a pronikawosti z ust mluwjceho vycházegj, když se rozum každého slova náležitým powýšenjm, sniženjm, zmocněnjm, neb zemdlenjm hlasu dobře poznamenává, a když nápodobně k úplnému wyrazenj smyslu řeči i také slušná mjra času napomáhá, když mezi slowy delšj neb kratšj přestávka se činj. Kdo tedy tomu, což mluwj, dobře rozumj, a každé i subtilné nastjnenj myšlének právě poznává: také hlasem swým giž wjce giž méně horuge neb padá; hlawnj wěo w každé průpowědi nad giné wyrážj; nic, což k sobě patj, od sebe netrhá, a gak roz-

ličnau hlasitostj, tak i rozličným způsobem mlčenj gednu každau myšlénku w čisté vlastnosti swé poslauchagijem podává.

Sprostj lidé o všednjch věcech mluwjce dokonale mluwj, poněwadž tomu, což jim z ust gde, dokonale rozuměgj. Aby to, což sami w mysli magj, druhému úplně swětlé a zřetelné učinili: hlas swůg již pozdwiuhgj, již dolů spauštěgj, již zdlauhawě táhnau, již zase praudem téci necháwagj.

Nechť tedy kazatel to, což hlásati má, neprw dokonale myslj swau prozřiti hledj, a hlásage nechť nemluwj gako papaušek, z paměti toliko, ale také s plnau rozwahau. Náležitě proměny hlasu a libozwučnost se mu pak samy od sebe propůgčj, a ostatně-li vážně, slušně a obyčegem zvedených lidj mluwiti bude, nebude křiklawým, aniž giným než swým přirozeným, obyčegným hlasem mluwiti. Tjm během i posluchači, hlas gehu si oblibugjce, maudrého a w uměnj dospělého muže geg býti učigj.

2. O hnutí těla kazatelům netřeba mnoho předkládati. Wzdělaný muž a mrawů ušlechtilých, gakýmž owšem každému knězi býti náležj, nikdý neházj tělem swým, hlawau nepotřásá, aniž mnoho malých znamenj smyslu swého obratným rukama nedává. Kazatel w oblžcegi a hnutí těla vážnost má ukazowati k walnému počtu lidj, kterjž naň hledj. Z té přčiny má pokogně a přjmě státi, nepodpjrati se na kazatedlnici, neklátiti se,

aniž se na gakaukoli stranu napjnatí. Tak také ruce přjliš wyzdwihowati, rozkládati, a usta-wičně nima něco gako malowati, na powážliwého, maudrého muže, gakýž kazatel býti má, nikoli neslušj. Nicméně někteřj tak se zmjtagj na kazatedlnici, až z nich pot teče, a celá twář gegich gest ohněm progata. Podlé násilného, nezpůsobného hýbánj těla nezdagj se býti maudřj mužowé, mjrné powahy a ušlechtilé mysli, nýbrž lidé ztřeštěnj a smyslem pominulj.

Hragjcj na diwadle, aby drahně wěcj strany hnutj těla šetřil, se žádá. Kazatedlnice ale nenj diwadlo. Kazatel má rozuměti, což mluwj, a spolu také na rozum slow swých pilný pozor dá-wati. Mluwj-li pak s rozwahau, a gde-li gemu samému k srdci, což posluchačům na srdce položití chce: i obljeć, zwlášť pak oči gehu vlastnj swau řeč žiwě mluwiti budau, a chwjlj ta, chwjlj ona ruka sama od sebe se pohne, a sice bez zwláštnjho k tomu pozoru, tak přirozeně, tak rozumně, mjrně a pěkně, že hnutj ta každěmu se ljbíti budau, a gednukaždau dokonalost myšlének zřetedlnějšj učinj.

Zawjrage dokládám, že každé kázanj, nechť gest psáno, neb toliko z knihy něgaké wzato, neb dokonce gen w hlavě utwořeno, tjm lépe se dařj, čjm pobožnějšjm úmyslem a čistějšjm srdcem kněz na kazatedlnici wstupuge, a čjm méně cti a chwály gest žádostiw.

4. O přednášenj katechetickém.

Pogednánj z oboru wychowatelského.

Od Jana Jawornického, Notáriusa biskupského a faráře
w Cirkwiczch.

I. Prawidla a praktičtj příkladowé.

W pozwánj od P. T. Knjžecj Arcibiskupské Pražské Konsistoře njžepsanému k přistaupenj w počet řádných spisowatelů tohoto časopisu zaslaném, *n e d o s t a t k o w é* Českoslowenského duchowenstwa k dálšjmu ducha vzdělánj we mnohotwárném powolánj gak bo hoslowj, tak i wychowatelstwj, welmi důkladně nadestjragj se: an totiž literatura česká spisy pomocnými nadána až potud nenj znamenitými; učitel náboženstwj toliko w německém a latinském gazyku wyučován — dle kterých mysliti a mluwiti zwykal — s gazykem, w kterém osadu swau k časnému štěstj i wěčnému spasenj zprawowati má, odpolu w známost přicházj; tudyť bez aučinku práce, w ý m l u w n o s t i k zagjmánj rozumu a srdce nemage; aniž k dosaženj té wymluwnosti naděgj kogiti se může, pokudž půwodnj zawyady, totiž neznámosti gazyka swého — neodstranj. Uwažugjce zanedbánjslohu a powahy národnj řeči a z nich wplywagjcej mnohonásobnau škodu; nechťjce se národnosti a ducha slawných dědů spustiti, kte-

rýž w lidu našem mateřčině nawyklém až dosawáď panuge; nechťjce slepj wůdcowé býti, a w zacloněnj nechwalitebném se krčiti, gešto cizokragané u weliké gasnosti kráčegj, poslyšme hlasu ze sna zhaubného nás budjčjho, a hbitě k slawným otcům se přirazme, když čjslo zlatého wěku národu českého psali.

Potřebj gest, abychom složjce marnost a hrdé domejšlenj, negsaunce ani w oboru katechetickém wědomostj gazyka swého odjni, wůkol sebe popatřili a sobě pomyslili, že k chrámu uměnj katechetického w mateřčině teprw bljžiti se počjname. Cestugjčjho zarážj nebezpečenstw putowánj, a cesta neschůdná zdržuge okem upřjmým dychtjčjho, by mjsta odpočinatj w uložení čase nedosáhl. — Naše cesta gest snadná, a protož w lepšj naděgi k uloženímu aučelu bljžiti se můžeme; neb 1. w nawedenj k úřadu pastýřskému w uměnj wychowatelském a katechetickém w gazyku německém (!) auplné wědomosti gsme dosáhli. 2. Čwiťjme se příklady wyborných katechetů. 3. Čjtáme wzorná nawedenj k prospěšnému wyučowánj mládeže we swatém náboženstw, wšak až potud w gazyku německém. (Nawedenj k wyučowánj školnj mládeže dle předepsaného katechismu s některými sokratickými a katechetickými rozmluwami, pod názwem: Bezpečný wůdce katechetů, k témuž záměru wydáno bylo). 4. Přjtomný časopis zanášj se snaženjm o poskytowánj spisů,

gichžto čisté mateřčině učitelé náboženstwj zwýkati, a gj uwyklý lid k poznánj cesty spasitedlné nachylowati magj: pak dostatečná známost gazyka a slohu geho k srozumitedlné, vážné a zagjmagjcy výmluwnosti powede.

Wšak i mistři na stolicjch učitelských sedjcy neginák k posluchačům mluwiti budau, gešto od pramene řeka počátek béře; i o nich naděgeme se, že o to usilowati budau, by se dobře uzpůsobenými Čechosłowany stali, a netoliko w nesmjšené mateřčině sem náležegjcy předměty wykłádali, nýbrž i austnj příkladnau katechisacy na týchž prawidlech zakłádali, gelikož wzor austnj i výborně psanau katechisacy všjm právem předčj. Geště gedno: austnj katechisacy zagjmá wjc moci duše k aučinliwosti, než mistrné pogednánj psané. Při oné stáwáme se brzy učitelem, brzy žákem; namjtagj-li se těžkosti u wygádřenj se, u spogenj smyslu, u wywedenj průpowědi: tuť pomotané a nedopletené praménky rozpletati a opět wázati pomáhagjce, opravugeme odpowědi, a při nenadálých odpowědjch na nowé otázky pomýšljme. W prawdě při austnj katechisacy stáwáme se skutečnými audy, pracugeme spolu, gešto se zdá, an toliko poslaucháme, a čjm obratněgšj katecheta, gest, čjm hbitěgšj odpowědi žáků, byť sebe nemotorněgšj byly, čjm způsobněgi všeho použjti umj, tjm hogněgšjm užitkem poslaucháme. Takowým způso-

hem nalezne byt i nezkušeny a však wuli magjcj katecheta poklad wýmluwnosti, gehožby nedosáhl, kdyby sebe lepšj pravidla w cizjm gazyku přednášetislyšel. Pročež budiž wám to powědjno, byste se nelenili w nawštěwowánj přjkladných katechetů, kteříž we wúkolj wašem bydlj, byste newdlěk z žiwota swého žiwé wody newážili, pokudž na hřjdeli kliky nemáte.

Nepochybugi o nikom k bohoslowj přistupujcjm, žeby k úřadu katechetickému nižádných schopnostj něměl, a prawjme-li: Ten neb onen mladý katecheta gest schopnostj prázen, kwapně saud wynášjme; nebí se žádnému mistru gestě nepodařilo, onoho pera se dotknauti, gjmžby nehnutý strog k pohybowánj přišel. Pročež nižádného, kdožkoli po perné přjprawě k katechisacj po malé chwjli gest w koncjch, na mysli neporážjm, alebrž znowu srdce gemu dodávám: Možná-li pilným čtenjm Cicerona a Demosthena, a spolupatřenjm na výborné řečnjky swau chatrnau wýmluwnost napraviti: lze i katechetowi, uměgcjmu maličkým býti, pilným čtenjm přjkladných katechisacj a zřenjm na katechety duchem a mluwau sokratickau nadané, přednášenj swé zdělati.

Udávát se nám neyprwé o přednášenj katechetickém, kteréž mnohého nowáčka zarážj, důwodně promluwiti. Katecheta wyučuge w rozmluwách, kteréž tu powahu do sebe ma-

gij, že w otázkách a odpovědích záležj. Otázky katechetowy a odpovědi žáků gsau následowné podstatné částky katechetické rozmluwy. Otázky sestawj se přiměřeně k aučelu, aby se šlo po niti ke klubu; odpovědi posaudj se, zdaž gest na nich přestati, to gest, zdažby se nit do cjuwy pustiti mohla. Katecheta odpovědij použjwá tak dobře jako wogenský wůdce, kterýž dle wyměřeného nawrženj bitwu swedl, a každého hnutj u wogště nepřátelském k prospěchu swému použjwá. Obé náležj k uměnj dobré katechisacj.

Tedyť ustawičně we ghu dotazowánj a odpowjdanj kráčetj třeba? Nikoli, nazwalibychom to swjragjcjm ghem, tak-liby se dělo; gakož i ono, kdybýchom bez přestánj samomluwu wedli. Tuť matka přjroda, mistřině naše; střjdáť počasj a dary swé w spanilé rozmanitosti podává. Katecheto, buď wěrným následownjkem staršj swé wůdkyně! Rozmanitosti předmětu přiměřené jako kwětiny do wěnce wpljtey, zawři otázku swětlým přjdawkem, tam wlož napomenutj, tu řeč podobenstwjm wylož, ginde k po-oddechnutj a ulewenj napnutých mocj duše přimjsiž powjdku, a ničehož nešetř, cožby přednášenj twému žiwosti a sljčnosti dodalo, zostřugjc důraz na mysl a srdce žáků. O tom zwláštnj prawidla časem swým obgewjm.

Magjce tuto přednášenj w záměru, hledme neyprwé sem patřjcej částky w pořádku wylož-

ti, gelikož gsau prostředkowé k dosaženj aučelů. 1. Kterak magj otázky zřízeny býti? 2. Kterak má katecheta náležité otázky činiti? 3. Kterak se wzhledem odpovědj zachowati má? 4. Kterak a čjm přednášenj swému žiwost a přjgennost opatřiti může? 5. Kterak wúbec dobré přednášenj sobě přiosobj?

Otázky a vlastnosti gegich. Uměnj skrze otázky vyučowati, nebyloby owšem těžká práce, kdybychom ge na tom zakládali, gakož poukazuge katechismus, a tak, gak welj, odpovědj na otázky pohledáwali. Dokonalý katecheta bylby ten, kdožby se těm otázkám zpaměti naučil, a každá matka smělaby se ctj tau honositi, kteráž otázky našeho katechismu w pořádku předkládati umj, gegjžto žáckowé co papauškowé odpověďem podobně zpaměti se naučili. Takowému přednášenj nenj prawidel třeba, a protož se mu tuto mjsta nedává. — Aniž ty osobug sobě gména dokonalého katechety, kdož gš takowé hotowosti a hbitosti, že otázka otázku, gako rána ránu stjhá, gehož žádná odpověď nezarazj, by w kwapu nowé otázky nelapil. Pokudž katecheta přiměřeně se táže, gakož práwě třeba při djěti, genž má odpověditi, a gakož podlé předešlé dané odpovědi k wyloženi toho neb onoho předstawenj, o které se gedná, náležj, může sobě swědectwj dáti, že uměnj tomu wyhowěti umj. Ginak mnoho otázek, mnoho křiku — málo wlny. Tuť ale geden každý žá-

dostiw bude zwěděti, kterak otázky dle prawi-
del katechetických zřjzeny býti musej? Podlé
mého uznánj takto:

I. Musej zřetědné a srozumitedlné býti, t.
g. tak spořádané, aby djtěti snadno bylo, ze
slow porozuměti smyslu.

A. Chce-li katecheta, aby mu děti rozumě-
ly, nesmj užjwati slow a významů, gichžto smysl
dětem nepowědom gest. Sem náležegj:

a) na školách užjwalj významowé,
gako: předřjzený, um, subjekt, predikát, wida
neb widka, odtažený (abstraktum).

b) Cizogazyčnj: Salwátor, citowati,
tradicj, artikul, fortuna, parabola, ceremonie,
substanej, element, centrum.

c) Dwogjho smyslu: posel božj, wy-
mjati, kwas, ostřjhati, pošmaurný, hwozd, po-
horšiti.

d) Obraznj: zakljnati, pomazaný, lé-
kařstwj duše, kalich (utrpenj), wnitřnj člowěk.

e) Nowě utwořenj: něžný, důraz, du-
šeslowj, pogem, saustawa, prostoljbst, citli-
wůstka, ohlawenj, posudliwý, přjsudek.

f) Zastaralj a dāwno odwyklj:
chýše, kmet, útropa, belhawý, chrabrý, kura,
kokot, zbožný, sudj, ladný, stolec.

g) Ne wúbec užjwalj: klidný, trud-
ný, braw, obapoł, wnađiti, zornj, bezděky,
draha.

B. Nesmj se na takowé věci tázati, o nichž geště děti žádného předstawenj nemagj. Sem náležegj otázky, na které spolu wyloženj tázané věci žádáme. U př. Co gest modlitba — pokánj — střjdnost? Co znamená krásti — lháti? a t. d. Takowé otázky má katecheta dřjw wyložiti. I takowé otázky mnjnm, o kterých děti buď zatmělé, neb geště žádné předstawenj nemagj. U př. Geli slunce tak weliké gako kostel? Učili-li se žáci před sty lety všem věcem tak, gako nynj? — Otázky na věci, kterých děti geště nepokusily a nepocjtily. U př. Kterak gest umjragojmu o kolo srdce? Co následuge z nemjrného pitj?

C. Wúbec musegj otázky, by srozumitedlné byly, k schopnostem a otewřenému smyslu žáků přiřhotoweny býti, a nesměgj ani přjliš těžké, ani lehycké býti. Těžké a lehké neležj wšudy na gedné wáze, w gednom spogenj gest otázka těžká, w druhém pak lehká; otázce, kterau gedno djtě nechápá, skrownické magjc schopnosti, porozumj schopněgšj djtě hned po gegjm wyslowenj. Okoličnosti powědomé usnadňugj odpowěď. U př. Co se stalo s dětmi, kteréž se lysému Elizeowi posmjwaly? Co magj kočekáwánj lidé, kteréž wůli božj nečinj? Neschopné djtě mlčj. Co magj kočekáwánj lidé, kteréž gako Kain bližnj swé zabigj? Tuť gisté některak odpowj. Prawidlem tedy buďte schopnosti a otewřený smysl žáků.

D. Otázka jinak nesrozumitelná stane se zřetelnou, když se malé návštěvy do ní vloží. U př. Co dal Bůh synům Israelským na hoře Sinai? Gak se nazývá muž, který ulidu Israelského mnohé zásluhy sobě ziskal, když se z Egypta stěhovali? Co nastává každého rána, když slunce vzegde? Co činí lidé z večera, aby na práci viděli?

II. Musejí otázky katechetovy prosté a krátké býti; prosté vzhledem obsahu, krátké vzhledem přednesení. By prostoty neporušil, nesmí se nagednau na kolik věcí ptáti; aby krátkostí neurazil, musí se jen tolika slovy tázati, coby mužáci rozuměli. — Příkladlo prostoty by přestau-pil, asi takto se tázage: Kdo wedl syny Israelské z Egypta, a gak se nazývala země, v které napotom bydleli? Následující otázce schází vlastnost krátkosti: Kdo byl pod Pontským Pilátem, vládařem Judským, a nevyšším knězem Kaifášem na hoře Kalvárii mezi dvěma lotry ukřižován?

III. Musejí otázky, které katecheta dětem předkládá, určity býti. Určitá jest otázka, když se jen gednau na ni odpověditi může. Táži-li se u př. gak se nám někdy na onom světě powede? neurčitá jest otázka, protože se na ni kolikrát odpověditi dá; táži-li se ale, kterak se nám w onom životě powede, pokudž jsme na tomto světě dobře a pobožně živi byli? dá se jen gednau odpověditi.

IV. Musej otázky wespolek spogeny býti, gako článkové w řetězu, wšak netoliko wespolek, nýbrž i s danými odpověďmi. Otázka gest s předešlau spogena, rozwinuge-li se dále předstawenj wyložené w otázce předešlé; s odpověďj gest spogena, může-li nj katecheta w uloženém řadowánj myšlének tak daleko postupowati, až k hlawnjmu předstawenj přikročj, kteréž se zřetelně a auplač w mysli djetě wznášj. Příklad nám to wyswětlj. Katecheta wyučowal; že statkové pozemštj sami w sobě žádné ceny nemáj, nečinjce člowěka, který njmi włádne, ani lepšjm, ani maudřegšjm; a nynj chtěge na ono hlawnj předstawenj přigjtj, aby dětem zřetelný a dokonálý obraz w duši postawil, že statkové pozemštj spolu nestálj gsau, doložj: pročez nemá člowěk srdce swého k nim tak přiklädati, žeby ztrátu gegich oželeť nemohl.

K. Oč přišel Job, weliký boháč, dne-gednoho? D. O wšechen statek. K. Co mu zagali Sabeyštj? D. Wšecky woly a oslice. K. Co mu odehnali Chakleyštj? D. Wšecky welblaudy. K. Co se stalo s ostatnjm stádem? D. Hrom udeřił a zabil ge. K. Woly, oslice a welblaudy byly bohatstwjm tehdegšjch mohowitých lidj; Job o ně přišel, čjm se tedystal? D. Člowěkem neychudšjm. K. Gak dlauho to trwalo do gehu schudnutj? D. Gen gedend. K. Co může z neywětšjho boháce gednjm dnem býti?

D. Čłowěk neychudšj (žebrák). K. Za gaku tedy wěc pokládáš bohatstwj? D. Za wěc nestálau. K. K čemu nemá následowně čłowěk srdce swého tak přiřlādati, žeby o to přigiti nemohl? D. K bohatstwj neb statkům pozemským.

Otázky musej wespolek tak w pletené býti, aby se gedna k druhé hodila, by ani gedna wynechati, ani přeložiti se nedala, (tuto by historický pořádek porušenj wzal), by smysl gako přetati a porušen nebyl, gakoby řetěz porušenj wzal, kdyby se z něho některý článek wyňal. W tom dwognásobném spogenj mezi otázkami wespolek a gich odpowědmj záležj vlastnj uměnj dotazowati se, w kterémž Sokrates dokonalý byl mistr. By i katecheta w tom uměnj co gen možná dokonalosti dosáhl, k tomu potřebj cwičenj, a při cwičenj pečliwé přjprawy k katechetickému wyučowánj. Kdo bez přjprawy katechisowati chce, mluwj, co mu na mysl přigde, nemá wyměřené dráhy, bezpečného prawjčka k směrowánj; a gak může z takowých tlachů celá we všech djlech spogená řeč se uzavřiti? Pročež budiž každý katecheta pilen přjprawy pečliwé a rozwážliwé k wyučowánj katechetickému, buď mistrem stawitelským, zděláwage stawenj swé dle gistého plánu na pewném základu. Pomineš-li toho, budeš do wětru mluwiti, otázkami gako motýl s kwětiny na kwětinu, z gedné věci na druhau

poletowati, a žádná katechisacj k twému potěšenj se nezweđe.

II. Bližšj přikročenj k stawěnj otázek.

Gsau kolikeré otázky; na některé odpowjda se *ano* a *ne*; na některé celau průpowědj; otázky odlučugjcj a neauplné, w nichžto smysl průpowědi gen z polowice se uwodj, druhá polowice doplňuje se odpovědj.

Od těch časů, co sokratické nawedenj we wučowanj se přigalo, zawrhugj katechetowé odpowědi; *ano* a *ne* dobrým právem; protože rozumu autlých žáků málo neb nic na práci nedáwaj; proto však nelze gich zauplna se uwarowati, ano ani Sokrates sám wždy se gim ne-wyhýbal. Příklad však Sokratůw neospawedlňuje gich, aniž se proto na něg odwoláwám, abych wážnostj toho welikého mudrce také těmto odpowěděm wáhy dodal; leč z té přjčiny připomjnam geg, aby přjzniwci Sokratiky uwážili, zdaliž se přjliš daleko nepauštěgj, chtějce *ano* a *ne* z katechetiky dokonce wylaučiti. Co se mne tkue, nesaudjm, abychom ge zauplna wypowěděli, zwláště když 1. děti poznenáhla k tomu wedeme, aby mjsto *ano* a *ne* celau odpowědj, kteráž w otázce složena, odpowjdaly. U př. Milugj-li tě rodiče? Ano, milugj mne. — Netrescj-li tě proto časem? Ano, trescj mne časem. Když 2. zřjdlka gich užjwáme; a když 3. gen těm dětem takowé otázky podáwáme, kteréž chudičké schopnosti

magj, bázliwé, nemluwné a w odpowjdanj nemotorné gsau.

Sem náležegj také otázky odlučugij, ač wjc přjležitosti k přemeyšlenj podáwagj; neauplných pak gen zřjodka potřebowati se dá. U př. Strkáš-li prsty do ohně — spáljm se. Widjš-li ze wsi weliký dým wystupowati, mysljš — že tam hořj. Kauř tedy gest znamenj — ohně.

Ačkoli těch otázek nezamjám, dáwám přede bez rozpaku předeck těm, na něž celau prupowědj se odpowjdá, a při nich žák donucen gest, vyhledáwati a pogmenowati věci, o které se mluwj (subjekt), aneb vlastnosti, která se gj přisuzuge (přjsudek). Tyto otázky napjnagj pozornost a rozněcugj přemyslowánj. Gsauť w vlastnjm smyslu otázky šokratické, a nemá-li katecheta w tom dotazowánj hbité způsobnosti, nehonosiž se, že gsi mistrowstwj w dotazowánj dosáhl. Poněwadž takowé dotazowánj opravdu těžké, potřebj gest, aby se oněm w obšjrněgšj důwodnosti promluwilo. Do té práce takto se dáwám.

a. Neyprwé rozpáčjm na mysli předmět, o kterém katechisowati mjnjm, předkládage sobě, cobych dětem o tom powědjti musil, t. g. která předstawenj k pochopenj wyswětliti mám, které neypředněgšj a hlawnj, která znamenj (znakowé) ge od giných wěcj dělj.

b. Snesu wšecko stawiwo (materiál) k zdělánj té práce: texty biblické, přjběhy z pjsma

swatého, příklady, podobenstw, přislowj, a't. d. Když předmět na mysli dosti gsem rozebral, a hognau zásobu stawiwa shledal, zhotowjm

c. pewné nawrženj neb plán, gaký totiž začátek katechisacj učinjm, w kterém pořádku od předstawenj k předstawenj (pogem), od průpowědi k průpowědi postupowati mjinjm. Nezběhlj katechetowé potážj se dobře, když plán katechisacj a hlawnj průpowědi na papjr postavj, by od nawrženj Bůh wj kam nezblaudili.

d. Pak každau průpowěď w otázku proměnjm, a sice takto: buď wynechám podmět (subjekt), neb přisudek, neb to, co se na gedno neb druhé potahuge, a stawjm otázku tak, aby žák doplnil, co wynechám. Každá průpowěď dá se na dwogj neb trogj způsob w odpowěď rozložiti. Táži se buď na podmět, neb přisudek, neb na určenj gich. U př. Zlatau uzdau nestane se špatný kůň lepšjm. Čjm se nestane špatný kůň lepšjm? Zlatau uzdau. Který kůň nestane se zlatau uzdau lepšjm? Kůň špatný. Gakým nestane se zlatau uzdau kůň špatný? Koněm lepšjm. — Gak nazjwáme wždy powolné djtě? Poslušným. Které djtě nazjwáme poslušným? Djtě wždy powolné. Kolikerým způsobem můžeme se uwarowati, aby se s a n o a ne neodpowjďalo!

III. Kterak se katecheta z ohledu odpowědj zachowati má.

Odpověď žáků musj katecheta pilně šetřiti. Následugjcjch dwau věcj požadugi od něho, 1. aby gich náležitě posaudil; 2. k aučelu přiměřeně obrátil.

1. Dané odpovědi posuzugeme, skaumáme-li, zdali to, co sobě djtky představugi, odpověďj wygáďrugj; aneb odpowjdagj-li, otázce a odpovědi nerozuměgje. Kterak to ale katecheta zwj? Zwj to po řeči a wzezřenj odpowjdagjcjho.

a. P o ř e č i. Odpowjda-li djtě hbitě, důkladně a w dobrém pořádku, může bez rozpaku za to mjeti, že w duši žáka zřetedlné poznánj věci gest, na kterau odpověděl; gakož naproti tomu sauditi může, že o věci nedokonalé poznánj má, když odpověď kauskuge, a slow kwěci nepatřjcjch užjwá. — To však nekladu za neomylné pravidlo. Každé pravidlo má alespoň gednu wýmjnk. Připomjnamť to proto, aby se nikdo nesklámal, z ostré a čilé odpovědi wždy zawjrage, že mu žák porozuměl, a že při odpowjdanj všecko w mysli má, co si mysliti, a gak si to mysliti by náleželo. Nežtjďka pozorowal gsem, an děti hbitě a náležitě odpowjdaly, a předc — gak se následkem ukázalo — o věci zřetedlného předstawenj neměly, a tak naopak. Kterak možná to gest, dá se pomysliti. Kolikrát odpowjdagj děti na zdařbůh? Kolikrát zablýskne se w mysli gegich něco prawdě podobného, na čemž základ odpovědi stawj? Gak často šjmagj odpověď z pohledu katechetowa, aneb z doloženj

hlasu, kterým krom vědomj gista slowa w otázce poznamenává? Máť tedy katecheta, by sám sebe nesklamal, welikau příčinu k opatrnému stopování přigaté odpovědi; má w prawdě příčinu, aby všeliké prostředky na to wynaložil, gimiž by gistoty došel, kterak a gak dalece žáci dané odpovědi rozuměj, která představenj s nj spogugj, a gak hogně swětlo poznánj w mysli gegich se rozkládá.

b. Domaká se katecheta něgaké gistoty, když šetrj pohledu a proměny w zezřenj žáků, gjmž odpověď doprovázegj. Wšecko, co se spatřiti dá, gest spogeno wnitřnjm pociťovánjm; a každé wnitřnj pociťovánj wygádruge se w obljęgi. Přesvědčenj i negistota obrážj se w twáři gako w zrcadle, ano i zwuk řeči podlé obého poněkud se zprawuge. Znamenj tato co štětíčkau natřená dagj se lépe cítiti, než perem wypsati. — Katecheto, uč se lidj znáti, oddey se zcela tomu uměnj, kterak porozdílné předstawy a pociťovánj duše w zezřenjm, měněnjm obljęge, zwukem hlasu a způsoby, čili hnutjmi gako widitedlné býwagj.

2. Katecheta musj odpověď k wyměřenému aučelu použjwati. Tuse opět kolikeré udatimůže. Buď díť neodpowjdá, neb odpowjdá náležitě; neb odpowjdá odpołu prawdiwě; neb odpowěď k otázce se nehodj, neb odpověď gest odporná a zcela neprawá, neb myšlenj gest sice

dobré; ale slova gsau nenáležitá; neb odpověď gest směšná, přewrácená a nemotorná.

a. Neodpovídá-li dítě, musj katecheta neyprwé wyšetřowati, w čem přjčina mlčenj; tuť se ale opět všelico udati může. Buď dítě otázce neporozumělo, neb obsahuge wěc (předmět), genž schopnost dítěte přewýšuge, neb nedospjšilo připrawiti se kodpowědi; otázka nenj náležitě zawedena, a dítě nemá hned napohotowě, coby wěděti mělo, aby odpovědělo; neb dítě gest nemluwné, nemá darů k wygádřenj swých myšlenj; neb gest bázliwé, nemagjc smělosti k určité odpovědi; neb gest roztržité a nepozorné. — Která z těch přjčin winu nese, že dítě mlčj, pozorň katecheta buď na dítěti sezná, chowánj geho w tu chwjli pozoruge; aneb ze schopnosti, prospěchu a powahy geho posaudj.

α) Nerozumj-li dítě odpovědi, proto že předmět schopnosti geho přesahuge, sám katecheta winu nese; neb má, aneb mělby děti swé znáti, a wždy napřed wěděti, zdali gim předmět powědom gest. W té přjpadnosti musj katecheta od otázky dané ustaupiti, a nečekage odpovědi ginau srozumitedlnau předložiti. Nenj-li otázka β) whod postawena, zdokonaliw gi k žádané odpovědi dítě pouchýlj. Kdyby se u př. tázal: Co musj newyhnutedlně býti, aby na zemi nedostatku w pokrmech nepowstalo, a drahota nepošla? a neobdržel-liby buď žádné, neb žádané odpovědi, že totiž gednomu každému to přiná-

ležeti musj, co sobě pracj swau zj-
ská; — musj otázku ás tak nastrogiti, a k od-
powědi gakoby přihowiti. K. Co dělá nynj
twůg otec den odedne na poli? D. Worá a sege.
K. Co roste na poli, gež otec twůg wzdláwá?
D. Obilj. K. Komu přináležj obilj, které na po-
li otce twého roste? D. Mému otci. K. Kdy-
by mu ale nepřináleželo, nýbrž každý, kdoby
chtěl, ge požal a odwezl, coby pak otec twůg ne-
dělal? D. Neoral a neselby. K. A cobystě pak
přes celý rok neměli? D. Chleba. K. Patřj-li
obilj na giných roljch také twému otci? D. Ne-
patřj, ale giným lidem we wsi. K. Kdyby gim
ginj lidé obilj požali, gako twému otci, čehoby
také nechtěli dělati? D. Nechtělby orati a sjtj.
K. A čehožby pak také oni přes celý rok nemě-
li? D. Chleba. K. A kdyby se tak w celém
kragi, neb po wšj zemi dalo, žeby každý cizj
obilj požjti a odwezti směl, coby pak žádný dělati
nechtěl? D. Žádný nechtělby pole zděláwati. K.
Coby pak w zemi powstalo? D. Nedostatek chleba
a hlad. K. Co tedy musj newyhnutedlně býti, aby
w zemi nedostatku a hladu nepowstalo? D. Kaž-
dému musj to patřiti, co sobě pracj swau zjská.

Poněwadž na způsobném zawedenj a trefné
přjprawě k odpovědi tolik záležj, přidám k to-
muto obšjrnějšmu přjkladu geště některé kratšj.
K. Cobys sobě pomyslił, kdybys w lese domek
spatřil? — Djtě nedáwá odpovědi. — Kate-
cheta tedy přistrogj otázku tak, aby djtěti odpo-
wěď gako na gazyk položil: Widěl-lis kdy, žeby

se některý dům sám byl postavil? D. Newiděl gsem. K. Co gsi ale pokaždé widěl, když we wsi nowé stawenj powstalo? D. Že gelidé wystawěli. K. Cobys si tedy pomyslił, kdybys w lese stawenj spatřil? at. d. Otázku, zdali lidé časem w uměnjch a wědomostech dále postupugj, a denně rozumněgšj a maudřegšj gsau, taktobych zawedł: „Dělagj-li wlastowice hnjzda letos gináč než loňského roku?“ Nedělagj, ale wždy stegně wyhljzegj. „Ale před desjti lety gináč hnjzda dělaly?“ Nedělaly. „Gak wyhljzegj ptaěj hnjzda každého roku?“ Wždy stegně. „Čemu neučj se ptactwo?“ Hnjzda gináč dělati. „Čim se z počátku lidé odjwali?“ Kozemi. „A kde bydleli?“ W geskynjeh, dutých stromjeh a budkách z chwoge. „Čeho neměli tehdáž?“ Ani takowého oděwu ani domů gako my. „Gaké gest naše oděnj a obydlj?“ Ginaěj a lepšj. „Čemu tedy učj se lidé časem?“ Wěci ljp a gináč dělati. „Kterak řjkáme člowěku, který věci ljp a gináč dělati se učj?“ Že gest časem rozumněgšj a lepšj.

Začasté gest přčina toho, když děti odpowědjti prodléwagj, aneb w odpowědi se docela zamlčj γ) n e m l u w n o s t. Slowa k wygádřenj myšlenj negsau gim známá, magj gazyk neobratný, musegj teprw přemeyšleti, a hledagjce slow k wygádřenj myšlenj i samé myšlenj pustj. — W té připadnosti předložjme otázku tak, aby djtě gen gednjm, neb dwěma slowy odpowědělo, a sice slowy w otázce složenými. Tu se dá otázek od-

lučugjcjch dobře potřebowati. *δ)* Gestli djtě bá-
zli w é, dodáme mu srdce laskawými slowy, a slo-
wy gako z geho pokladu wzatými odpověď gemu
ulehčjme. *ε)* Gestli djtě ne p o z o r n é, opaku-
geme otázku s napomenutjm, aby budaucně po-
zornějš bylo.

b. Odpowjďá-li djtě náležiti-tě, nemá ate-
cheta potřebj, ge-li ginak přesvědčen, že owo-
ce přemyšlowánj swého předložilo, při odpově-
di prodléwati; raděgi knásledugjcj otázce přikro-
čj, wywodě gi z přigaté odpovědi.

c. Gestli odpověď od polu prawdi wá,
aneb k otázce se nehodj, doložj sám katecheta,
aneb patřjcj słowa uwede. Příklady učinj to po-
chopitedlné. Kdyby se u př. tázal: Z čeho po-
znáwáš, že ptactwo časem gako lidé maudřegšjm
se nestáwá? a djtě by odpovědělo, že hnjsda
gináč dělati se neučj; — bylaby otázka gen od-
polu prawá; pročez musilby mu ukázati, že k
prospjwánj w maudrosti nepostačuge, když wěc
gináč, nýbrž i s polu lépe děláme. — Obdr-
žel-libych na otázku: Kdy hřešjme? odpověď:
Když krademe, bylaby odpověď též nedokona-
lá; pročez doplnilbych gi nowau otázkau: Co
přestupugeme, když krademe? Přikázanj božj.
Tubych pokračowal w dotazowánj se, a pokaž-
déby mi odpověděl, že zhřešjme, když přikázanj
božj přestaupjme, aneb nečinjme, eo činiti má-
me. — Odpovědělo-liby mi djtě na otázku: Proč
newěřjš lháři? Proto že by se mi wysmáli; neho-

dj se odpověď k otázce. Však se nepozastawugme nad tjm; neb děti obyčegně tak odpowjdagj; pročež nemaudrost na nás by se zgewila, kdyby nás trpěliwost přešla, a mybychom na djtě ostře wygeli: neb dozagista stogj před myslj djtěte něgaká vzdálená podobnost odpovědi k otázce. Snad toho giž někdy pokusilo, že pro swau lehkowěrnost smjchu došlo? I zwědělibychom to, dále se tážjce: Pročby se ti wysmáli? aneb došel-li gsi giž kdy smjchu? W takowé přjpadnosti šetrme přjčiny nepatřjey sem odpovědi, a pak se snadně dá naprawiti.

d. Gestli odpověď odporná a z cela neprawá, ukažme djtěti, kterak se s prawým zcela chybiło. Neykratčegi stane se to nowau otázkau. Na otázku: Co gest dřjw, aučinek, čili přjčina? odpovědělo-liby djtě: Dřjw gest aučinek; tázalbych se, aby odpor byl zřegmý: Gestli dřjw w studené swětnici teplo, nežli w kamnech hořj? — Co musj dřjw býti? — A co potom následuge? — Nemůžeme-li dětj tjm způsobem přesvědčiti, že neprawě odpowjdagj, rozložjme neprawé předstawenj w částečky; neb obyčegně zakládagj se neprawé odpovědi na neprawých předstawenjch, a předložjme ge oějm myslj gegich w té twárnosti, aby prawé předstawenj od neprawého i hned rozeznaly a prawé pogmenowaly. K př. Zač pokládáš člowěka, který mnoho peněz má? „Za šťastného.“ Z té odpovědi saudjm hned, že na neprawém předstawenj stogj. Abych tedy

djtky k poznánj toho neprawého předstawenj přiwedl, tázalbych se dále: Proč pokládáš člověka mnoha peněz magjcjho za šťastného? — Wlastně odpowj, že nemusj pracowati, že pěkně si choditi, a dobrých pokrmů požjwati může, a t. d. A z tohobych přegal příležitost, gim patrně ukázati, že to všecko nepostačuje, aby člověka ošťastnilo; že nemocnému plná truhlice nic neprospěge, že boháče pěkné šaty, spokojenějším a t. d. nečinj,

e. Gestli myšlenj dobré, ale slowa nenáleží tá, buď sami náležitá slowa uweďme, aneb djť k tomu iněgme, aby se samo náležitěgi wygáďřilo. „Neřekl gsi dobře, eo gsi řjci chtěl; snad gsi chtěl takto řjci, aneb takto mysljś, — a tu ginými slowy wěc určitégi a náležitěgi wy-powězme. Aneb weďme djť k tomu, aby to ginými slowy řeklo. „Můžeš-li mi to srozumitedlněgi řjci? Nerozumjm ti dobře, wylož mi co řjci chceš.

f. Geli odpověď směšná, přewrácená a nemotorná, nesmj se katecheta do smjchu dáti, a snad směšným doloženjm všeobecný smjch způsobiti; nýbrž odpověď ukryge, a powstalý smjch hned potlačj. Wždyť w té odpovědi přede nějaké-gádro bude? — Nemůže-li ničeho wystřjbiti, načby pozornost žáků obrátil, obrátj odpověď tak, čjmžby gegj směšnost sama od sebe přestala, aneb přistaupj k oné straně žáků, kterjž smjch ztropili, ostrau nenadálau otázkau, která pozornost napne, a myšlenj na směšnou odpověď rychle za-

pudj. — Podobné wliďnosti proukáže katecheta oněm dětem, které přewráceně a nemotorně odpowjdagj, zwlášť, když odpowědi gegich z lehké krwi a roztržitosti nepocházegj, nýbrž z neschopnosti a skrowničkých darů.

Byť pak odpowěď dítěte gakkoli spořáďána byla, nenj třeba při nj tak dlauho prodlěwati, aby se na ugmu ostatnjm žákům stalo. K prospěchu wšechněch ge opravuge a doplňuge, záměr katechisacj wždy na očjch mage, hlawnj průpowědi ničjmž nezacloňuge, a tak pokaždě šťastně a ukogitedlně djlo swé dokonā.

Narozenj Sw. Jana Nepomuckého. *)

Od W. A. Swobody,

c. k. humanitnjho professora na Gymnasium Malostranském.

Gaký oswit o půl noci?

Gaký strašliwý to hluk?

Wzhůru, wzhůru ku pomoci,

Ohněm hárá Nepomuk!

*) Wyňato z legendy o žiwotu Sw. Jana Nepomuckého, kterauž gmenowaný p. professor k tisku chystā.

Ay bezdětců welectěných
 Ach, nastogte hořj chýž,
 Plápol ze stěn rozežžených
 Wstaupá w nedohlednau wýš!

Wjc a wjc se oheň zmáhá,
 Ljtým zmáhá chomolem,
 Po ubohých smrt giž sahá,
 Giž gim zhynaut plápolem! —

Wnitř vše ticho. — Což we hlaubi
 Spanj dosud trwagj?
 We snách pohřženi zhauby
 Wůkol děsné nedbagj?

Wzhůru nešťastnjci, wstaňte,
 Wzhůru! nuž procjtněte,
 Záhuby se strašné chraňte,
 Kruté smrti ugděte!

Na kolena, gich željce,
 Wšickni padnau sausedé:
 „Nechť ge angel“ — wolagjce
 „K sláwě nebes dowede!“ —

W chalaupce pak radost swjtá,
 Žiwých nehubj tu strast:
 Matka djtě k swětu wjtá,
 K srdci wine drahau slast.

Syna w náruč otci wložj,
An tu zrakem giskřeným
Djky wzdává za dar božj,
Wzdává citem plamenným.

W rukau djtě wyžadané —
Wřelým puzen pocitem
Chwátá wen, djk tobě, Pane,
Wzdát pod nebes blankytem.

Křik tu w nikně, gak geg shlednau
Stát uprostřed plápolu :
Wšickni trnau, děsem blednau,
Mrau úžasem pospolu.

Uh, giž plamen po něm šlehá
Ohňorudau perutj ;
Uh, giž kolem plápol žehá !
Wšickni trnau w leknutj.

Než gak ljtě plamen hořj,
Neporušen s djtětem
Stogj kmet ; žiwel se kořj
Blahowděčným před kmetem.

Totě zřegná ruka Páně !
Chýž nelehla popelem.
Zář we dvě wypnuta báně
Zdá se stkwostným kostelem !

Wšickni na ten zázrak patřj,
 S úžasem tu zwolá kmet:
 „Ay pleseyte se mnau bratřj;
 „Dán mi siebes něžný kwět. —

„Přigmiž, Pane, díky wřelé! —
 „Syn bezdětcům truchlým dán;
 „Po předchůdci Spasitele
 „Gméno gehu budiž Jan!

„Syn ten cestau Páně cestug,
 „K gehu službě dospjwey,
 „Dospěw slowo spásy zwěstug,
 „Sjmě blaha rozsjewey!“ —

Ayta! oheň náhle zhasne,
 Mine stesk i mine děs;
 Nebe klidné, hvězdogasné
 Na pobožný zjrá ples.

Nuž, welebmež Páně ruku,
 Nj ten plod zázračný dán!
 Plesey, plesey Nepomuku,
 Sláwau twau ten bude Jan!

Slavný hod Božjho Těla.

Ođ Josefa Holáskā,
faráře w Blansku.

Proč se hrnau tamto zástupowé ?
Proč se s lidem zasnubuge lid ?
Gaké lze nám blaħo purpurové
W gewu wytržených citů zřít ?
Rozwinulo snad se lůno máge ?
Změnilo se město w rágské háge ?

Nač to dělostřelné z walů hřměnj ?
K čemu táhne zbrogný tento pluk ?
Gaké slavné zwonů blaholenj,
Trub a bubnů pronikawý hluk ?
Ayhle! w slavném zbožných žalů pěnj
Giž se zdwihá celé shromážděnj.

Diw mě gjmá! Tu zbrogenci přjsnj,
Tam zas lid, an gich se neleká;
I ač častěg w ulicjch se tjsnj,
Předt se okauzlené duši zdá,
Gako by we sworné společnosti
Lew obcowal s owcj w upřjmnosti.

Gaké widjm wjtězné tu brány,
Wtipně prowinuté růžemi,
Gaké ozdobené gsau to stany,
Ozářené na sta swjcemi!
Komu w poctu všeckā tato záře ?
Komu postavily se oltáře ?

Ha! nesmjrně oku se rozvjg
 W různooddělených třjdách lid;
 Wšak i předce wšecky w gedno swjgi
 Zbožnost dušegemná, swatý klid;
 Nad korauhwj stkwaucjch plápolánj
 Weyš se wznášj slawozpěwů wánj.

Nikdy geště oko mé nezřelo,
 Což obdiwem dotknut, widjm dnes;
 Nikdy w ušjch geště mých neznělo
 Také libopěnj, taký ples.
 Kěž tu slavnost mohu swými slowy
 Wěrně wyobrazit cizincowi!

Slyš, cizinče! Toto oslawenj,
 Co zřjš, předčj všemu ginému:
 Bog a mjr sestaupli we smjřenj,
 Druh podává ruky druhému;
 Neboť, wěz! Njmž swatau máme wjru,
 Milostný gest dárce všeho mjr.

A hle! Gehož žezlo božské wlády
 Nebešťané wraucně ljbagj,
 Geg to dnes a zborem myriády
 Dušj z wjry blahých wzjwagj,
 Zde w způsobě chleba sprostického
 Celá tagj podstata se Geho.

S neywyššjho věčných nebes trůnu
 Staupiw — člowěkem se učinil;
 Wychwátiw nás satanowu lůnu
 Prowiněnj swěta wyhladił,
 A gsa věčným všeho panownjkem,
 Stal se všem nám wolným služebnjkem.

Blahoplné božské své učenj
Dobrý Pán ten světu zanechal ;
Za nás všecky w hrozném utrpenj
Žiwot bezwinný swůg wěnowal.
Dlužnj zápis darowal nám skřjže,
Wšech wyprosti w z wěčné kletby tjže.

Bychom nezůstali sirotkami,
Když se k otci opět ubjral,
Zwolil stánek On si mezi námi,
Až-by svět wezdegšj dokonal ;
Bychom s njm užegj se spogili,
Nám za pokrm dal se Welemilý.

Neboť slowo, gešto bywši w Bohu
Učinilo světy weškeré,
Ustawičně řjdy zem, oblohu,
Lid a žiwočichy kde které,
A vše, což gest, wezdy zachowáwá, —
I zde wýgew moci své wydáwá.

Mocj toho słowa všemocného
Zrage každý plod, i každý klas ;
A moc toho słowa přežíwého
Duši strogi welestkwostný kwas ;
Gako chléb poslaužj k nasycenj :
Tak ten pokrm swatý ku spasenj.

Mnjš cizince ! zwěstowaná bljže
Slova rozumem swým odkryti ? —
Kde tagemstwj kleslý rozum wjže,
Welj láska srdcem wěřiti ;
A gen láskau milostného Pána
Potrawa gest duši tato dána.

**

Bychom připomjnali si půwod
 Této blahoděgné milosti,
 Choť Kristowa tento slawný průwod
 Nařdila z čisté wděčnosti;
 Protož zwony znj a hřměgj děla,
 Wěstugje nám hod Božjho Těla.

Ayhle! giž se blížj zbor ten kněžský,
 W bělostné okrauhlé způsobě
 Nese tento žiwý chléb nebeský
 Sluha Páně w drahé ozdobě;
 Tauto sněholesklau okrauhlostj
 Znamená se swatost se wěčnostj.

Poslyš cinkot zvonků stříbrohlasných,
 Hymny poslyš, swaté upěnj!
 Wiz! w oblaucjch gak se modrogasných
 Libowonné wine kaděnj!
 Wšecka oběť wzdaná té Swátosti
 Wzhůru plyne k duté blankytnosti.

Gaké sljčné, gaké něžné djtky,
 Magje wěncowane kadeře,
 Wybjragic rozmanité kwjtky
 Z wonných košjčků, a w pokeře
 Newiňátka metagj na stezky,
 Po kterých se bere král Nebeský,

Poslechněmež Geho slowa swatá,
 Poslyšme což ondy hlásala
 Ohněm swatým božská usta zňatá,
 Nowý zákon když nám dávala.
 Gak se lidu srdce pozdwihuge,
 An kněz wážíým hlasem ge zwěstuge.

A teď opěť hlawy wraucně klonj
 K zemi wšecken bohabogný lid;
 Slza wřelá slje se mnohých ronj,
 Ticho włádne kolem, swatý klid;
 Hromných děl se rozléhá hřjmánj,
 A kněz swaté dáwá — požehnánj.

Gako když na zlaté klasowlny.
 Wětrjček lahodný zawjwá,
 Tak ku chrámu, kdežto lásky plný
 Nebe země Pán ten přebýwá,
 Celé táhne nynj shromážděnj
 Slawným za praporcem wykaupenj.

Neboť Bůh náš trůn milosrdenstwj,
 Stánek mezi námi zde rozbil,
 By podpíral slabé člowěčenstwj,
 A pastýřem našjm stále byl;
 My pak bychom swatau oběť chwály
 W zbožném shromážděnj Gemu wzdaň.

Až-by po wezdegšjm putowánj
 W blahých nastala tam nebesjch
 Slawnost věčná a hod bez přestánj
 Prostřed duchů čistých andělských,
 Tam kde w neskalené nebes záři
 Bůh se gewj twáři nám ke twáři.

On nám w zemi bjdnau wyhostěným,
 Kdež nás stjhá klopota i straš,
 Byti chtěl obhágcem welecenným,
 A gest sjla, naděge i slast:
 Nad hwězdami teprw w našj własti
 Neskonalau stane se nám slastj.

Kdež swá nestjžená Cherub křjdlá
 W moře wěčných topj blahostj,
 Tam i nám připrawil wěčná sjdla,
 Kdežto pramen teče radostj,
 Tam, kde wěčně blahý inág rozkwjtá,
 Tam náš Pán i Twůrce nás zawjtá.

Kdežto mocnost s mocnostj se družj,
 Magje w rukách meče plamenné,
 K njmž se množstwj andělů přituzj,
 Palmy nesaucjch přezelené,
 Tam se všickni hluboce Mu kořj,
 Swatau Geho wůli splnit hořj.

Tam newadnau wěnee wěkokrásné,
 Nimiž Cjrkew ohotě wěncuge;
 Tam se duch potápj w prawdě gasné,
 Kdež ho klamu tma neskličuge;
 Ale toto dnešnj oslawenj
 Gest onoho pauhé nastiněnj.

II. O ZNAMOWATEL.

a) Literatura.

1. O nowěgšjch spisecch českých pro mládež a lid.

Za dnů našich wynaložili mnozj důmyslnj muži wtip swůg k spisowánj kněh pro mládež a lid, nahlížegjce mnohonásobný užitek, který vyplýwá z bedliwého čítánj spisů naučných a mravných. Aby pak sobě zgednali snadněgšjho přístupu k lidu a zvláště k autlé mládeži, wypisugj obyčegně rozmanité přjběhy ze žiwota lidského, a wtrušugj na mjstech přjhodných wšeliké wyučowánj, gednak wyobrazugjce powahy a obyčegje lidj dekonalých podle wšelikého wěku, rodu a powołánj; gednak bud' přjklady neb slowy wýstrahu dáwagjce před neprawostmi, a powzbuzugjce wšeliká nábožná hnutj w dušjch křesťanských; gednak wywracngjce powěry zde onde geště mezi sprostým lidem panugjci, a učjce znáti prawau bytnost a cenu wěcj pozemských i nebeských.

Z welikého počtu takowých — gak domácjch, tak ipřespolnjch — spisowatelů prastonárodnjch wyniká důstogný kanownjk w Augsburku, pan Christof Schmiedt. Z mnoha gehu utěšených spisů do češtiny přeloženy byly: Genowěfa; Biblické přjběhy starého i nowého zákona; Malowaná; Welikonočnj wagjčka (1. w Praze, a 2. w Brně); Gindřich z Dubjno-

wa, Gitka, Hirlanda; Kwětný - Třjprautkový košček (1. w Králowé Hradci, 2. w Praze); Gehňátko, Růženka z Gedlowa - Gedlohradská (1. w Praze, 2. w Kr. Hradci), Štědrý večer, (1. w Praze, 2. w Pjsku); Kánárek, Swatojanská muška, Lesnj kaple; Ztracené dítě, Holaubek, Holubička, Obraz w lese, a posléz Eustachius.

Mimo tyto páně Schmiedtowy spisy vyšlo během poslednjeh patnácti let 60 — 70 kněh pro mládež a lid, z nichž ale téměř tři čtvrtiny z gazyka německého gsau přeloženy. W spisech těch wjce méně znalé gsau aučinky stálého z němčiny překládánj. Neybedliwějšj spisowatelé naši nemohli se posud wyhnauti germanismům a nepřirozené gazyku našemu poněmčilé syntaxj. — We spisech mládeži a lidu připsaných panowati má řeč pauhá, (sprostá sice, nikoliw ale podlá, gakauž snad mezi luzau slyšeti) a we-skrze swětlá, tak aby pauhým Čechům nebylo možná gj nerozuměti. Proti tomuto prawidlu leckdes se pochybilo. Mnozj užjwali slow, dāwno giž zastaralých, která, byby i někdy dobrá byla, a w spisech poetických a neb učených užjwati se směla, w spisech pro mládež a lid mjsta neměgte. Ginj opět užjwali slow nowých, *) dosawád neobyčejných, gegichžto wy-

*) Kterými prawidly twořenj nowých potřebných názwů w gazyku českém se řjdití má, ukázáno we spisu: „Beleuchtung der Streitfrage über die böhmische Orthographie, veranlasst durch Herrn Joh. Negedly's, k. k. Rathes, ord. u. öffentl. Prof. der böh. Literatur und Sprache &c. Widerlegung der sogenannten analogisch-orthographischen Neuerungen in der böhm. Sprache. Herausgegeben von Jos. Jungmann, Dokt. der Philosophie und k. k. Professor der Humanitätsklassen am prager altstädter akadem. Gymnasium.“ Prag 1829. In der Fürst-erzbischöfl. Buchdruckerei. 8. S. 83. Tamže se mluwj o mnohých neduzjch literatury našj.

znamu nenj Ize z kontextu wyrozuměti. Ginj giných proti grammatice a zvláště slohu se dopauštěli pohřeškůw.

Weliké gsau sice záwady a nehody, s kterými literatuře našj gest zápasiti, nicméně silně se dāwěřugi, žeby weselegi rozkwjtala a žádaucjho owoce hogněgi wywezowala, pokudžby se všiekni spisowatelé češtj o to, což na nich gest, wěrně a s chutj pokusili. Podotknu tedy zdánj swé: — Složjce spis pro mládež, čj-teyme aneb dāweyme geg čjsti wěku tomu, pro který gsme geg složili; hledme se přeswědčiti wyptáwánjm, zdaliž, co se četlo, pochopeno; pozorugme, čtenj-li takowé zanjmało a t. d. Od těch, pro kteréž pjšeme, dozwjme se, eo na spisech našich přjhodného, a co naopak neshodného. Čeho nám u dětj a sprostého lidu usta nedopowj, wygewj nám twář a hnutj gegieh. Prostosrdečná, ano i tato miraická kritika poučj nás nezřjcka důkladněgi, než kterákoli giná wysoce učená. Neywětšj ale cenu do sebe má usudek zkoušených literatorůw. Kritika domácj weřegně gest žádanějšj. Slýcheyme tedy usudky staršjch s myslj poklidnau; neomlauweyme, co nám wystawowáno, a nestůgme na swém, ginákbychom neslýchałi wjoe saudu upřjmného. — Rowněžžby bylo k žádánj, aby každý spis, nežby se do tisku dal, bedliwě byl prohljžen některým zkušeným literatorem, gemužby op r a w a s l o h u přislušeła. Páni nakladatelé neměliby litowati i p e n ě ž i t ý c h o d m ě n za práce takowé, anby se tjm wětšjho odbytu dokonalejšjch artikulů nadjti mohli. Gediná, buď giž slohem anebo obsahem špatná kniha zlehčuge wjru k druhým lepšjm; gednau ošizen nekaupj brzy giné knihy člowěk, zvláště sprostějšj. Lépe, aby za celý rok gedna dobrá kniha na swětlo wyšla, než aby odbyť gegj kopau newalných zmenšen býwal! — Ro-

wněby důkladnj a hogněgšj kněh posudkové a giné liternj zpráwy gak věci samé tak slohu a gazyka se týkagjej s ušetřenjm wšj mjrnosti k dobrému poslaužili, buď sehopné hlawy powzbužagjce a zdařilé práce gegich w obecněgšj známost uwáděgje, buď giž mnohé bezděčné a nepowolané spisowatelstwo odstraňugjce.

Zwlastě pak na spisowanj půwodnjch spisů mělby zřetel obrácen býti. Častěgi gsem pozorowal, že český překlada tel cizogazyčná gména osob, lesů, řek, a t.d. w česká proměnil, slowem že celý přjběh do Čech přeložil. Nehodlám to sice za wadu mu pokládati; alebrž widj se mi, že gestli na půwodem vlastnjho přesvědčenj, alespoň přirozeným citem k tomu weden byl. Známo gest, že zwlastě lid sprostý slowa cizj, gak se mu neywlastněgi býti zdá, wyslowuge; ano, pakli ge zcela nepřetlumačj, gistau ge alespoň hlásek proměňau takorčka znárodnj. Mimo to wjce člověka dogjmá, co se w geho vlasti dělo, než ono, co se w přespólnjoh přihodilo kraginách. Každý pak národ má swé obljbene barwy a swůg krog, i smeyšlenj swé obaluge vlastnjm rauchem slow neboli průpowědj. Barwy a krog ducha národnjho, smjnm-li se tak wygáďřiti, negewj se we spisoch tak nazwaných oswjcenců, ale raděgi w neljčených zpěwjch a přjslowjch lidu; w těchto se gako wněgakém zrcadle obrážj wnitřnj samočinnost geho. Z toho také vyplýwá, gak důležite gsau zpěwy národnj a přjslowj *) pro každého, genž nanciti se žádá znáti karakter kteréhokoliwěk národu. Kdokoliw tedy kusklá-

*) Tři djly Slowanských národnjch pjsnj wydal giž Fr. Čelakowský (k dostánj w arcibiskupské tiskárně w seminárium), a nynj objrá se sebránjm slowanských přjslowj. — Ctihodný p. Jos. Kamarýt potěšj nás brzy swazkem prwujm: Českých národnjch zpěwů duchownjch.

danj spisů pro lid powołána býti se cjtj, šetřitiž beďliwě národnj geho powahy; pa uhým geho způsobem k němu mluwě napravug křiwá geh o domněnj, šlechtj mrawy, a poznáš, že spis twůg dogjmati bude erdcj; i mnohý snad z kraganů twých, žiwýru ctem nadaných, zwolá k tobě, gako někdy Slawog k Zíabogowi: „Ay ty mluwjš — pěgeš — srdce k srdci ... gako Lumjr, ký slowy i pěnjm byl pohýbowal Wyšehrad i wše vlasti: takto ty mě, i wšj bratř!“ —

Dosawad ale gakási nedůwěra k sobě samým, a obecně téměř, ačkoli často křiwě domněnj, gakoby gento bylo dokonale, co sausedé naši na západu gak w olboru řemesel a přemyslu, tak též a zvlášť w uměnj wywozuj, bylo přjčinau, že stále raděgi k cizjmu saháme, nežbychom vlastnjm důmyslem o cosj půwodnjho se pokusili. A přede leckdes wsaukromj nalezagj se schopnosti wytečné. Tyto wšak pracowité wčely nedbagj, pakli někdo na práci gegich se djwá, čili si gegich dokonace newšjmá, a toliko stálým powzbuzovánjm odginud na weřegnost wystaupiti se odważuj. Nowý důkaz toho nám na spisech etihodné panny Marie Antonie, z řádu sw. Alžběty, která wykonawši powinnosti swého swatého powolánj, doby nočnjmu oddechu a poklidu sobě zůstawené spisovánjm kněh naučnjch a wzdělawatelných poswěcuje. Spis gegj poslednj *)

Myrrhowý Wěnoček, aneb: Utrpenjm přicházj se k blaženosti. W Praze a Hradci - Králowé ut J. H. Pospjšila. 1828, zvláštnjho gesthoden pozoru.

*) Gegj předešlé spisy gsau: 1) Žiwot sw. Alžběty, w Praze 1819. 2) Chlebowé poswátnj. Knjžka modlicj, w Praze 1820 a 1827 a 3) Serafka. Tamž 1826. Wšecy tři spisy k dostánj w arcibiskupské tiskárně w seminárium.

Wypisugj se w něm přjběhy ctnostné Celestinky, která záhy giž domnělau matku swau ztratiwši, trpký osud se swým otcem wěrně zakaušela; sama pak strastmi těžkými stjhána, stále trwala w důvěře k Hospodinu, až pak se gi wedenjm prozřetedlnosti boží swé prawé rodiče nagiti událo. — K tomuto hlavnjmu běhu přiwinigj se giné pobožnj udalosti, wšelikým dobrým naukám a nábožným hnutjm mjsto poskytgjce. Zdravý saud a nábožný cit wšady se genj. Na okus některé toho důkazy: Na cestě k horskému chrámu Celestinka sotcem swým na hospodě přenocowati přinucená, pozastawiwši se nad marným tlačením, smjchem a žertem lidj u welikém počtu tam se na noceh sešlých: „Otče!“ tázala se, „což gsau to za lidé, a proč takowé množstwj gich sem se sešlo?“ „To gsau pautnjci,“ prawil otec, „oni putugj k mjstu tomu posvátnému, kam i my zeytra, bohda! giti hodláme; gsau wšak mezi nimi mnozj, kteřj nábožnosti nemagj, a gi hledagj w rozličných chrámech. Protož nepozastawug se nad tjm, proč práwě sem takowý zástup se hrne, giné wšak chrámy často pusté zůstawagi. Přčina toho býwá, že w náboženstwj prawém méně wycwíčení gsau, a cirkewnjoch swatoswatých obřadů málo sobě wšjmagjce, gen we zwláštjnch pobožnústkách magj swé zalíbenj. Časem také i swatá pohnútka některé prawé ctitele náboženstwj wábj, na čas od starostj domácjch se odprázdniti. Ty pak wěz, že chrám tento témuž samému prawogedinému Bolru, gako domácí chrám náš gest posvěcen, a že wšude On gen sám ten gediný, přítomen gest, doma gako w giných chrámjch, a wšude naše prosby slyšj, pakli mu ge důwěrně přednášjme; skrze přimluwu neyswětějšj matky a swatých swých mnohé nám udišluge milosti, žádáme-li; eo k spasenj nám užitečné a potřebné; neboť Pán ten dobrý rád oslawuge sluhy swé

wěrně před swětem, aby dal znáti lidem, gak weliké zalíbenj má w etnostném žiwotě a trpěliwě m snášenj bjd wezdegšjch, aby byli známi skutkové geho, a aby ge obdiwowali tworowé zemšj, nemohauce pochopiti a wyskaumati welikomocnost geho.“

„Že gisté gsau doby a mjsta, kdy a kde zvláštnjch milostj nám udělowati obljbil sobě Pán, toboť máme pátrný důkaz z pisma: Hřšníci Samarskau k prawé kagionosti přiwedl na mjstě od města vzdáleném ugedné studně; dwa z učednjků, kteří o wzkrjšenj Páně pochybowali, w prawé wjře, naděgi a lásce wraucj rozntil na cestě, když do městečka Emaus putowali, z gěwě se gin whospodě při wečeři w době, když se den nachýlil, a k saumraku se schylowalo. Tisjceru diwů a zázraků činil Ježjš w chrámě, na cestách, w pustině, na moři, a po wšj zemi; wšak ale gen tehdaž, když s wraucjm srdcem a prawau wjrau o pomoc wzjwán byk.“

„Tak i o tomto poswátném mjstě mnohý sobrailostněným srdcem, gako žalnista Páně Dawid, řekne: K dyž duše má wauzkostech postawena byla, wolal gsem ku Pánu, a on wyslyšel me na geho swatém mjstě.“

Spanilé a žiwé gsau na mnoha mjstech popisj, u p. noci a gitra na str. 29.: „Geště wšeco w tichém spočjwalo spánku, když kohaut teprw poprwé prehlau půlnoc oznamowal, rannj domácj wlastowičky geště ani nešwehořily, ani pokrmu pro mladé swé nehledaly, gen malý lehký oblak nesl se wětre m po obloze sem tam, gakoby letěl; blankyt krásřily miliony se třpytjjejch hwězd; mēsjc w poslednj čtwrti wystupowal z hor, a gako oblauk zářný plynul po obloze, chtě se skryti dřjwe, nežli slunce gemu nepřjzniwé zlatostkwarcj geho odegme raucho. Kohaut zpjwal podruhé, a Celestinka procjtnauc ulekla se, widauc obydljčko celé giž

obgasněné. Měla uloženo otce zbuditi, a bylaby gisté sama zaspala, kdyby měsíček, genž po obloze putuge, a okolo okénka se krauže, byl déle nedlel u gegjho lůžka; i dotekl se zářj zlatau růžowé gegj twáříčky a gi z ljbého wytrhnul sněrij. Wzchopila se kwapně z lůžka, zticha se oblékla, aby tetinku neprobudila; Bohu za opatrowánj minulé noci díky wzdala, pak snjdanj připrawené magje na cestu brzy se s otcem vydala. Geště bylo šero, po malé však chwjli na obloze modré swětla dohorjwala, a dennice zwěstowala bržké na východu se rozednjwánj. Přj spatřenj gegjm skryly se hwězdičky wšecky, gakoby gich tu nebylo, a slunce poznenáhla rozesjalo napřed paprsky opowjdagjwj přjštj geho — pak nagednau wznešenosti plné na oblohu se postavilo“.

Neméně gádrná gsau wyobrazenj powah a obyčegů osob, w děgi tom gednagjwjch. Teta Celestinčina na ten způsob se tam str. 14. lžj: „Na pohled zdála se přjbuzná tato w pořádku domácjw žena zpráwná býti; ale ti, genž gi lépe w gednánj gegjm seznati přjležitost měli, ginák o ni zpráwu dávali, nazjwagjce ji gmény nehezkými, wúbec ženau zlau, lakotnau, newljdnau, slowem, k newystánj. Onať owšem žádného lsiwě nepodwedla, aniž koho prosbami zanášela, živnůstku domácj tak řjdjce, by wše wždy přiruce měla, a přispěnj cizjho a wydlužowánj se nepotřebowala; však sama též žádnému nic k ljbosti neučinila, nepůgčila, žádnému w ničem neposlaužila, tjm méně komu ku pomoci přispěla, na žádného autrpným okem nepatřila, a byť třeba o berli knjse byl přikulhal stárjm shrbený žebrák, i toho bez almužny dosti newljdně odbyla.“

Celestinčino pak smeyšlenj tjm wětšj ceny nabýwá, čjm šetrněgi se i k swé newljdné tetě mjwala. Neb když giné matky gi autrpně litowaly, že ubohá tak mnoho trpj, řjkáwala: „Kdo wj proč gest to dobré? Má

matka wštipila w mé srdce autrpnost a lásku, to zachowám; pěstauka mne nabjzj k práci, k tomu se přičinjm; obé gest chudé djwce užitečné a potřebné.“ — O samotě litowáwala pěstauku swau, řikáwagjc sama k sobě: „Ach, gak gsem gá mnohem šťastnějšj! kterakby mne to newyslowitedlně trápilo, kdyby mne tak gak gj každý měl se wyhýbatí a střjci, kdyby každý mne se gen bál, a žádný mne nemilowal, toľby mně nehylo lze w pospolitosti lidské žiwu býti; wždyť i ta nerozumná ptáčata gedno k druhému se wíre a spolu se těšj. Chciť tedy i gá wždy u wezdegšjm tomto putowánj žiwot swůg tak řjdití, bych nezneuctila w osobě swé obraz božj; zachowám lásku, giž Bůh w srdce lidské wštipil, zachowám přikázanj swaté, a budu milowati Boha nadewšechno, bližnjho pak pro Boha gako sebe sama; budu se radowati s plesagějmi a truchliti s kwjlicjmi, a tak mne každý milowati, nikdo pak mě se obáwati, nenáwiděti, aniž mě se šjtiti bude, kdežto ubohau tetinku mau nemiluge žádný, a i ten nerozumný ptáček, hrdlička moge, gegjho se leká přjchodu, buďto w neytagnějšjm kautku swětničky se skrýwá, aneb do mého kljna zaljtne mé ochraň se oddáwagjc. Mne těšj důwěra toho ptáčete, wynasnažjm se tedy wljdným a bezelstným gednánjm i bližnjch swých důwěry zjskati. Bože, deyz mi milost, abych žádného nezarmautila!“

Neyžiwěgi však wytknut gest obraz Celestinčin, když na děkanstwj byla stolowala, str. 46. : „Gegj pohled byl stydliwý, ne však potutedlný — w řeči gewila prostosrdečnost, ne ale newzdělanost — w gjdle byla strjdmá, ne však upeypawá — na otázky sobě dané odpowjdała wtipnau prozřetedlnostj, ne však hrdau smělostj, — událo-li se gj swé vlastnj slyšeti chwály, rděla se welmi pokorau neljčenau — mluwilo-li se o nehodách a nešťěstj cizjm, zalilo se slzami gegj krásné oko — kaž-

dý užasl se nad takowým chowánjm třináctiletého děwčete, a všickni chwálili otce, že dcerušku swau tak příkladně wychowanau a zwedenau má.“

Z položeného zde patrna knížky cena wnitřnj. Kéžby neustála duchownj panna podobnými spisy štěpowati nábožnost a trpěliwost a giné ctnosti swaté do srdcj autlých děwčat českých! Kéžby spanilým tjmtó příkladem i ginj byli k následowánj powáběni! kéžby všecken na to obrátili wtip, co skutkem oswěcuge národ, mrawy napravuge a šlechtj, lásku k Bohu a wlasti rozněcuge!

Karel Winařický.

2. Beiträge zur Vertheidigung der Lehre der kathol. Kirche. Veranlasst durch die Predigt des Herrn Pastors Schmalz in Neustadt - Dresden am Reformationsfeste 1825. Von dem Verfasser des Buches: „Soll die Scheidewand unter Katholiken und Protestanten noch länger fortbestehen?“ Leitmeritz. Medau'sche Buchhandlung. s. a. 8. 1 - VIII. 1 - 208 str.

Wysoce welebný Pan Augustin Hille, kathedrálnjho kostela sw. Štěpána w Litoměřicjch Kanownjk, mage srdce báznj božj rozwlažené, rozhorlil se nad propuštěnjm hanliwého hluku o swaté cjrkwí katolické pana Šmalce kazatele w Drážďanech, a tau nábožnau horliwostj puzen, otewřel ust swých, nikoli aby gako dotčený pan Šmalc lál, haněl, tupil, alebrž aby se a swých spoluwěřicjch bránil, hágil, zastáwal, a to u wěcech wjry katolické se týkagicjch, o kteréžto až dosawáde drahně rozepřj a neshod se nacházj, gež pobauřené stoletj šestnácté, náramnau wolnost w náboženstwj pustiwiš zplodilo, a zplodiwiš proti cjrkwí katolické nesčjslný počet žijniwých nepřátel powzbudilo a ustawičně zbuzuge. Neb na ten rozum wýborný pan spisowatel a horliwý cjrkwě katolické obránce wpředmluwě pjše: „Nicht et-

„wa aus dem Motive einer unedlen Wiedervergeltung, sondern aus einem natürlichen Rechtsgeföhle, welches aus dem Verhältnisse eines Kindes zu seiner Mutter hervor- geht. Ich liebe meine Mutter, die heil. Kirche vom ganzen Herzen, es kann mir nicht anders als höchst schmerzlich seyn, wenn ich sehe, dass sie, obgleich ich für selbe nichts fürchte, so ungerecht geschmäht, so unedel, ja schändlich behandelt wird von Menschen, die sich Christen nennen, und ruhig ihre eigenen Wege gehen können, ohne stets die katholische Kirche zur Zielscheibe bitterer Ausfälle zu machen.“ Auřad stálého obrance pan spisowatel konage, z mezej swých newybjhá ani dále se pauřtj, než k čemu trpkým kázanjm pana Šmalce „Eine apostolische Warnung etc.“ wábena se widj, w kterémž nadepsaný pan pastor, duchem nepřátelským nadchnut, spjše zůřj nežli hlásá, spjše mámj nežli učj, spjše swětačj nežli pastořj; a tak i hrubau řečj šestnáctého stoletj, w našem oswjceném wěku ozbrogen, proti swaté katolické prwotnj cirkwi se zasa- dil, a gi hanj, zanařj, w skutech temnosti a powěr to- liko pohřženau, a od zákona daleko zařlau nazjwá a t.d. Těm hrubým autokům oswjceného pana pastora pan spisowatel wážně odpor činj, a nechtě nepřjtele dráž- diti, ale gemu snad přispěti, wýborně na gewo dáwá, kterak pan pastor Šmalc z ohledu katolické cirkwe na omylu gest, což s podiwenj nenj, gelikož strana odporná přes tři sta let pořád zběhlých, gi ustawičně hanj, tupj a gj protiwenstwj strogje nieméně nemůže než uznatj, kterak swaté katolické cirkwe původu a důwodům ani křwawé pronasledowanj starořjmského swěta, ani wrtkawj časowé a nepřátelské namáhánj wáhy neugali, a na wěky neugman, tjm méně pošetilé howořenj, wářniwé wyzwaněnj a hanliwý blukot Drážďanský. —

To pan spisowatel výborně čině gedná w swém odporu : 1) o práwe ewangelické wolnosti ; 2) o bázni protestantských řečníků, kterauž oni trnau, kdykoli někdo z nich ku wjře katolické se pogjti dá ; 3) o modlitbě katolické cirkwe za vyplnění kacířstwa ; 4) o námětkách protestantů, činěných katolíkům ze strany protiwenstwj a lahodného wábenj ku wjře katolické ; 5) o důtce neslýchané, že katoljci od Ewangeliu zašli ; 6) o marné gednotě a wolnosti protestantské, kteráž jim poskytuje práwa osobnj wjry, zdali se srownáwá s wjrau obecnej Syna Božjho ; 7) zdali katolická úcta Swatých a Swětic božjch, a k nim o přjmluwu wolánj rozumu odpjrá ; 8) o zprávě katolické, genž se týče zewnitřních a weřejných služeb božjch ; 9) zdali možno dokonalost náboženstwj křesťanského dokonalejšj činiti, bez rauhánj se všemohaucnosti božj, od kteréžto půwod bere ; 10) odpověď na otázku : Kdo má prawdu ? 11) Také něco o austijnj slowu božjm a ppslaupném učení, genž tradice slowe ; 12) o postjžení w křiwém swědectwj, kteréž protestanti katolíkům wytykaj ; 13) wysvětlenj křiwého domněnj ze strany nekrwawé oběti nowého zákona ; 14) wyložení o uložení postech katolické cirkwe ; 15) dorozumění o očistci, a zdali rozumu na odpor stogj ; 16) patrný důwod, že cirkew katolická w temnostech pohřžena není.

Toť gest krátký obsah té obrany, na kterauž panu spisowatěli a horliwému milownjku swé cirkwe welmi mnoho záleželo, tak že se mu i dobře widělo p. pastorowi Šmalcowi se ozwati a weřejně oprjti, k čemuž se pobožně mage výbornau wěc dowedl. Mohlť owšem, týkage se některých článků swaté katolické cirkwe, w hlubšj se hlubokost sněsti a zdárnějšjch wywážeti důwodů ; než coby byla prospěla práce ta, když protestanti, čili odpornjci, i těm neyzdařenějšjm odpjratu

sobě nawykli. — Welni maudře tedy pan spisowatel učinil, an swau obranu hlubokau učenostj nepřepłniw, spjše sprostému a pohožnému lidu cjrkwě katolické prospěti se snažil, tak aby tito sprostě wěřjcy poznali, kterak ge mocnost nekatolická klamati a swáděti usiluge, a to wědauce wěděli, na čemž mřjti a kterak swého spasenj pilni býti magj.

Hodna tedy se učinil pan spisowatel našjch wraucjch djků, kteréž gemu zde weřegně skládáme, upřjmně žádajce, aby, mage do sebe mnoho darů, wrowných okoličnostech choť Kristowu milau wždy hágiti a zastáwati ráčil, když tagno býti nelze, že hágenj cjrkwě swatě gest neyhlawněgšj částka auřadu kněžského!

Což se pak pana Šmalce dotýče, deyz gemu a nám všem milý Bůh srdce k prawdě náchylné a milostj zawlažené, abychom se prawdě božj neprotiwili a nedošli pomsty Duchem swatým swědčené; ale radše gj powolugjce došli zde pokoge a potom wěčné radosti!

K. J. Zimmermann.

3) Zlomek neystaršjho — pokudž známo — českého přeloženj Ewangelium sw. Jana.

Slowútnému literatoru českému, strážci bibliothéky českého národnjho Museum, p. Wáclawowi Hankowi, gehožto neunawené bedliwosti nalezenj a zachowánj mnoha drahých památek neystaršj literatury našj děkugeme, poštěstilo se nagjti Zlomek Ewangelia sw. Jana na pergameně psaný, a sice na deskách knihy: „Disciplina et doctrina Gymnasii Görlicensis, 1565. Zlomek ten obnášj kapitoly XII. w. 3—16, 18—29, 33—44, 48; (chybugjcy werše gsau ustřženy); kap. XIII. w. 1—9; XVI. 28—33; kap. XVII. w. 1—6; kap. XVIII. w. 13—22. Dle pjsma a powahy gazyka patřj opis ten

do gedenáctého stoletj. Odkazugje swé dwogjetihodné, literárnjch památek milowné, pp. bratry na II. právě vyšlý swazek III. ročnjho běhu časopisu společnosti vlastenského Museum, kdež celý otištěn a wěrný spolu snimek (fac simile) přiložen gest, ge pozorný činme, gak důležité gest bedliwé starých pjsem ohledáwánj. Tak nedáwno Důst. p. Professor na bohoslownjm ústawu Buděgowickém Michael Schönbeck tři zlomky epické básně, z počátku 14ho wěku psané, w gednom farnjm archiwu nalezené do národnjho Museum odewzdał. Příčinj-li se zvláště vlastenské duchowenstwo k prohledáwánj farnjch a giných archiwů, nadjti se můžeme, že se geště wjce wzácných literárnjch památek zkáže wytrhne.

b) S m j š e n i n y.

a) Z á k o n y.

Dwornj dekret 22. ledna 1829. Na učiněný dotaz : zdaliž a) ze wšech pozůstalostj po duchownjch bez ohledu na pozůstawené gměnj, aneb toliko z těch, gegichžto aktiw-nj staw 100 zl. na stř. přewyšuge, berně k fondu alumnátnjmu se odwádj, a také-li b) kaplanowé do počtu gednoduchých beneficiatů náležj, a má-li se tedy z pozůstalostj gegich berně alumnátnj, 1 zl. na stř. obnášegje, wybjrati : nařjzeno gest :

ad 1) Protože zákon rozdjlů nečinje přewyšugeli čisté pozůstalé gměnj summu 100 zl. na stř. čili nič, dle stupně důstogenstwj náležitý bernj onen přjspěwek ustanowuge : nešmj se také rozdjlů činiti u zachowáwánj tohoto předpisu, zvláště an giného nařjzenj nestáwá, kterým by se dědicowi, buď z poslednj wůle aneb zákonem ustanowenému, čistá pozůstalost 100 zl. zanecháti

müsila. — ad 2). Nenadanj (bezfundačnj) kooperatoři negsau. beneficiati, a pročež pozústalost gegich přiměřené odražce nenj podrobena.

Powýšenj.

Neywyššijn rozwáženjm dne 26. listop. 1828 ráčila Geho c. k. Gasnost Dtra. w bohoslowj, čestného kanownjka a direktora Wjdeňského alumnátu Pana Frant. Zennera za kanownjka u hlawnjho chránu Wjdeňského wywoliti.

β) Cjrkewnj zpráwy.

1. Zpráva o smrti Geho Swatosti Papežské Lwa XII.

Diario di Roma od 14. unora b. r. dáwá o úmrtj Geho Swatosti Papežské Lwa XII. následugjej zpráwu: „Wečer dne 5. unora sw. Otec welmi těžce se rozstolal; w noci počala tato nemoc býti nebezpečna, a ačkoli rychle swolaná rada lékařská všemožných prostředků wynaložila, předce wjce a wjce se rozmáhala. Čtvrtého dne na to, t. g. 8. unora bolesti maličko se utišily, tak že opět naděje k gehu uzdrawenj nastávala. Wečerem však téhož dne přitížilo se wznešenému nemocnému na nowo, an ráno 9. unora tak nebezpečen byl, že již sám sw. swátostj nemocných přigmauti žádal, kterýmiž mu ihned od geho tagného komořana P. Alberta Barbolani přisluhowáno bylo. Po přigjmánj sw. oltárnj požádal swatý Otec tagného almužnjka, P. Giovanni Soglia, arcibiskupa Efeského, by swátost poslednjho pomazánj mu udělil; při kteréž geště sám cjrkewnj modlitby hlasitě a welmi nábožně konal.

Mezi tjm dal Geho Eminencj státnj tagemnj (sekretář) Kardinál Bernetti o nebezpečenstwj žiwota sw

Otce zprávu Geho Em. Kardinálowi della Sommaglia, Děkanowi swatého kollegium, Vikari Kardinálů Zurlowi a diplomatickému zboru. Po této zprávě pospíšilo i hned sw. Kollegium do Vatikánu, by způsob zdraví Geho Swatosti osobně vyšetřiti mohlo. Welko-Poenitenciar, Kardinál Castiglioni wstaupiw do pokoje wznešeného nemocného obsluhu swau mu obětował. Kardinálů Wikar rozkázal, by se w patriarchálních chrámech watikanském, lateranenském a liberianském neysvětější swátost oltární wystawila, a za neyvyššího pastýře blízkého smrti, modlitby konaly, spolu se také wšecka weřejná diwadla zapowěděla. U wečer téhož dne ubral se sw. Otec, genž až potud stále při dobrém smyslu byl, w hluboké spaní; desátého pak unora po dewáté ranní hodině dokonal život. Počítal wěku swého 68 lét a asi 6 měsíci. Na stolici sw. Petra seděl 5 let, 4 měsíce a 13 dnj.

Wznešené činy gehu, kteréž w neyvyšší duchowní i swětské zprávě wykonal, gsau celé Ewropě a weškerému katolickému světu známy, a po mnohá století stkwjti se budau w církewních i swětských letopisech. On slawil milostiwé léto; powzbudil horlivými listy wěřících k přispění na wystawění chrámu sw. Pawla; kraginu maritimskou a kampaňskou (Maritima et Campagna) sprostil za dlouhý čas se tam ukrýwajících zločinců; on milován a wážen byl odewšech moenářů ewropegských, z nichž někteří osobně w Římě geg nawštjwili. On okrášlil Řím, zwelebil umění a wědy, zvýšiw platy učitelům; knihownu watikanskou rozmnožil mnohými a nákladnými spisy, papežské pak museum wzácnými památkami, a ustanowil zvláštní sw. kongregaci k dohlížení na studia. On wedl welmi nákladné zpráwy na řece Anjenné, čjmž město Tivoli takoruka k nowému životu wzkrjčil; na řízení zemské a gednání práwnj gakož

i na obchodnictwí vydal maudré zákony, přigal we zvláštní ochranu swau nábožný ústaw lásky k bližnjmu, bděl nad nemocnicemi; a byl we všem ohledu příkladným pastýřem, wladařem i otcem.

Gak mjle Kardinál Galeffi, strážce pokladů sw. říjnské cirkwe o smrti Geho Swatosti Papežské zprawen byl, swolaw i hned tribunal apoštolské komory, přibral se s njm 10. dne unora do Vatikanu, do pokoge, kde sw. Otec byl skonál, aby tělo w Pánu usnulého ohledáno bylo. Na to postawiw se k nohaum postele, přigal od Maestro di Camera rybařský prsten, a notar komornj tagemnj přečetl o něm sepsaný instrument, načež Kardinál strážce pokladů šweycarskau strážj doprovázen do swého paláce se odebral, kdež kněžj komornj o rozličné powinnosti losowali; kterýchž gim we Vatikanu, dokawád tam tělo papežowo složeno, dlužno wykonáwati. Čtwrtau hodinu odpolednj hlásal weliký zwon na Kapitolum, gakož i ostatnj zwony města Řjmanům truchliwau ztrátu neyvyššjho pastýře. Wečer téhož dne shromáždil Kardinál Somaglia děkan sw. Kollegium w swém paláci w Kurii přítomné neyvyššj hlawy kardinálů, mezi nimiž mimo Kardinála pokladů strážce i Kardinál Fesch ze třídy kněžj, a Caccia-Piatti z třídy jahnů nagjti se dali. Mezi tjm obstaupili zpowědnjci neb pœnitenciarowé watikanského chrámu tělo zemřelého papeže wykonáwagjce cirkownj obyčegné modlitby giž od okamženj skonánj gehu.

Dne gedenáctého Unora ráno shromáždil římský senát kapitolskau stráž, nařidil plukownjku toho wogska, by-gak nowé tak i kapitolské wězenj, w nichž osoby pro malé tolíko prowiněnj seděly, otewřel a wězně propustil. Téhož dne wečer wežena byla nádoba s wnitřnostmi zesnulého papeže w průvodu popatného (Schleppenträger) a dwau koňmistrů s rozžehnutými swjci do farnjho

chrámu sw. Vincencia a Anastasia, kdež obyčejně mrtvých rozhrěšenj nad nimi modleno.

Dne 12. bylo tělo Geho Swatosti, bywši prwé balsamowáno a dlouhým hlým rauchem s čerweným obkladem a čepičkau odjno, na ozdobném loži pod čerwenými nebesami na Vatikaně w kapli sixtinské wysta-weno. Na rohách hořelo 30 swjej, a čtvero šlechtických strážj ge opatrowalo. Lidu nebránilo se do kaple wegiti.

Dne 13. měli páni Kardinálowé we Vatikaně w pa-ramentnj komoře prwnj obecné shromážděnj. Tuto čte-na byla ustanowenj papežská, na něž pak každý Kardi-nál zvlášť přisahati musel. Na to zlomil wrechnj obřad-njk u přítomnosti všech Kardinálů rybářský prsten, a zrušil též i olowěnou pečeť apoštolského kancelláře.

Subdatar wzal w swau ochranu zapečetěnou skřjní s žádostmi, a giný auřednjk sekretariátu bréw též zape-četěnou skřjní s bréwy. Po tom ustanowen byl P. Ca-pilletti za wladaře římského, Kardinálowé pak Galeffi, Falzacappa a Rivarola zwoleni byli co deputowanj k sta-wenj konklawe w Quirinalu. Páni Kardinálowé ubjrali se na to do kaple sixtinské, kdež tělo papežowo wysta-weno bylo. Zde shromážděno bylo duchowenstwo chrá-mu vatikanského, gehož děkan tělu udělil absolucj, na-čež rauchem papežským ozdobeno, a do chrámu sw. Pe-tra ueseno bylo. Napřed šlo duchowenstwo s rozžatými swjcemí, 8 kaplanů w komžjch neslo rakew, a tolikéž kanownjků drželo třepenj u příkrowu. Rakew obklopi-ly šlechtické stráže, po nichž páni Kardinálowé násle-dowali.

Nynj wystaweno bylo tělo we weliké lodj chrámo-wé na welké skwostné lože, a od P. della Porta patri-archy Konstantinopolitánského, Viceregenta a kanownjka chrámu sw. Petra absolucj se opětowala. Po wykonánj obřadů těchto Kardinálowé se rozešli, a tělo se neslo do

kaple neysw. swátosti oltárnj, tam u mříže složeno, by mu nesčjslným dawem hrnauj se lid nohy ljbatí mohl. Dne 14. počaly se w chrámě watikanském 9 dennj exequie slawiti, tak gakož i we všech kosteljch hlawnjho města modlitby za zesnulého w Pánu se wykonávaly.

2. Wywoľenj papeže.

Z Wjdně 6. dubna. Dnes o polednj z Řjma sem doraziwšj kurir, c. k. sekretář u poselstwj von Ohms přinášj zpráwu, že před polednjm 21. března Geho Eminencj Kardinál František Xaver Castiglioni, (nar. 20. listop. 1761) 47mi hlasy za papeže wywoľen byl a gmeno Pia VIII. přigal.

Za Kardinála státnjho sekretáře zwolila Geho Swatost papežská Geho Eminencj Kardinála Albani.

3. Nastáwagjjej stoletá slawnost blahosláweného Jana Nepomuckého za swatého wyhlášenj přjtomným pastýrským listem Geho Knjžecj Milosti (p. t.) arcibiskupa Pražského se oznamuje:

NOS WENCESLAUS LEOPOLDUS,
 Dei Gratia Archiepiscopus Pragensis, Princeps
 Sedis Apostolicae per inclytum regnum Bohemiae,
 nec non per celeberrimas Bambergensem, Mis-
 nensem et Ratibonensem Dioeceses Legatus
 Natus etc. etc. etc.

Venerabili Clero Nostro tam seculari, quam regulari Sa-
 lutem et paternam Benedictionem.

Gaudium paschale, quo ob manifestam religionis nostrae
 divinitatem sancta exultat Ecclesia, alià insuper anno cur-
 rente, eaque satis infrequens laetitia excipiet, qua eo ma-
 gis afficiamur, repleamurque oportet, quo luculentius

apparet Deum ipsum bonorum omnium fontem tantæ lætitiæ auctorem esse.

Etenim Pascha nostrum, Agnum Dei, qui oblatus est, quia ipse voluit, (Isai c. 53.) hancce sanctissimam atque unicam reconciliationis nostræ victimam assiduo imitationis studio, mansuetudine præsertim et innocentia alter sequitur agnus, a charitate et iustitiæ zelo immolatus, qui, quoniam pro servando confessionis sacramentalis sacrosancto silentio constanter obmutuit, ductus est ad occisionem et non aperuit os suum. (Aestimati sumus sicut oves occisionis, Rom. c. 8.)

Nonne in hacce succincta imagine, dilectissimi in Christo Filii, præclaras heroicasque virtutes thaumaturgi et patriæ nostræ auxiliatoris S. Joannis Nepomuceni adumbratas facile agnoscitis? At certe non agnoscitis modo, sed pro vestra erga eum pietate etiam reverimini, atque obstupescitis.

Atque id quidem est, quod vocem Nostram hocce salutis tempore alius ad vos elevantes flagrantissimo desiderio teneamur, ut utramque solemnitatem, alteram quidem utpote memoriam divini mysterii gaudio plenissimam, alteram vero tanquam evidens gratiæ et iustitiæ divinæ documentum ad ampliandam Dei gloriam, promovendamque salutem humanam condigne celebretis.

Non enim pastoralement prudentiam vestram fugere potest, Dilectissimi, quantum adhucdum res divina passim laboret, aut facile in discrimen adduci possit, ac proinde quantum sibi bonum exemplum vestrum, studiumque indefessum deponat, ut Domino cooperante bono ac felici gaudeat successu.

Memores igitur verborum Pauli, Doctoris egregii: Christum resurgentem ex mortuis jam non mori, nec mortem illi ultra dominatu-

ram esse, qui, quoniam vivit, vivit Deo, (Rom. c. 6.) verbo et opere omnes curæ vestræ commissos docete, eoque permovete, ut et ipsi existiment, immo firmiter credant, se utpote christianos mortuos quidem esse peccato, vivere autem oportere Deo in Christo Jesu Domino nostro; peccatum quippe semel per baptismum, aut quotiescunque vera agebatur pœnitentia, deletum nequaquam iterum reviviscere debere, et contra Deum insurgere. Adnitendum ergo illis inter preces et suspiria ne peccatum regnet in ipsorum mortali corpore, et corda eorum funesta consuetudine irretiat, ut adeo obediant concupiscentiis ejus, neque exhibeant membra sua arma iniquitatis peccato; sed vitam ducant Deo gratam acceptamque tanquam ex mortuis viventes, et membra sua exhibeant ut arma exercendæ pietati et justitiæ destinata, non vero ut peccati patrandi instrumenta.

Ita sane gloriosum resurrectionis Domini triumphum, qui nos humana miseria prostratos beata, quæ non confundit, spe erigit, feliciter celebrare, et quasi excolere licebit.

Cum vero teste S. Patre Ambrosio dignum et congruum sit, ut post lætitiâ Paschæ, quam in Ecclesia celebravimus, gaudia nostra cum sanctis Martyribus conferamus, (Serm. 22.) et cum iis de gloria resurrectionis Dominicæ quasi præsentes lætemur, qui consortes sunt Dominicæ passionis: Nos doctrinæ tanti Patris insistentes Jubilæum seculare Canonisationis S. Joannis Nepomuceni Martyris, quod numine propitio octava Junii anni currentis inchoare, et per subsequentes octo dies usque ad 15. supra nominati mensis continuare intendimus, Vobis, Dilectissimi, Au-

thoritate Nostra Ordinaria hisce iudicimus et solemniter promulgamus, Majestati divinæ gratias agentes, quod ad suum sanctique sui Martyris nomen magnificandum sincero obsequio Nostro uti voluerit, et tanti muneris gratiam, solatium et honorem Nobis benignissime reservare dignata fuerit.

Profecto non modo dulcis patriæ nostræ, quæ tam pretiosa gloriatur margarita, sed eo magis sanctissimæ religionis amore et studio ad tantam devotionem rite obeundam omnes omnino provocamur.

Qui enim toleravit mala propter Christum, (verba S. Ambrosii prosequimur), debet et gloriam habere cum Christo. Si aut viam passionis ejus expertus est, ita experitur et vitæ. Decet igitur, ut dum Sepulturae Christi prædicamus reserata claustra, sepulchrum quoque Sancti Martyris nostri reseretur, atque gloriosa martyrii ejus corona populo Dei publice refulgeat, et lingua incorrupta, quæ et loqui et tacere iudicium noverat, pietatem, virtutem et constantiam christianam eloquenter commendet.

Iste quippe invictus fidei catholice athleta est, quem nec tribulatio, nec angustia, nec fames, nec persecutio, neque mors, neque vita, neque altitudo, neque profundum separare potuerunt a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro, (Rom. c. 8.) qui et opera Dei revelare et sacramentum Regis cœlestis abscondere sciens, transivit per ignem et aquam; quem itaque eduxit Dominus in refrigerium æternum, et nomen ejus multiplici prodigiorum operatione illustravit; quem denique ad majorem Dei gloriam, religionis christianæ catholice augmentum, et flagrantissimorum desideriorum complementum, Sanctissimus Pontifex Benedictus XIII,

verus Christi in terris vicarius, sacrosancto ex Cathedra Petri oraculo falli nescius, centum abhinc annis, die S. Josepho Natritio sacra, in sanctorum Martyrum canonem, Roma gestiente, cooptavit.

Felix Bohemia, quae sancti popularis et thaumaturgi sui Indigetis triumphum celebrabit! felices omnes nos, quibus Deus clementissime concessit tantae solemnitati, secularem recolere memoriam!

Adlaborate igitur, Dilectissimi, ut thaumaturgum nostrum tanquam exemplum pietatis christianae, potentemque apud Majestatem divinam intercessorem populo vobis concredito cum fructu proponatis, docentes eum: hanc, ut quidam sanctorum Patrum ait, religionis summam esse, ut quem colimus, etiam fideliter imitemur, atque ita patrocinium ejus eo certius promereamur.

Invocate una cum populo vestro sanctum Martyrem, eique necessitates qua communes, qua proprias confiderenter exponite, ut pro Ecclesiae sanctae exaltatione, pro inclyti regni nostri securitate, et pro totius Augustissimae domus Austriacae prosperitate Deum Omnipotentem exoret, ut sicut devotionibus praestat affectum, ita supplicantibus pium praebeat benignus auxilium, et nos continua sancti Protomartyris faveat semper protectione defendi.

Atque ut solemnitas haec tam in Metropoli, quam extra eam in omnibus ecclesiis parochialibus Dioecesis Nostrae omni, qua par est, devotione et cum spirituali fidelium fructu celebretur, sequentia circa servandum ordinem statuenda esse duximus.

In S. Metropolitana Ecclesia ab ipso S. Joannis Nepomuceni festo i. e. a 16. Maji usque ad 15. Junii utpote hujus Jubilaei finem sacrum ejus corpus in ara majore decenter ornata publicae venerationi exponetur.

Quod de cetero fideles hujus Metropoleos incolas adtinet, Venerabilibus eorum porochis specialis ordo tempore suo publicabitur, quo solemnitas Jubilare ab 8 usque ad 15tam Junii omni, qua par est, ædificatione peragatur.

Quoniam vero complures fidelium circumstantiis domesticis detenti, aut sinistra valetudine præpediti sacram hanc peregrinationem aggredi vix valebunt; ideo, ut eorum quoque piæ intentioni et indigentia spirituali satisfiat, subveniatque, seculare hoc Jubilæum ad universam Archidiœcesin Nostram extendimus, sequentia pro parochialibus et regularibus ecclesiis extra Urbem Pragensem hunc in finem decernentes.

Imo. Festum S. Joannis Nepomuceni M. ipso, quo incidit die, videlicet 16. Maji præscripto in Directorio archidiœcesano ritu, uti more consueto, celebretur.

2do. Pridie Jubilæi, 7ma Junii, quæ erit Dominica Pentecostes, hora vespertina 7ma omnes campanæ spatio mediæ horæ pulsantur.

3tio. Prima Jubilæi die i. e. 8. Junii Sacrificia quidem Missæ de Festo diei celebrentur, in sacra dictione vero seu concione utriusque festi, Spiritus Sancti scilicet, et Jubilæi S. Joannis respectus cum fructu populi habeatur. Finito Missæ sacrificio a Celebrante cum populo quinquies oratio dominica et salutatio angelica cum symbolo Apostolorum, addita oratione de S. Joanne Nepomuceno, lingua vernacula devote recitentur.

4to. A meridie Processio ad Statuam S. Joannis Nepomuceni Civitatis, vel oppidi vel pagi ex Ecclesia cum cantu ducatur, ad statuam Litanie de S. Joanne Nepomuceno decantentur, aut saltem devote recitentur, quibus finitis collecta seu oratio de hoc S. Martyre a Sacerdote addatur. Demum finita Processione in Ecclesia benedictio cum Sanctissimo sub hymno: Pange lingua detur.

5to. Diebus subsequis (excepta Dominica SS. Trinitatis, qua divina, hora et modo consuetis habeantur) mane Missa cum exposito Sanctissimo celebretur, addita feriis 4ta, 5ta, 6ta et Sabbatho commemoratione S. Joannis Nepomuceni. Ad finem Missæ iterum prædictæ preces a Celebrante peragantur, cum collecta seu oratione de S. Martyre.

Post meridiem vero hora opportuna litanie in honorem S. Joannis sive in Ecclesia sive ad Statuam Sancti consuetis cum orationibus habeantur.

6to. Die Jubilæi octava i. e. 15. Junii a prandiis exposito Sanctissimo in Ecclesia, Litiis in honorem S. Joannis recitatis, hymnus Ambrosianus: *T e D e u m l a u d a m u s*, decantetur, populoque benedictio detur; atque hac ratione secularis celebritas hæc in honorem Sancti Tutelarum nostri concludatur.

7mo. Ut autem hæc intentio Nostra et devotionis institutio omnibus ac singulis in notitiam tempestive deveniat, volumus: ut Venerabiles dilecti Parochi, parochiali-umque Administratores duabus subsequis Dominicis, et quidem secunda et tertia post Pascha fidei populo ex ambona utramque solemnitate, videlicet quæ Pragæ et quæ ruri in quavis Ecclesia parochiali aut regulari habeatur, promulgent populumque ad hanc devotionem disponant præparentque.

Ad præcavendum vero jubilaris octavæ diebus ad sacras Divi exuvias nimium populi concursum, indeque non evitandum devotioni tranquillæ obstantem disordinem, jubemus foraneos præsertim animarum pastores, persuadere fidelibus suis, ut, si qui eorum limina Sancti Martyris visitare anhelent, præcedente potius octavam jubilarem tempore, a 16. Maji videlicet usque ad 7mam Junii visitationem sacri sepulchri disponant, certi, hisce diebus

maiores tunc commodo, solatio fructuque spirituali devotæ suæ intentioni esse satisfacturos.

De cetero nec Nobis necesse videtur, Dilectissimi, vos ad cuncta hæc exequenda ultra animare, quos in Sancti huius cultum propensos esse confidimus.

Excitaturi igitur populum fidelem pro zelo vestro ac pietate ad celebrandam hanc sanctam lætitiā atque ad exhibendum Divo huius dulci cultum, eundem una admonete, quatenus Nobiscum pro tam peculiari magnoque beneficio cœlitus concesso Deum Optimum Maximum glorificet, assiduisque ab eo precibus flagitet, ut per intercessionem S. Martyris Sui Joannis Nepomuceni indignationem suam a peccatis nostris avertens ostendat nobis faciem misericordiæ suæ, qui Sanctum nostrum gloria et honore coronavit.

Pragæ in Residentia Nostra Archiepiscopali,

die 28. Martii 1829.

(L. S.) Wenceslaus Leopoldus.

Princeps Archiepiscopus.

Liternj zpráwy.

W knjkecj arcibiskupské knihárně, w Seminári, u Josefy Fetterlowé práwě na swětlo wysla :

Slawná stoletá památka wyhlášenj za Swatého Blahoslaweného Jana Nepomuckého, Mučedlnjka Páně a patrona české země. Knjžka k modlenj a vzdělánj pro katolické křesťany, zvláště pro ctitele toho welikého Swatého. Wydaná nařzenjm Geho knjžecj Milosti Neydůstognějšho a Neymilostiwějšho Pána, Pana Wáclawa Leopolda, z Božj milosti knjžete Arcibiskupa Pražského, swaté apoštolské stolice rozeného Legáta, králowstwj českého Primasa a. t. d. a t. d. od Wáclawa Františka Neumanna, kanownjka Strážce hlawnjho chrámu Páně, knjžecj arcibiskupské konsistornj rady. W Praze 1829. 8. stran 168. se třemi obrazy a čtyrmi pjsněmi s hudbau.

Stoletá památnej slawnost prohlášenj Swatého Jana Nepomuckého den ke dni se přibližuge, a nemalý počet horliwých ctitelů tohoto Swatého s neywětšj taužebnostjgak w Čechách, tak i giných kraginách přibliženj se radostného dne očekáwá. A z důležitých síce příčin; welikát gest tato slawnost gak pro náš národ, tak pro weškeré křesťanstwó, gelikož za obraz wznešený má slaužití wšelikých lásky i podiwu hodných etnostj swatého Patrona wlasti našj, za obraz wše dobré odplacugj-

cj sprawedlnosti, všemohaucnosti a nestihlé prozřetelnosti Božské, pak abychom živě a s prospěchem k myslí své uwedli přemnohým ubohým a bjdným propůgčenau ochranu, z toho poučenj si berauce a pro duši naši utěchu i posilu w dobrém konánj nalezagjce. Zagisté to slawnost k prospěchu a spasenj nábožných dušj walně napomáhagjč!

Geho knjžecj Milost, náš wysoce ctěný Knjžc pán Arcibiskup, s mnohau pobožnau pečliwostj, gak známo, s přípravami k weliké této slawnosti se zanašege, ráčil milostiwě způsobiti, aby k wětšjmu rozhogněnj účty tomuto swatému Patronu vlasti našj tato modliej a wzdělawatedlná kniha na swětlo wydána byla; i důwěřugeme se, že dosaženo njbude aučelu žádaného.

Obsah gegj gest následugjej: 1) Potřebné připomenutj o této slawnosti. 2) Žiwot téhož Swatého. 3) Ně která spasitedlná naučenj z toho žiwota. 4) Ucta, gakáž se našemu Swatému od dáwných časů, ano můžeme říci, giž odedne gehu póhřbu stáwala, gakožto gedem z neywětšjch zázraků. 5) Božské své zaljbenj w takowémto nepřetrženém uctěnj progewil Wšemohatčj zwlášt-njmi zázraky. 6) Prozřetedlné otewřenj a přjsné wyšetřowánj hrobu našeho Swatého, gakožto potřebný následek všeho toho, co se hylo zprwu udalo. 7) Wyhlášenj za Swatého Jana Nepomuckého w Řjmě. 8) Slawnost téhož Swatého wyhlášenj w hlawnjm městě Pražském léta 1729, i léta 1779. 9) Přiměřené modlitby.

Spisowatel měl pogednáwánj w Praze i w Řjmě s neywětšj přjsnostj wedené při swatořečněnj neustále před očima, aby swědectwj o prawdě wydati mohl, a tudy čest Neywyššjho, gehu Wywoleného Jana Nepomuckého, gakož i blaženost předrahých swých spolukřesťanů a swau vlastnj rozmnožil.

Tato modlicj kniha gest w následugicj ceně we s t ř j b ř e
k d o s t á n j :

- Nro. 1. Na tiskacjm papjře polo-ztuha wázaná za 20kr.
— 2. - - - - z tuha wázaná s futrálem za 26 -
— 3. - - - - w koži - - - - 40 -
— 4. - psacjm papjru ztuha wázaná s futrálem za 36 -
— 5. - - - - w koži - - - - 50 -
— 6. - - - - se zlatau ořžkau w safiánu
wázaná s futrálem za 1 zl. 12 -
— 7. - weljnu w safiánu wázaná s futrálem
za 2 zl. -

Kdo 12 kusů nagednau zaplatj, obdržj 2 kusy numera
prwnjho nádawkem.

Na 100 kusů přidá se 20 kusů wždy numera prwnjho.

U Jana II. Pospjšila biskupsk. impressora w Hradci Králowé a w Praze na starém městě w liliowé ulici Nro. 946 předpisuge se na welmi užitečný, od Welebné konsistoře w Králowé Hradci a slawné cjs. kr. Censury w Praze schwálený ejrkewnj spis pod názvem : Geden Owčinec a geden Pastýř, aneb : řijmská neomylná, stáletrwagjecj, widitedlná gedna katoľická, swatá, apoštolská Cjrkew Kristowa, od Jos. M. Krále, kněze ejrkewnjho w Branné. — Krátký obsah spisu gest : Wjra gest gediný základ našeho spasenj, wjra ta wšak gest gedna, gako gediný gest Kristus půwod a zakladatel gegj, dle słow s. apoštola Pawla : „Geden Pán, gedna wjra, geden křest, geden Bůh a Otec wšech, kterýž gest nadewšecko a skrze wšecko, a we wšech nás.“ Ta wjra a cjrkew, od Krista Pána na tomto swětě založená, gest ten gediný owčinec, gehož gediným pastýřem On se nazjwati ráčj. A

**

která gest to ta mezi tolikerymi cirkwemi sobě odporu-
 gjeimi prawá cirkew Kristowa? Kde nacházj se ten ge-
 diný owčinec nebeského pastýře Krista? Celý ten spis
 na 3 djly bude rozdělen. — P r w n j djl bude obsahowati
 známky, nimiž prawá cirkew božj opatřena býti musj, a
 které cirkew řjmská katolická do sebe má, a sice : 1) Ne-
 omylnost, 2) stálan trwápliwost, 3) widitedlnost, 4) ge-
 dnotu u wjře, učenj a řjzenj cirkwe, 5) katolickost čili
 obecnost; 6) swátost učenj, swátost w prostředcích. Zde
 se gedná : 1) O swátosti křtu; 2) o swátosti břimowánj;
 3) o swátosti oltárnj; 4) o swátosti pokánj; 5) o swátosti
 poslednjho pomazánj. — D r u h ý djl bude w sobě
 obsahowati : 6) swátost swěcenj kněžstwa; 7) swátost
 stawu manželského; 7) o známce prawé cirkwe, totiž
 o swátosti gegj w mravjch swých audů, čili wěřejch;
 o swátosti gegj w mučednjcjch; o swátosti gegj w zázra-
 cějch; 8) o známce prawé cirkwe, totiž o apoštolské po-
 slaupnosti gegj a t. d. O usty podaném učenj čili tra-
 dicj. O úctě Swatých a Swětic božjch. O wzjwánj
 Swatých a orodowánj gegich. O úctě swatých ostatků.
 O úctě obrazů swatých. O znamenánj se swatým křížem, a
 o úctě kříže Kristowa. D j l t ř e t j. Tento djl gednati
 bude proti učenj cirkwe reformované, genž dj: I. Že
 člověk před Bohem pauhau wjrau býwá osprawedlněn.
 II. Že dobrj skutkowé k dosaženj spasenj wěčného gsau
 nepotřebnj. III. Že člověk swobodnau wálj nenj od
 Boha obdařen. IV. Cirkewnj přikázanj postu že má za-
 wrženo býti. V. Že kněžstwu wstaw manželský wstu-
 powati se nemá zabraňowati. VI. O Antikristu. Wši-
 cknj tito reformované cirkwe artikulowé důwody z pj-
 sma swatého, důwody z pjsem swatých otců prwnjch
 wěků a sněmů cirkewnjch se porážegj.

Poněwadž tento we třech djlech záležegj welmi
 užitečný katolický spis welký náklad státi bude, kterýž

dotčený nakladatel srdečně rád podnikne, gestli gen z částky Welebnému Duchowenstwu a Wáženému Obecenstwu s nadřečeným spisem wděk přigde — tedy k wyskaumánj wůle, má-li se podniknutj to předsewjiti, a gestliže se naděgj kogiti možná, že se wynaložený penjz zase wrátj, nawrhuga se následugicj cesta: Každý z P. T. Pánů, genžby nadřečený spis mjtí žádal, ráčj se, ne gak obyčeg předplatiti, nýbrž gen s podpisem buď při Welebné Konsistoři; u spisowatele Welebného Pána Jos. Krále, kaplana w Branné; u všech řádných knihkupců, aneb zrowna u nakladatele w Králowé Hraděi přihlásiti.

Při doručenj prwnjho djlu se teprw zaň skrowně wyměřený penjz 40 kr. střjbra složj.

Lhúta shromážděnj neb zaslánj podpisů na djl I. až do poslednjho máge b. r. wysazena zůstane, do kteréžto doby se žádá, by P. T. Páni tento spis odbjrati chtěgicj, podpisy kama pohodlno, zaslati ráčili, by se pak bez odkladu rozhodnauti mohlo, možno-li k aučinku přikročiti.

Mimo přihlášeného podepsánj bude cena každého djlu dle nahlednutj zwýšena.

Gměna Pánů podepsaných buď napřed neb na zad knihy té, gakožto podporowatelů dobrého, pro památku wtažena budau. Hogný počet podpisů ustanowj brzké wygiti nadřečeného wýborného spisu.

W skladu Petra Bohmanowých dědiců na starém městě w celetné ulici Nr. 561 k dostánj gest:

Wyobrazenj a krátké žiwota wypsánj oslawených služebnjkůw a přátel božjch (w české i německé řeči), 10 ročnjch běhů w 8. každý s 24—25 obrazy. W všech

10 běhů ročnjch s illum. rytinami za 9 zl., černými 4 zl. 48 kr. Každý ročnj běh pro sebe, illum. za 1 zl., černý za 36 kr. na stř.

Bilder Katechismus, nach dem Leitfaden des grossen Lesebuches für Eltern u. Privatlehrer zur häuslichen Erbauung von Anton Müller, k. k. Professor der Aesthetik und Geschichte der Philosophie an der Prager Universität. Zweites Hauptstück mit 9 Bildern. Ladenpreis 1 fl. 30 kr. C. M.

Führichs Vater unser in 9 Blättern, gezeichnet und radirt von demselben und einem ausführlichen Texte von H. Anton Müller k. k. Prof. &c. gr. 4. im eleganten Umschlag 2 fl. C. M.

Die heilige Christnacht. Der heil. Ostermorgen, von Führich gezeichnet und von J. Heine lithographiert. Jedes Blatt in gr. Folio kostet auf Velinpapier 1 fl., auf inländischen Velinpapier 48 kr. C. M.

Christus am Oehlberge, von Führich gezeichnet und radirt. Folio 1 fl. C. M.

Abbildung und Beschreibung sämtlicher geistlichen Manns-Orden von Wietz, gr. 8. komplet 29 Hefte. 8 fl. 22 kr. C. M.

Abbildung und Beschreibung sämtlicher Ritter u. Damen-Orden, v. Wietz gr. 8. Es sind bereits 22 Hefte erschienen, welche 11 fl. 22 kr. kosten. (Wird mit dem 24ten beendigt). Jedes Heft dieses grossen Ordenswerkes besteht aus 4 schön collorirten Kupfern nebst 1 Bogen Text und kostet 32 kr. C. M.

Nadožadánj Kajetána z Mayer eggu kněhkupce oznamuje w časopisu našem o pokračowánj Liter njch Nowin pro katolícké duchowenstwo Besnardeim wydáwaných, (20 ročnj běh, na r. 1829) d. c. hodnému duchowenstwu o dotčeném mnohými důkladnými posudky se honosícím spisu se wšj chwalau připomínáme a spolu opředplatnj ceně 8 zl. stř. na 12 swazků, gakož i o dosawádnjm na swětlo wygity prwnjch třj swazků pro měsje Leden, Unor a Březen zpráwu dáwáme.

Aučty celoročnj

týkagij se přjgmů a výloh učiněných kassau tohoto
Časopisu pro rok 1828.

Důchod.

1. Za odprodané a po 2 zl. str. zapravené 1003
wýtisky celoročnjho Časopisu přigato gest
2006 zl.
2. Počet 30 wýtisků podobně w prodeg propuště-
ných, posud však nezapravených činj – 60 zl.
3. Z giných rozličných přjsěwků – 24 zl. 45 kr.

Saučet důchodu 2090 zl. 45 kr.

Wydánj.

1. Kněhtlačitelské a knihařské práce
1361 zl. 58½ kr.
2. Powoleně spisowatelské náhrady, auroky a
srážky kněhkupcům – – – – 189 zl. 57 kr.
3. Giné všeliké výlohy, gako: kněh zaobalovánj,
bedněnj, odsjłka, pošta a g. – – 60 zl. 22½ kr.

Saučet wydánj 1612 zl. 18 kr.

Po učiněné odrážce od důchodu 2090 zl. 45 kr.
wšeho wydánj – – 1612 zl. 18 —

zbýwá – 478 zl. 27 kr.

W ý k a z.

Na hotowosti w kasse – – – – – 418 zl. 27 kr.
Za 30 wydáných posud ale nezapravených
wýtisků k pohledávánj – – – – 60 zl.

Rowná se výše dotčenému počtu 478 zl. 27 kr.

Připomenutj.

Počet wýtisků prwnjho ročnjho běhu (1828)
obnášel - - - - - 1500.

Wyprodaných wýtisků - - 1033.

Rozdaných wýtisků - - - 96.

wšeho - - - - - 1129.

W zásobě tedy dosawád nalezá se gen 371 wýtisků, genž i dále do brzkého naděgeme se rozprodánj w předplatnj ceně dwau zlatých stříbra dostati se mohau.

W Praze dne 27. března 1829.
